

JÕGEVA MAAVALITSUS

JÕGEVA MAAKONNA TERVISEPROFIIL

JÕGEVA 2014

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Kuninglik väärikus
Kalevipoja jõud

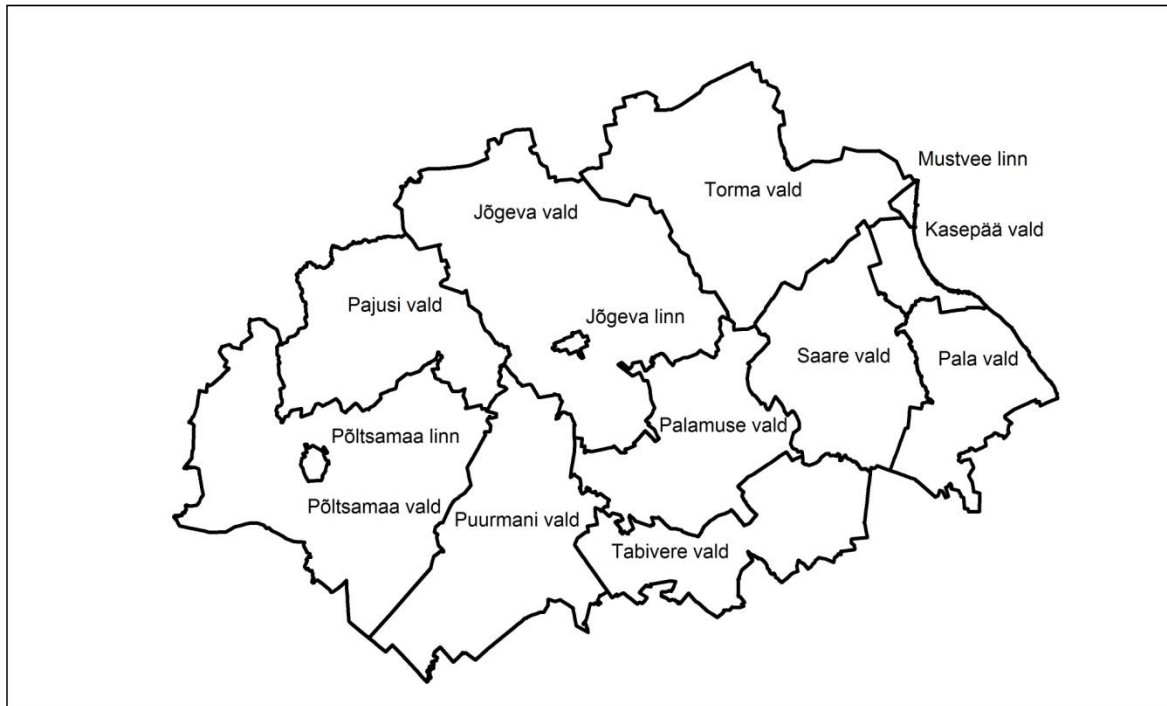
SISUKORD

1. ÜLDANDMED.....	4
1.0.1 Pindala.....	4
1.0.2 Asustustihedus	4
1.0.3 Tervisevaldkonna eest vastutava inimese ja tervisemeeskonna olemasolu kohalike omavalitsuste lõikes	5
1.1 RAHVASTIK	5
1.1.1 Rahvaarv arvestades rännet.....	5
1.1.2 Rahvastiku soo- ja vanusejaotus	6
1.1.3 Loomuliku iibe kordaja.....	7
1.1.4 Rahvastiku rahvuslik jaotus	9
1.1.5 Rändesaldo kordaja.....	9
1.1.6 Elanikkonna haridustase	10
1.2 RAHVASTIKU TERVISESEISUND	12
1.2.1 – 1.2.3 Tervisekaotus, haiguskaotus, suremuskaotus	12
1.2.4 Varajased surmad.....	13
1.2.5 Õnnetussurmad	13
1.2.6 Alkoholisurmad.....	14
1.2.7 Suremuskordaja vereringeelundite haigustesse ja suremuskordaja pahaloomulistesse kasvajatesse.....	15
1.2.9 Nakkushaigustesse haigestumus	16
1.2.10 Tervisest tingitud igapäevased piirangud.....	18
1.3 KOKKUVÕTE	19
1.4 TEGEVUSKAVA.....	20
2. SOTSIAALNE SIDUSUS	22
2.1 TÖÖTURU SITUATSIOON	22
2.1.1 Majanduslikult aktiivsed ettevõtted	22
2.1.2 Tööhõive määr	23
2.1.3 Keskmine brutopalk.....	23
2.1.4 Ülalpeetavate määr.....	24
2.1.5 Suhtelise vaesuse määr	26
2.1.6 Miinimumpalga saajate osakaal	26
2.1.7 Registreeritud töötuse määr	27
2.2 TOIMETULEK.....	28
2.2.1 Ravikindlustusega kaetud tööealise elanikkonna osakaal.....	28
2.2.2 Sotsiaalteenuste ja –toetuste sihtgrupid	28
2.2.3 Sotsiaalteenused	33
2.3 KOGUKONNA KAASATUS	38
2.3.1 Kogukonna motivaatorid	38
2.3.2 Kodanikeühendused.....	39
2.3.3 Naabrivalve piirkondade arv	41
2.4 KOKKUVÕTE	41
2.5 TEGEVUSKAVA.....	42
3. LASTE JA NOORTE TERVIS	43
3.1 Laste arv kohalike omavalitsuste lõikes	43
3.2 Laste arv haridusasutustes.....	44
3.3 Tervist edendavate haridusasutuste arv maakonnas	45
3.4 Lastele ja noortele suunatud ennetustegevused maakonnas	46
3.5 Alaealiste komisjonis arutatud juhtumid	47

3.6 Alaealiste süüteod	47
3.7 Maakondlikud laste ja noortega tegelevad asutused	48
3.8 Kohalike omavalitsuste initsiatiiv ja toetused tagamaks teenuste kättesaadavust	49
3.8.1. Koolitoit	49
3.8.2 Koolitransport	49
3.8.3. Lasteaiakohad	49
3.8.4. Lasteaiaga seotud kulud	50
3.8.5. Pikapäevarühmad	50
3.8.6. Õpilasmaleva rühmad	50
3.8.7. Alushariduse õppekavavälised tegevused	50
3.8.8. Nõustamisteenused	50
3.8.9. Ujumisõpetus	50
3.8.10 Huvitegevus	50
3.9 Kooliõpilaste subjektiivne tervisehinnang	50
3.10 Kooliõpilaste kehaline aktiivsus	51
3.11 Kooliõpilaste kehakaal	51
3.12 Kooliõpilaste sõltuvusainete tarvitamine	52
3.13 Koolivigastused	52
3.14 Laste surmad	55
3.15 KOKKUVÕTE	56
3.16 TEGEVUSKAVA	56
4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND	58
4.1 Keskkonna mõjurid	59
4.2 Transport ja teedevõrk	61
4.3 Inimkannatanutega liiklusõnnetused ja joobes sõidukijuhhi osalusel toimunud liiklusõnnetused	61
4.4 Liiklusõnnetustes hukkunud ja vigastatud	62
4.5 Uppumised	63
4.6 Kuritegevus	63
4.7 Kehaline väärkohtlemine	64
4.8 Vargused	64
4.9 Perevägivald	64
4.10 Tulekahjud	65
4.11 Tulekahjudes hukkunud ja vigastatud	65
4.12 Suitsuanduritega kodud	65
4.13 Tervist edendavad töökohad	66
4.14 KOKKUVÕTE	66
4.15 TEGEVUSKAVA	67
5. TERVISLIK ELUVIIS	68
5.1 Subjektiivne tervise enesehinnang	68
5.2 Füüsiline aktiivsus	69
5.3 Toitumine	69
5.4 Ülekaalulisus ja rasvumine	70
5.5 Alkoholi tarvitamine	71
5.6 Suitsetamine	73
5.7 Suitsetamine raseduse ajal	74
5.8 Narkootiliste ainete tarvitamine	74
5.9 Kondoomi kasutamine	75
5.10 Helkuri kasutamine	76

5.11 Turvavöö kasutamine.....	76
5.12 Tervisealase teabe kättesaadavus.....	77
5.13 Olulisemad tervisedendus- ja ennetusprojektid kohalike omavalitsuste lõikes.....	78
5.14 KOKKUVÕTE	79
5.13 TEGEVUSKAVA.....	80
6. TERVISETEENUSED	81
6.1 Tervishoiuteenuste kättesaadavus	81
6.1.1 Perearstiabi.....	81
6.1.2 Haiglaravi.....	82
6.1.3 Eriarstiabi väljaspool haiglaid.....	84
6.1.4 Apteegid.....	84
6.1.5 Hambaraviteenus.....	85
6.1.6 Kiirabi	86
6.1.7 Koolitervishoiu korraldus	86
6.1.8 Koduõendus	86
6.1.9 Tervishoiuteenuste kättesaadavus	87
6.2 Nõustamisteenuste kättesaadavus	88
6.2.1. Jõgevamaa Nõustajate Ühendus	88
6.2.2. Mittetulundusühing Jõgeva Perekeskus.....	89
6.2.3 Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi osakond.....	89
6.2.4 SA Jõgeva Haigla suitsetamisest loobumise kabinet.....	89
6.2.5. Toitumisalane nõustamine	89
6.3 Kuni 2- aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega	89
6.4 KOKKUVÕTE	90
6.5 TEGEVUSKAVA.....	90
JÕGEVA MAAKONNA TERVISEPROFIILI KOOSTAMISE PROTSESS	92
KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD.....	92

1. ÜLDANDMED

1.0.1 Pindala

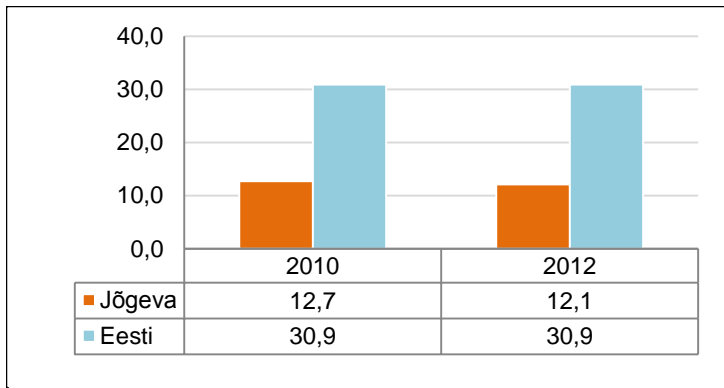
Jõgevamaa mitmekesine maastikupilt ulatub Eesti keskpunktist Peipsi järveni. Kesk-Eesti tasandikul vahelduvad metsad rabadega. Suuremad kaitsealad ongi moodustatud just soodrabade ümber. Endla ja Alam-Pedja looduskaitsealad on populaarsed puhkekohad nii kohalikele kui kaugemalt tulnutele. Üle poole maakonnast on kaetud metsaga – nõmmemännikutest põlislaanteni. Järvesilmadega Vooremaa on üks omalaadsemaid jääajal tekkinud pinnavorme kogu Euroopas. Väikejärvede arvukuse poolest on Jõgevamaa üks Eesti rikkamaid.

Jõgevamaa pindala on 2603,83 km².

1.0.2 Asustustihedus

Jõgeva maakond kuulub 33 tuhande elanikuga rahvaarvult Eesti keskmiste maakondade hulka. Jõgevamaa rahvaarv on vaadeldava perioodi jooksul stabiilselt kahanenud. Muutused elanike arvus on toimunud eelkõige madala sündimuse, elanikkonna kõrge vanuse ning väljarände tulemusena.

Joonis 1.0.2. Maakonna ja Eesti asustustihedus

Allikas: Statistikaamet

Jõgeva maakonna tihedamini asustatud piirkonnad on maakonna linnad ja nende tagamaad. Ajalooliselt on kujunenud Jõgevamaal kolm teeninduskeskust – Mustvee linn, Põltsamaa linn ja Jõgeva linn. Enamus Jõgevamaa rahvastikust paikneb maapiirkonnas vallakeskustes või endistes ühismajandite keskustes Jõgevamaa asustustiheduse näitaja järgi on vajalik sotsiaalsete teenuste sh tervisedenduse tegevuste planeerimine kandipõhiselt või vallapõhiselt.

1.0.3 Tervisevaldkonna eest vastutava inimese ja tervisemeeskonna olemasolu kohalike omavalitsuste lõikes

Jõgeva maakonnas on kõigis kolmeteistkümnes omavalitsuses moodustatud tervisemeeskonnad, kes tegelevad vastavalt võimalustele ja vajadustele tervisedenduslike tegevustega paikkonnas.

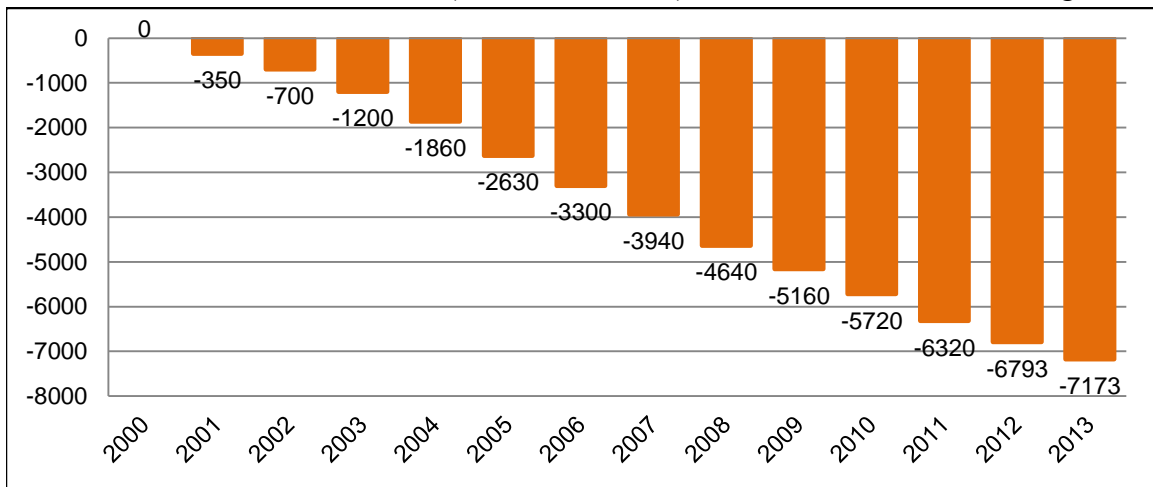
2010 aastal valmis maakondlik terviseprofiil ning samal aastal kinnitati omavalitsuste poolt Jõgeva linna, Jõgeva valla, Tabivere valla, Palamuse valla, Saare valla ning Põltsamaa valla terviseprofiilid. Paikkonna terviseprofiil aitab kaardistada kohalike elanike tervise olukorda ja seda mõjutavaid tegureid. Terviseprofiili abil saab määratleda paikkonna peamised probleemid, sekkumist nõudvad valdkonnad ja vajalikud tegevused. Terviseprofiili koostamise eesmärk on suurendada elanikkonna heaolu ja tõsta inimeste elukvaliteeti parema tervise kaudu, juhtida tähelepanu omavalitsuses tehtavate otsuste tervisemõjudele ja tagada tervise arendamise teematika integreerimine omavalitsuse arengukavasse.

1.1 RAHVASTIK

1.1.1 Rahvaarv arvestades rännet

Jõgevamaa rahvaarv on aastate lõikes püsivalt kahanenud. Elanikke on vähenenud viimasel kümnendil keskmiselt üle 500 inimese võrra aastas.

Joonis 1.1.1 Maakonna rahvaarvu (arvestatud rännet) muutus võrreldes 2000.aastaga

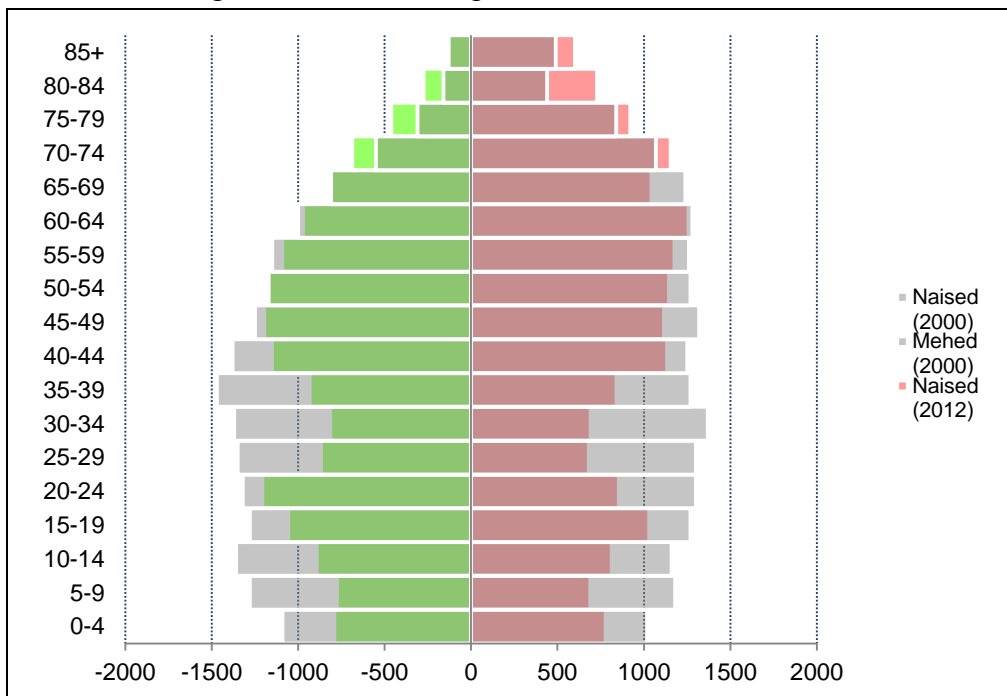

Allikas: Statistikaamet

1.1.2 Rahvastiku soo- ja vanusejaotus

Statistikaameti andmetel on Jõgeva vananeva rahvastikuga maakond. Eakate vanuserühma osakaal on suurem kui tööelise elanikkonna ja laste oma. Rahvastikupüramiidi järgi on majandusgeograafide poolt nimetatud „pruudidprobleem“ maal selgelt eristatav. Naiste hulk vanuses 25-39 on oluliselt väiksem kui samas vanusrühmas on mehi. Veidi on kasvanud meeste arv vanemate kui 70 aastat hulgas.

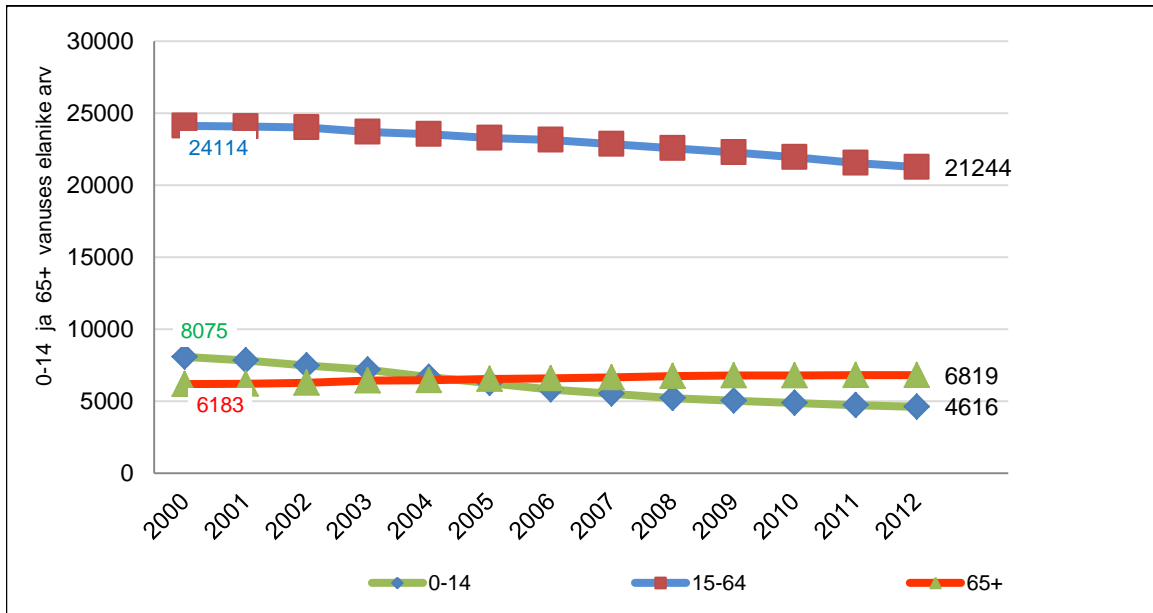
Joonis 1.1.2a Jõgevamaa rahvastiku püramiid

Allikas: Statistikaamet

Maakonna rahvastiku kõige murettekitavam näitaja on laste arvu pidev vähenemine. Riigis on keskmiste rahvastikuanalüüsi tulemuste järgi 0-14 vanuserühma arvukus püsinud viimastel aastatel stabiilsena. Eakate osakaalu ja ka osatähtsuse kasvu ühiskonnas võib täheldada Euroopas tervikuna.

Joonis 1.1.2b. Maakonna rahvastiku vanusjaotus (arvestatud rännet)

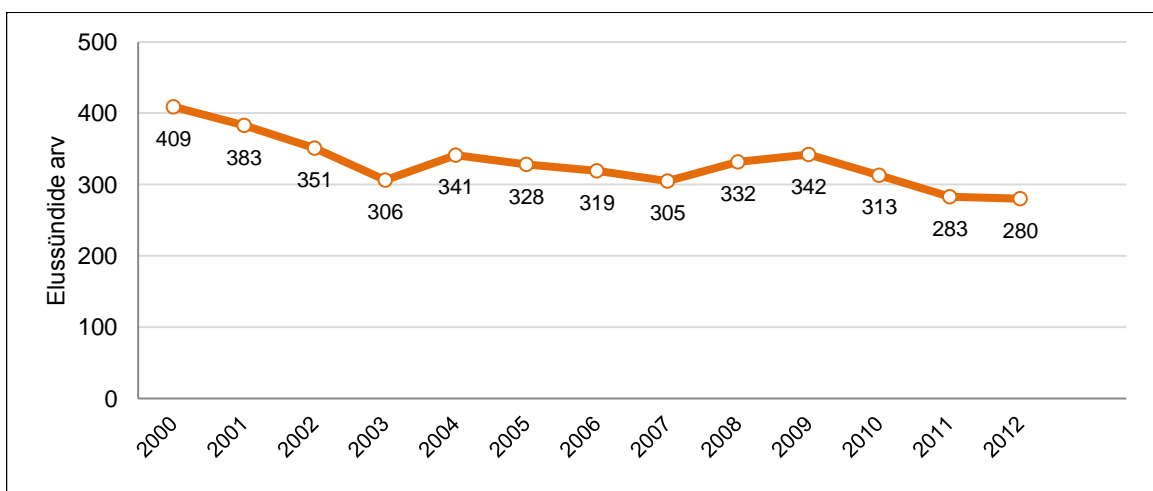

Allikas: Statistikaamet

1.1.3 Loomuliku iibe kordaja

Loomulik iive näitab maakonna rahvaarvu muutust viimase kümne aasta jooksul, mis moodustub sünni- ja surmajuhtumite vahena. Sündide vähenemine on tingitud eelkõige maakonna elanike vanuselisest struktuurist. Rahvastikupüramiidi järgi on viljakas eas naiste arv aastate lõikes vähenenud. Samuti mõjutab sündide arvu sotsiaal-majanduslik olukord ning 1-2 lapsega peremudel.

Joonis 1.1.3a. Elussündide arv.

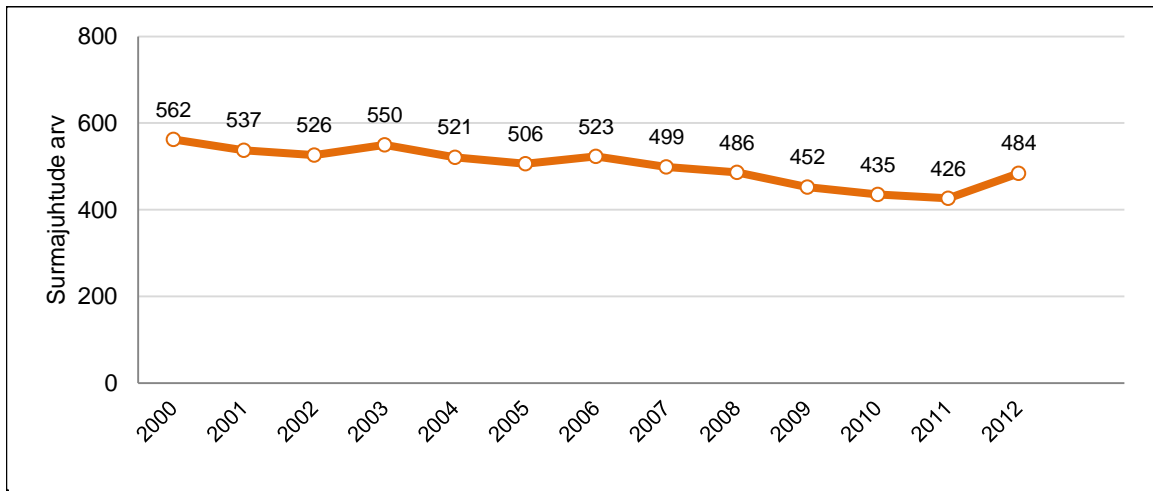

Allikas: Statistikaamet

Rahvaarvu üldine vähenemine on üldine põhjus sündide ja surmajuhtude vähenemisel. Viimasel juhul on oluline ka eakate inimeste arvu kasv elanikkonna vanuselises jaotuses.

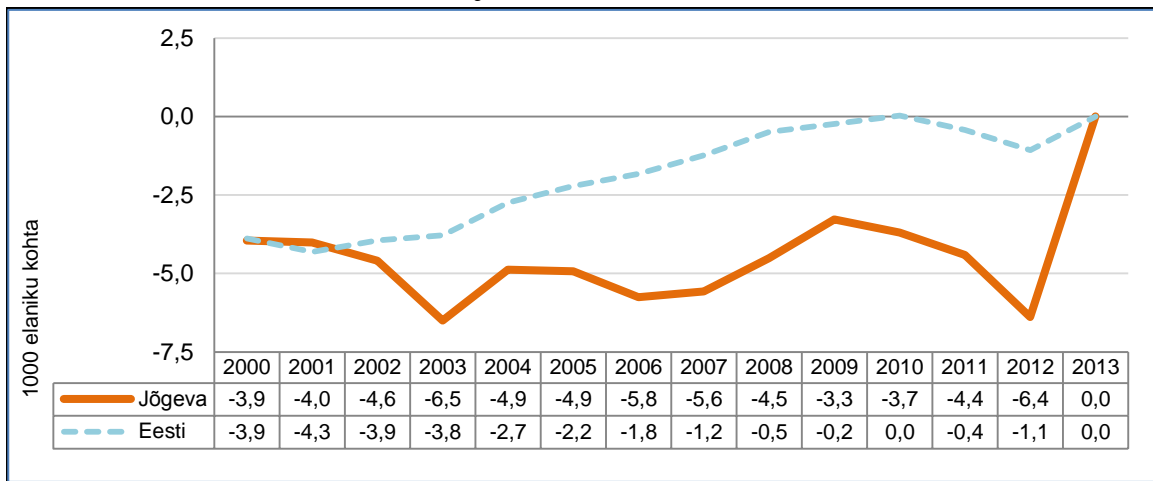
Joonis 1.1.3b. Surmajuhtude arv

Allikas: Statistikaamet

Loomulik iive kajastab surmajuhtumite ja sündide vahet. Kui Eestis tervikuna on see nullilähedane, siis Jõgevamaal ei ole viimase kümne aasta jooksul loomulik iive positiivne olnud. Seega võib arvestada rahvastiku suundumustes samade trendidega ka järgnevatel aastatel.

Joonis 1.1.3c. Loomuliku iibe kordaja

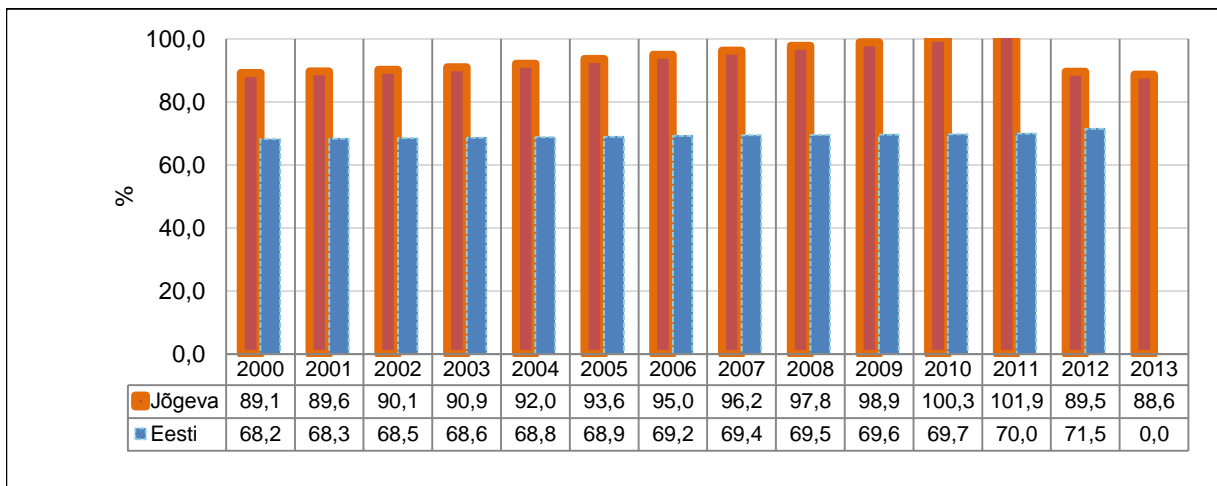

Allikas: Statistikaamet

1.1.4 Rahvastiku rahvuslik jaotus

Jõgeva maakonna elanikkonnast moodustavad muud rahvad väga väikese osa. Eestlaste osakaal on viimastel aastatel kasvanud ja on tänaseks üle 98%.

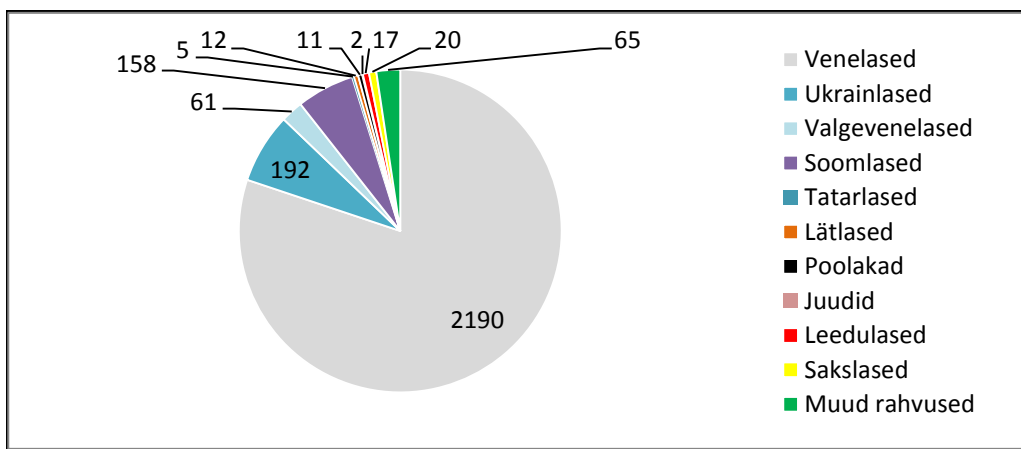
Joonis 1.1.4a. Eestlaste osakaal rahvastikust

Allikas: Statistikaamet

Esindatud on üle kümne eri rahvuse. Suuremad rahvusgrupid on venelased, ukrainlased, valgevenelased, soomlased ja lätlased. Jõgevamaa eripära on peipsiäärne venekeelne kultuuriruum.

Joonis 1.1.4b. Muude rahvuste rahvuslik koosseis maakonnas

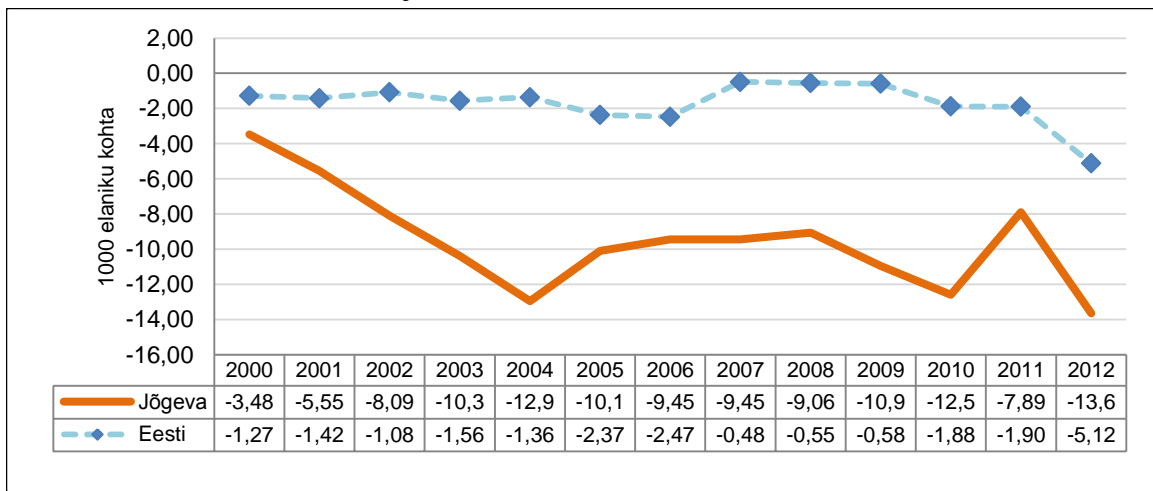

Allikas: Statistikaamet

1.1.5 Rändesaldo kordaja

Rändesaldo näitab piirkonna rahvaarvu muutust sisse- ja väljarände tagajärjel kindla perioodi jooksul. Eristatakse Eesti sisest inimeste liikumist ja piiriülest rännet. Rahvastikusuundumuste järgi väheneb Jõgevamaa rahvastik järjepidevalt. Üks kindel rahvaarvu vähenemise põhjuseid negatiivse loomuliku iibe juures on väljaränne maakonnast.

Joonis 1.1.5 Rändesaldo kordaja

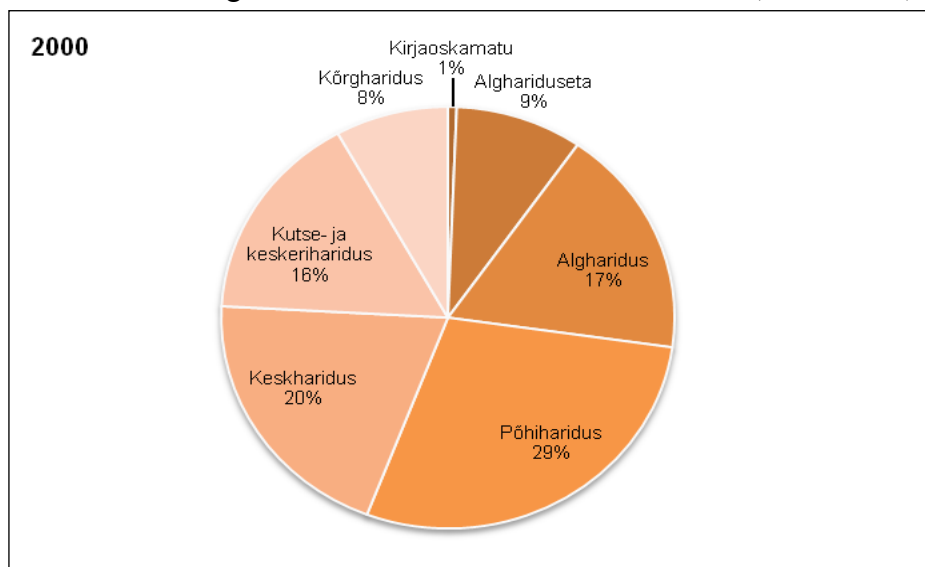

Allikas: Statistikaamet

1.1.6 Elanikkonna haridustase

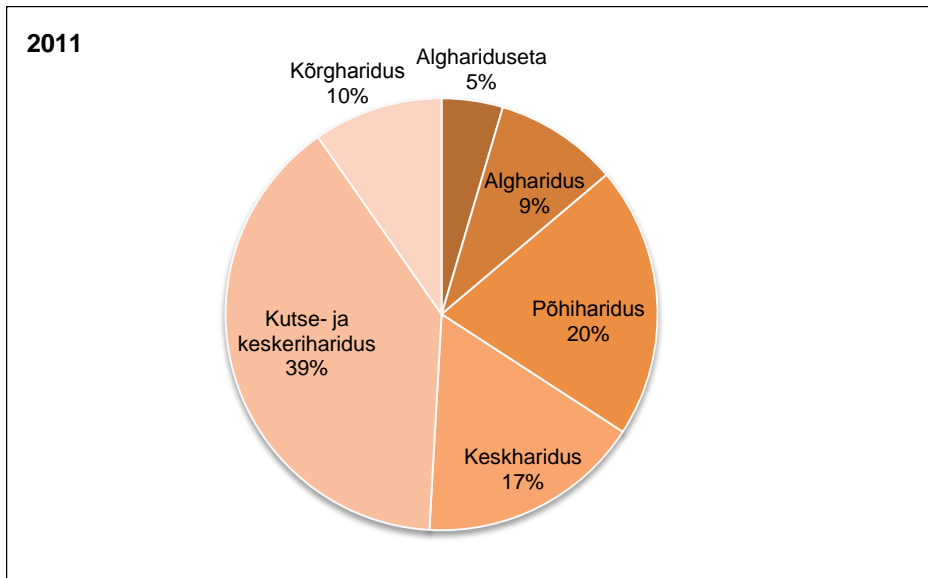
Võrreldes 2000. aasta andmetega on maakonnas tõusnud kutse- ja keskeriharidusega inimeste osakaal ning on langenud alushariduse ja põhi-, kesk ja kõrgharidusega inimeste osakaal. Elanikkonna haridustaseme muutus võib olla tingitud elanikkonna vananemisest ning vähenemisest.

Joonis 1.1.6a. Jõgeva maakonna elanikkonna haridustase (aastal 2000)

Allikas: Statistikaamet

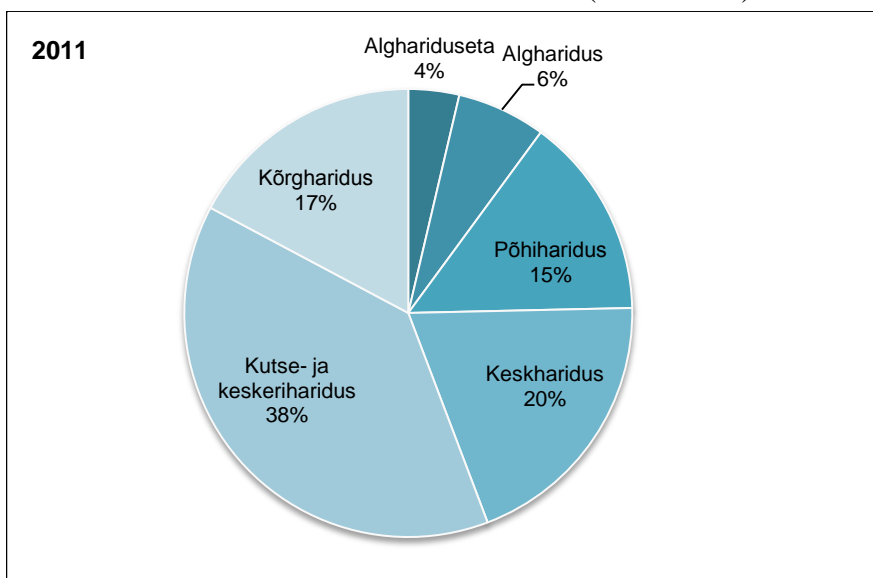
Joonis 1.1.6b. Jõgeva maakonna elanikkonna haridustase (aastal 2011)

Allikas: Statistikaamet

Maakonna elanike haridustase võrreldes riiklike näitajatega on kõrgem alghariduseta, alg- ja põhihariduse osas. Madalamad on näitajad kesk- ja kõrgharidusega inimeste osakaalus. Kõige suurem erinevus on kõrgharidusega inimeste osakaalus: Eestis elanikest 17% ning 10% maakonna elanikest on kõrgharidusega. Sarnane tase on kutse- ja keskeriharidusega inimeste osas.

Joonis 1.1.6c. Eesti elanikkonna haridustase (aastal 2011)

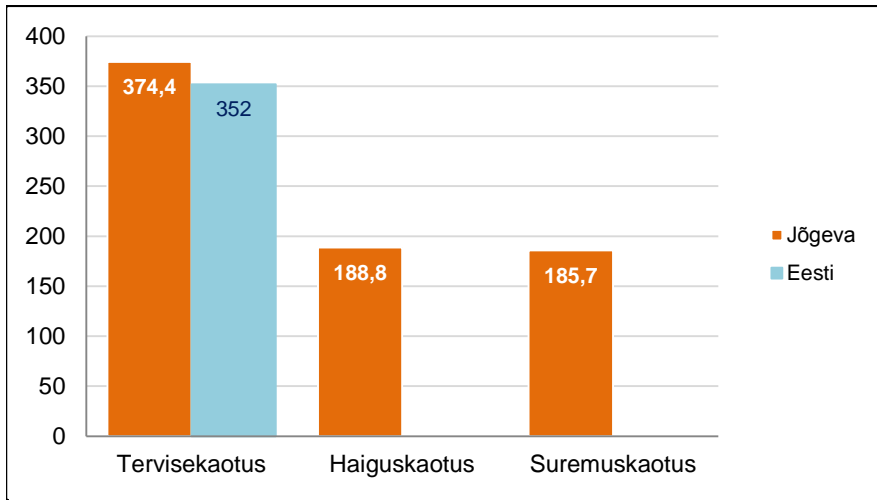

Allikas: Statistikaamet

1.2 RAHVASTIKU TERVISESEISUND

1.2.1 – 1.2.3 Tervisekaotus, haiguskaotus, suremuskaotus

Joonis 1.2.1 Tervise-, haigus- ja suremuskaotus (2006)

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Tervisekaotus kirjeldab lõhet rahvastiku parima võimaliku ja tegeliku terviseseisundi vahel. Tervisekaotus arvutatakse haiguskaotuse ja suremuskaotuse summana. Haiguskaotus on aeg aastates, mida üksikindiviidid ja rahvastik tervikuna oleksid saanud kasutada, kui haigusi ei oleks esinenud. Haiguskaotuse arvutamisel võetakse arvesse ka põetava haiguse raskust ning inimese vanust surma hetkel. Suremuskaotus näitab enneaegsetest surmadest tingitud eluaastate kaotust. Surm loetakse enneaegseks kui see saabub enne vanusrühma eeldatava eluea lõppu. Seega, mida nooremas eas surrakse, seda suurem on eluaastate kaotus. Arvutuste tulemusena saab tavapärase tervisestatistika kõrval varasemast ülevaatlikuma pildi haigestumise ja suremuse mõjust rahvastiku kui terviku tervisele.

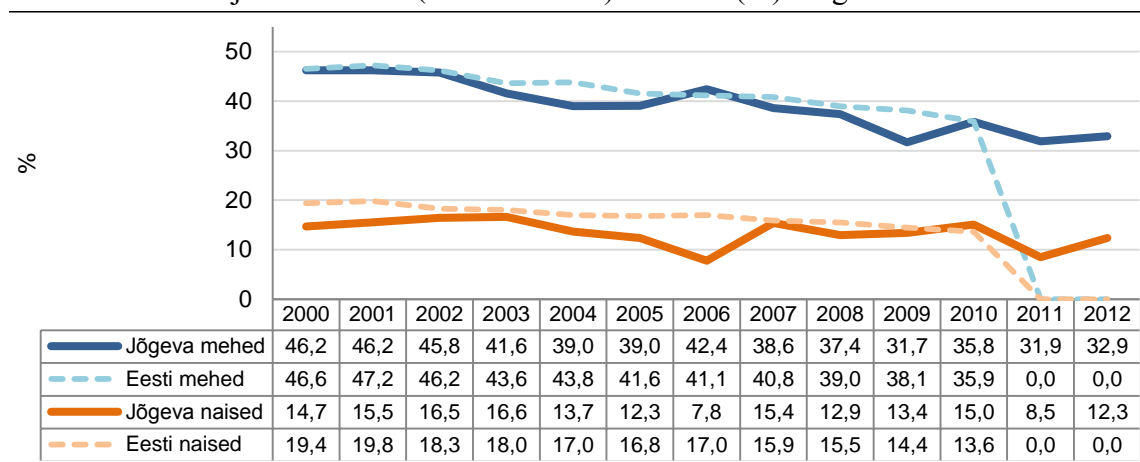
2006. aastal oli Jõgevamaa tervisekaotus Eesti keskmisest 22 aasta võrra suurem, jäädes siiski väiksemaks teiste Eesti keskmist ületanud (Ida-Virumaa, Võrumaa, Põlvamaa, Valgamaa) maakondade näitajast. Kui Põlvamaal on tervisekaotuses suurem osakaal haiguskaotusel ja Võrumaal suremuskaotusel, jaguneb tervisekaotus Jõgevamaal enam-vähem võrdselt haiguskaotuse ja suremuskaotuse vahel. Sotsiaalministeeriumi toimetises „Eesti rahvastiku tervisekaotus“ on nähtud sotsiaalmajanduslike tingimuste ja tervisekaotuse vahel selget seost: mida suurem on maakonna tervisekaotus võrreldes Eesti keskmisega, seda kehvemad on maakonna sotsiaalmajanduslikud tingimused. 2006. aastal oli keskmine brutopalk Jõgevamaal 7507 krooni (Eestis 9407), tööhõive 51 % (Eestis 67,7 %), töötuse määr 13 % (Eestis 6 %). Aastate lõikes on toimunud sotsiaalmajanduslike tingimuste paranemine maakonnas, on tõusnud Jõgevamaa töölkäivate isikute keskmine brutopalk 79,8%-lt 2006. aastal kuni 85,9%-ni Eesti keskmisest 2012. aastal. Samuti on tõusnud tööga hõivatute osakaal ning langenud töötuse määr. 2012. aastal oli keskmine brutopalk Jõgevamaal 725 eurot (Eesti keskmine 844 eurot), tööhõive 15-64-aastaste seas 59,8% (Eesti 66,8%), töötuse määr 11,1% (Eestis 10%).

Sotsiaalmajanduslike tingimuste paranemine on eeldatavasti tingitud maakonna elanike tööl käimisest maakonnast ja riigist väljapoole.

Oluline võti inimese tervise arendamiseks ja vajadusel parandamiseks on tema enese käitumine. Siiski on tervisega seotud elukvaliteeti võimalik tõsta, luues soodsamaid tingimusi tervislike valikute tegemiseks ning tuues lisakapitali eraettevõtete kaasamise teel. Lisaks spordirajatiste loomisele ka liikumiseks kergliiklusteede ehitamine, valgustatud radade ja parkide rajamine, paikkondlike tervisevõrgustike teke, kohaliku omavalitsuse piirangud tubakasuitsetamisele või alkoholi tarbimisele avalikes kohtades, tööstressi minimaliseerimine, esmatasandi arstiabi tagamine kõikidele elanikele, sõltumata nende sotsiaalsest seisundist.

1.2.4 Varajased surmad

Joonis 1.2.4 Varajaste surmade (<65 eluaastat) osakaal (%) kõigist surmadest

Allikas: Statistikaamet

Meeste varajaste surmade osakaal surmade koguarvust Eesti keskmisega samal tasemel või veidi madalam ning on aastate võrdluses vähenenud.

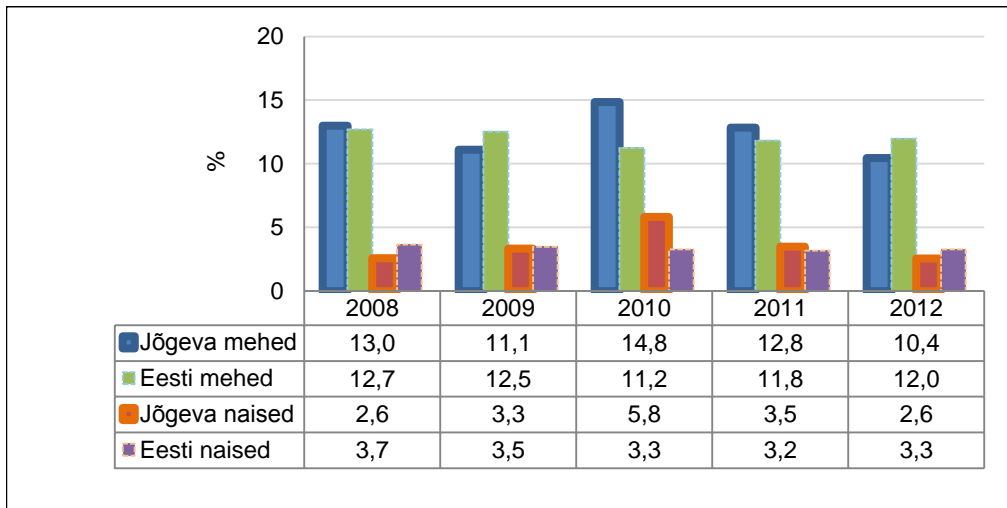
Naiste varajaste surmade osakaal surmade koguarvust Eesti keskmisena on vähenenud siis Jõgevamaal on näitaja püsinud 10 aasta jooksul 15% piires kõikudes erinevatel aastatel kuni kahe protsendi võrra viieteistkümnest protsendist üles- või allapoole. Erandiks on 2006. ja 2011. aastad, mil naiste varajaste surmade osakaal langes 7,8 % ja 8,5% -ni. 2010. aastal on maakonna naiste varajaste surmade osakaal ületanud Eesti keskmist näitajat 2,6% võrra. Juhtumite põhjustele on raske üheseid seletusi leida, kuid kindlalt võib väita, et enne 30-eluaastaste surmajuhude arv on aastate lõikes vähenenud.

1.2.5 Õnnetussurmad

Joonisel on toodud Jõgevamaa õnnetussurmade osakaalu võrdlus kogu Eesti andmetega. Kolme aasta andmete põhjal ei saa väita, et õnnetussurmade suhteline arv Jõgevamaal erineks oluliselt Eesti keskmisest. Murelikuks teeb õnnetussurmade tõusev trend. Statistika andmebaasidest on võimalik välja tuua liiklusõnnetuste tagajärjel surnud, tulekahjudes ja

tööõnnetustes hukkunud ning päästeametis registreeritud uppumissurmad. 2008. aastal oli liiklusõnnetustes hukkunud 8 inimest, tulekahjudes 2, alkoholist põhjustatud surmasid oli 20 ja 1 inimene on uppunud. Liiklusõnnetustes hukkunute arv on viimase kümne aasta vältel kõikunud kolme ja 13 inimese vahel aastas (joonis 4.4). 2012 aastal oli liiklusõnnetustes hukkunud 5 inimest, tulekahjudes 2, alkoholist põhjustatud surmasid oli 15 ja 1 inimene on uppunud.

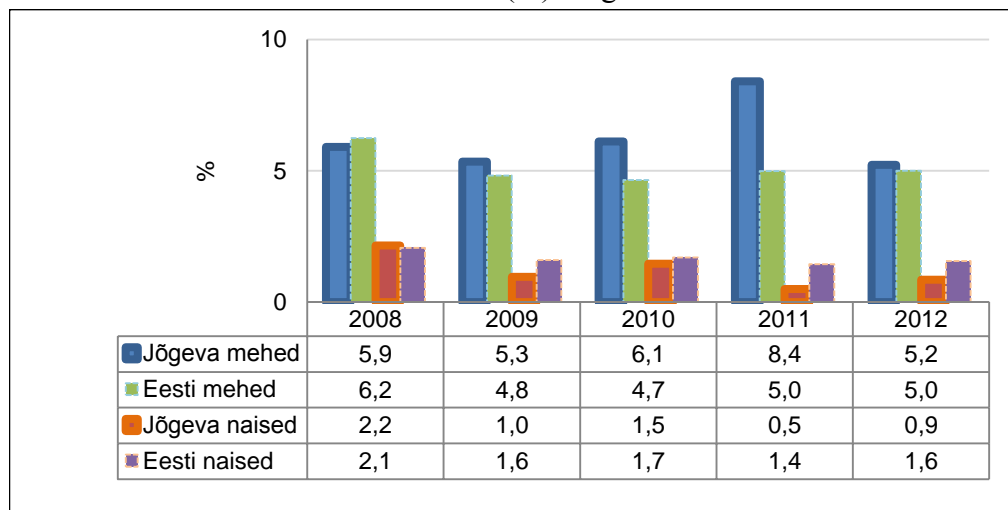
Joonis 1.2.5 Õnnetussurmade osakaal (%) kõigist surmadest

Allikas: Tervise Arengu Instituut

1.2.6 Alkoholisurmad

Joonis 1.2.6 Alkoholisurmade osakaal (%) kõigist surmadest

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Alkoholisurmade osakaal Jõgevamaal oli meeste osas tõusva trendiga, 2012.aasta on näitajaid vähendanud, kuid siiski ületab Jõgevamaa näitaja Eesti näitajat.

1.2.7 Suremuskordaja vereringeelundite haigustesse ja suremuskordaja pahaloomulistesse kasvajatesse

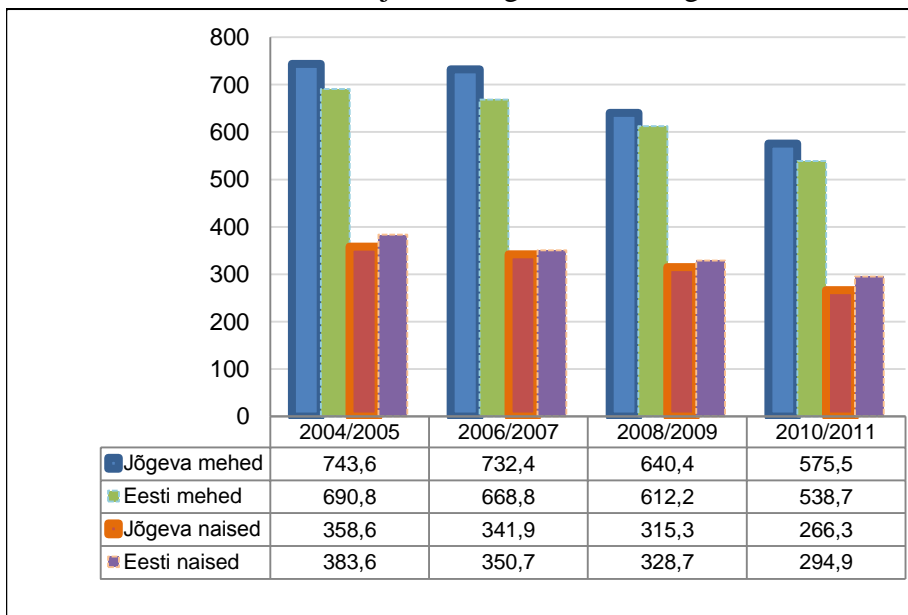
Eesti kõrgemad suremusnäitajad on vereringeelundite haigustesse, pahaloomulistesse kasvajatesse ning välispõhjustest tingitud vigastussuremusse.

Jõgevamaa statistika näitab, et maakonnas on esikohal suremus süda-ja vereringeelundite haigustesse, ületades teisi enimlevinud põhjuseid kordades.

Ka on oluline välja tuua, et mõlema näitaja puhul meeste suremus ületab naiste suremust vaadeldaval perioodil ca 50%.

Samas maakonna andmed suremuse kohta südame-ja vereringeelundite haigustesse on aastatel 2004-2011 näidanud langustendentsi järgides sellega vabariigi arengutrende.

Joonis 1.2.7a. Suremuskordaja vereringeelundite haigustesse

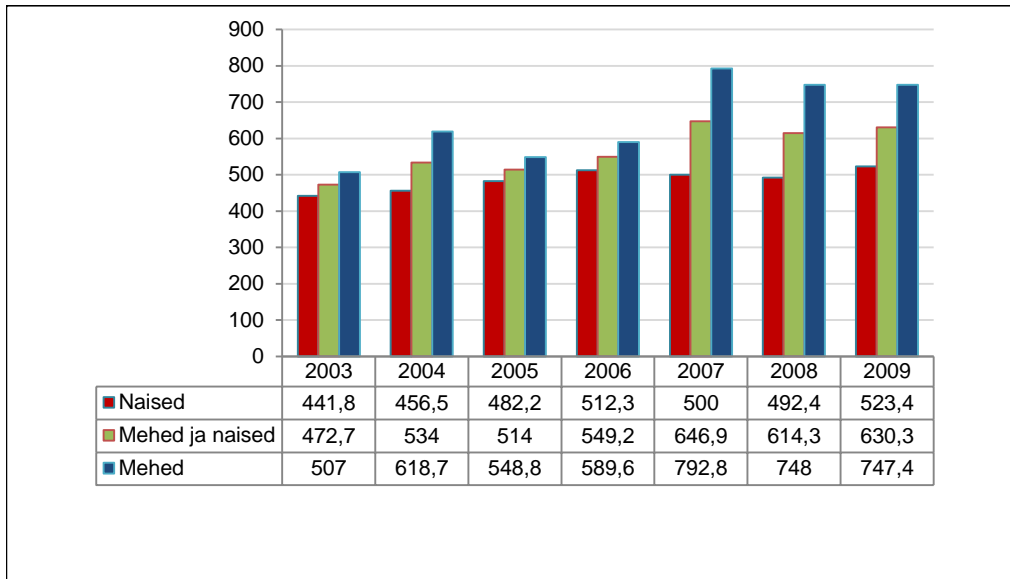

Allikad: Statistikaamet, Tervise Arengu Instituut

Suremus pahaloomulistesse kasvajatesse on vaadeldava ajavahemikul näidanud tõusutrendi. Samuti on tõusnud pahaloomulistesse kasvajatesse haigestumised. Oluliselt on tõusnud haigestumuskordaja 100 000 elaniku kohta meeste eesnäärme kasvajate osakaal, 2000. aastal oli see näitaja 81,7, aastal 2003 oli eesnäärme kasvajate haigestumuskordaja 135,2 ning 2009.aastal juba 182,14 juhtu. Kui pea kõikide pahaloomuliste kasvajate haigestumiskordajate juhtude arvud on tõusnud, siis 2009. aasta seisuga on vähem tõusnud naiste rinnas paiknevate pahaloomuliste kasvajate juhtude arv ning pisut on vähenenud naissuguelundites paiknevate pahaloomuliste kasvajate juhtude arv.

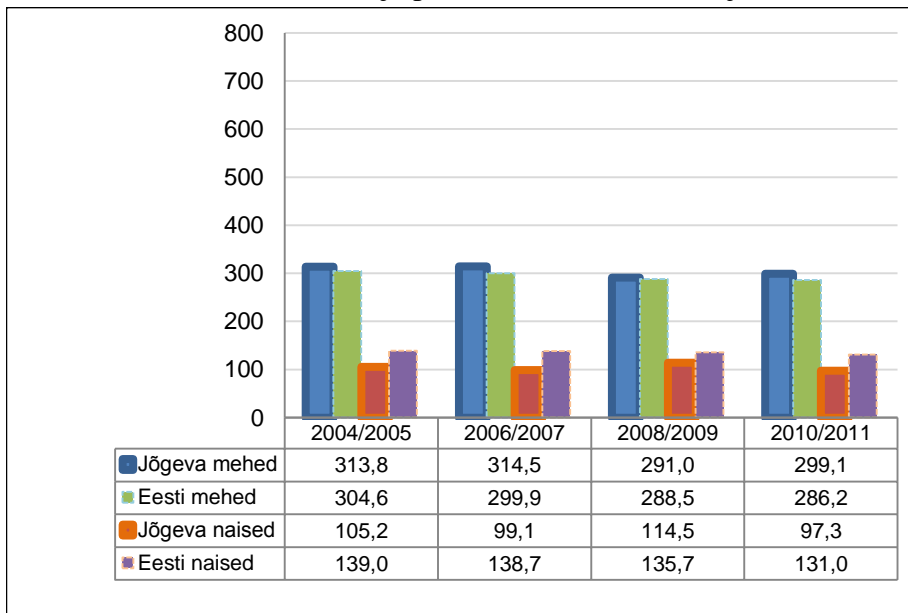

Joonis 1.2.7b. Pahaloomuliste kasvajate haigestumiskordajad 100 000 elaniku kohta Jõgeva maakonnas

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 1.2.7c. Suremuskordaja pahaloomulistes kasvajatesses

Allikad: Statistikaamet, Tervise Arengu Instituut

1.2.9 Nakkushaigustesse haigestumus

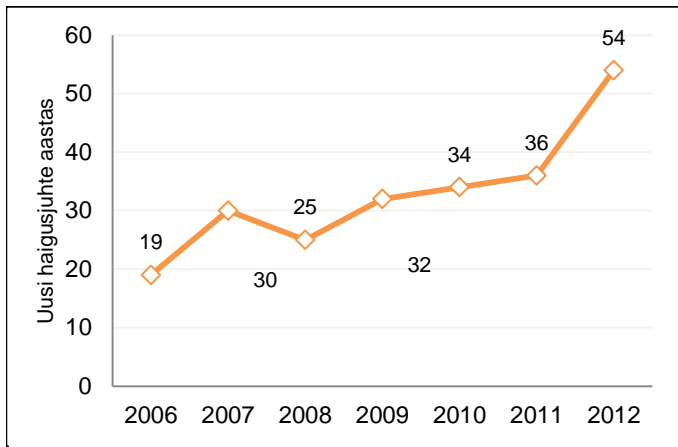
2000. aastate algul oli maakonnas suhteliselt suur haigestumus sugulisel teel levivatesse haigustesse – süüfilis ja gonorröa. Juhtude arv 2000. aastal vastavalt 11 ja 93 ning 2002. aastal 6 ja 44. Alates 2006. aastast jääb süüfilise juhtude arv alla 3 ning gonorröa puhul ületab 3 piiri vaid 2006. ja 2008. aastal, kusjuures aastal 2007. pole diagnoositud ühtegi gonorröa haigusjuhtu. HIV-tõvega nakatunuid on maakonnas kaks juhtu. Tõusnud on nakatumine viirushepatiitidesse, aastal 2006. esines 2 juhtu, aastal 2012 juba 7 nakatumisjuhtu.

Puukborrelioosi on Jõgevamaal diagnoositud Eesti keskmisest vähem, Esmahaigestumiskordaja on kõigil aastatel Eesti keskmisest madalam. Nii nagu kogu Eestiski on ka Jõgevamaal haigestumus puukborrelioosi tõusutendentsiga.

Kui 2006. aastal oli esmahaigestumiskordaja puukentsefaliidi puhul Eesti keskmisest madalam ja 2008. aastal ei diagnoositud ühtegi juhtu, siis 2009. ja 2010. aasta esmahaigestumiskordajad (16,3 ja 25,7) on kõrgemad kui Eestis keskmiselt (13,3 ja 15,0). 2011. ja 2012. aastal on taas vähenenud puukentsefaliiti nakatumine. Põhjuseks võib pidada inimeste teadlikkuse tõusu ning populaarsemaks muutunud vaksineerimist.

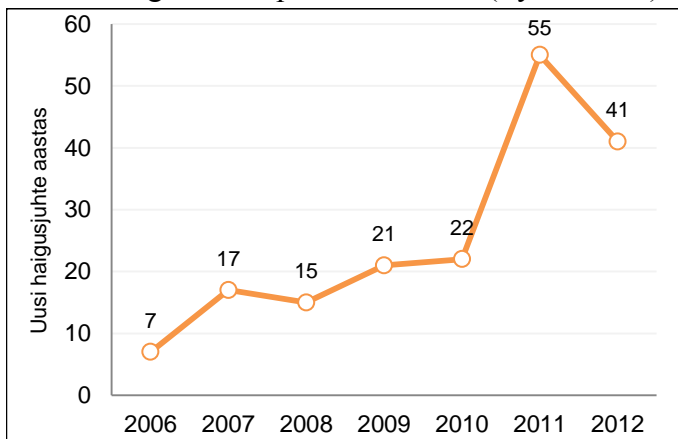
Tuberkuloosi haigestumine ei ole Jõgevamaal suuremaks probleemiks kui teistes Eesti maakondades. Esmahaigestumiskordaja on mõnevõrra Eesti keskmisest madalam.

1.2.9a. Haigestumus sugulisel teel levivatesse klamüüdiahaigustesse

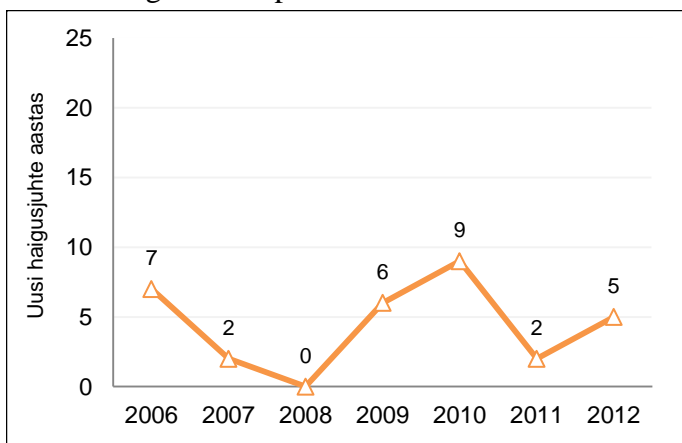
Allikas: Terviseamet

1.2.9b. Haigestumus puukborrelioosi (Lyme'i tõbi)

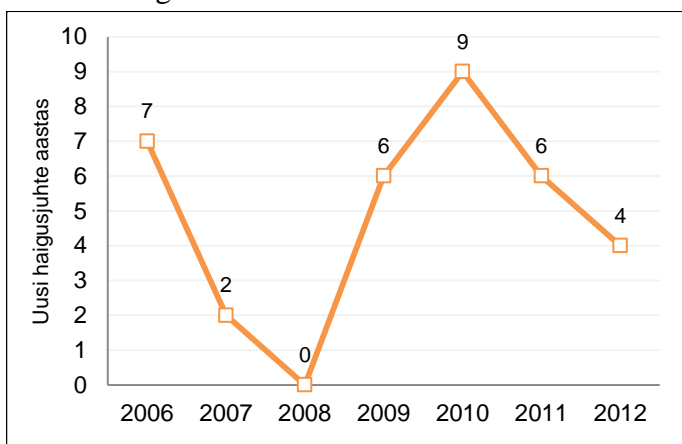
Allikas: Terviseamet

1.2.9c. Haigestumus puukentsefaliiti

Allikas: Terviseamet

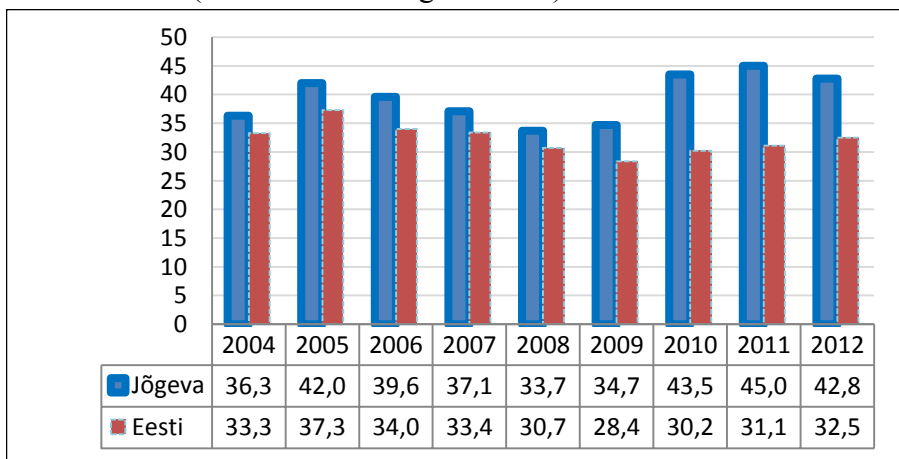
1.2.9d. Haigestumus tuberkuloosi

Allikas: Terviseamet

1.2.10 Tervisest tingitud igapäevased piirangud

Joonis 1.2.10. Tervisest tingitud igapäevategevuste piiratud inimeste osakaal kogu elanikkonnast (suurel või mõningal määral)

Allikas: Statistikaamet

Jõgeva maakonnas võrreldes 2004 aastaga on vähenenud 7,3 % suurel määral igapäevategevuste piirangutega inimeste osakaal kogu elanikkonnast, samas mõningal määral igapäevaeltu piirangute inimeste osakaal on tõusnud 14% kogu maakonna elanikkonnast. Igapäevaseks toimetulekuks vajab mõningal või suurel määral abi 42,8 % jõgevamaalastest.

1.3 KOKKUVÕTE

Käesolev terviseprofiil on andnud ülevaate maakonna elanike terviseseisundist ja seda mõjutavatest teguritest.

Üldkirjeldavas osas selgus, et maakonna elanike arv on vaadeldavate aastate lõikes stabiilselt kahanenud. Võrreldes Eesti keskmisega on Jõgevamaal vanus rühmiti (tööeest nooremad, tööealised ja tööeest vanemad) veidi vähem tööealisi (15-64 a), veidi rohkem tööeest vanemaid (üle 65 a). Tööeest nooremate (kuni 14 a) arv vastab Eesti keskmisele. Muust rahvusest inimeste osakaal elanikkonnas on alla 10%.

Jõgeva maakonda iseloomustab negatiivne loomulik iive. Rahvastiku vähenemine on suuresti negatiivse iibe tagajärg. Maakonnas sünnib märgatavalt vähem lapsi, kui inimesi sureb. Probleemaatiline on maakonnas väiksema- arvilised naiste vanusegrupid 20-34 eluaastani, mis on aga parim fertiilsusperiood naise elus. Maakonnas on vanuses 15-19 ja 40+ oluliselt rohkem inimesi võrreldes teiste vanusegruppidega.

Surmade arv Jõgeva maakonnas on läbi aastate püsinud suhteliselt stabiilsena. Põhijoontes sarnaneb Jõgeva maakonna rahvastiku suremusareng Eesti tervikuga, olles aga kordades kõrgem Eesti keskmisest. Meeste puhul tuleb välja tuua, et risk hakkab suurenema tasapisi juba 20.ndatest eluaastatest. Uuringutele tuginedes võib siinkohal eeldada, et meeste varajase suremuse puhul on väga olulisel kohal välispõhjused. Aga samuti teeb meeste puhul muret alkoholist põhjustatud riskikäitumise suur osakaal invaliidsuse ja surmaga lõppevate õnnetuste hulgas. Laste puhul tulenevad need peamiselt vigastustest ja õnnetustest, mis on ilmselge viide elukeskkonna ohtlikkusele.

Jõgevamaa statistika näitab, et suremus südame- ja vereringeelundite haigustesse ja välispõhjustest tingitud õnnetusjuhtumitesse ja mürgistustesse on aastatel 2002-2011 näidanud üldist langustendentsi, kuid endiselt on suremus süda-ja vereringeelundite haigustesse kõrge, ületades teisi enimlevinud põhjuseid kordades. Suremus pahaloomulistesse kasvajatesse on vaadeldaval ajavahemikul näidanud tõusutrendi, suurem on tõus meeste eesnäärme pahaloomuliste kasvajate haigestumuskordaja 100 000 elaniku kohta.

1.4 TEGEVUSKAVA

-	+		
Rahvaarvu vähenemine Vananev elanikkond Negatiivne iive Vähe fertiilses eas naisi Meeste varajane suremus (välispõhjused) Elukeskkonna ohtlikkus (Juhul, kui laste suremus on olnud välispõhjustesse ning surmade arv näitab tõusu tendentsi) Kõrge suremus südame- ja veresoonkonna haigustesse Suremuse tõus pahaloomulistesse kasvajatesse	Maakonnas on võrreldes teiste vanusgruppidega oluliselt rohkem 15-19 ja 20-24 aastaseid		
TEGEVUS	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Arendada sotsiaalselt tundlike gruppide vajadustele vastavat terviseteenuste võrgustikku	Jõgeva Maavalitsus	-	2014 - 2018 aasta
Seksuaaltervise alase teadlikkuse tõstmine läbi noorte nõustamise ja koolituste	Jõgeva Maavalitsus koostöös, seksuaalnõustamise kabinetidega, noortekeskustega ja koolidega	1 000 eurot	2014 - 2018 aasta
Noortele „noortesõbralike“ terviseteenuste võimaluste ja vajaduse väljaselgitamine ning pakkumisvõimaluste avardamine. (Küsitluse läbiviimine, teavitamine ning edasiste tegevuste planeerimine)	Jõgeva Maavalitsus koostöös, seksuaalnõustamise kabinetidega noortekeskustega ja koolidega	600 eurot	2014 - 2018 aasta
Tervist toetava ja aktiivse vananemise propageerimine ja toetamine	Jõgeva Maavalitsus, Kohalikud omavalitsused, eakate ühendused	2 000 eurot	2014 - 2018 aasta
Füüsilise aktiivsuse propageerimine- teadlikkuse tõstmine liikumist soodustava keskkonna kujundamisel. Kõiki sihtrühmi arvestava liikumisvõimaluste teabe	Jõgeva Maavalitsus koostöös kohalike omavalitsustega	7 000 eurot	2014 - 2018 aasta

süsteemiline levitamine.			
Kõikide õppeasutuste juures sportimise ja liikumise võimaluse tagamine.	Kohalikud omavalitsused		2014 - 2018 aasta
Elanikkonna teavitamine tervislikust toitumisest. Teabematerjalide levitamine, mis sisaldavad toitumissoovitusi.	Jõgeva Maavalitsus, kohalikud omavalitsused	4 000 eurot	2014 - 2018 aasta
Tervisliku toitumisvaliku soodustamine kogu elanikkonna seas.	Jõgeva Maavalitsus koostöös koolide, lasteaedade ja ettevõtete ning terviseametiga.	2 000 eurot	2014 - 2018 aasta
Süsteemiline lasteasutuste tootlustajate koolitamine.	Jõgeva Maavalitsus koostöös koolide, lasteaedade ja ettevõtete ning terviseametiga.	2 000 eurot	2014-2018 aasta
Töökohtades toitumiskultuuri uuring.	Jõgeva Maavalitsus, omavalitsused	600 eurot	2014-2018 aasta
Erinevate sihtrühmade väärtushinnangute ja käitumismudelite kujundamine..	Jõgeva Maavalitsus koostöös haridusasutuste, kohalike omavalitsustega	3 000 eurot	2014 - 2018 aasta
Uuringute läbiviimine suitsetamise (alkoholismi, narkootikumide tarbimine) harjumuste väljaselgitamiseks koolinoorte hulgas	Jõgeva Maavalitsus koostöös koolidega	3 000 eurot	2014-2018 aasta
Suitsetamisest loobumise nõustamisteenuse pakkumine ja laiendamine maakonna erinevatesse piirkondadesse.	suitsetamisest loobujate nõustamise kabinet		2014-2018 aasta
Rahvusvahelistes kampaaniates osalemine	Jõgeva Maavalitsus, kohalikud omavalitsused	2 000 eurot	2014-2018 aasta
Südame-ja veresoonekonna haiguste riskide vähendamine	Jõgeva Maavalitsus	5 000 eurot	2014 - 2018 aasta
Süsteemilise koolituse pakkumine perearstidele ja pereõdedele, kooliõdedele ja tervisedendajatele.	Jõgeva Maavalitsus	6 000 eurot	2014-2018 aasta
Maakondliku tervisedenduse arengusuundade koostamine ning lisamine terviseprofili lisana.	Jõgeva Maavalitsus	2 500 eurot	2014 - 2018 aasta

Maakondliku terviseprofili uuendamine (elanike teavitamine).	Jõgeva Maavalitsus	2 000 eurot	2014 - 2018 aasta
Maakonna tervisetoa tegevuste aktiveerimine- info levitamine, ürituste korraldamine	Jõgeva Maavalitsus	2 000 eurot	2014-2018 aasta
Tervist edendavate asutuste tegevuse arendamine.	Jõgeva Maavalitsus	2 000 eurot	2014-2018 aasta

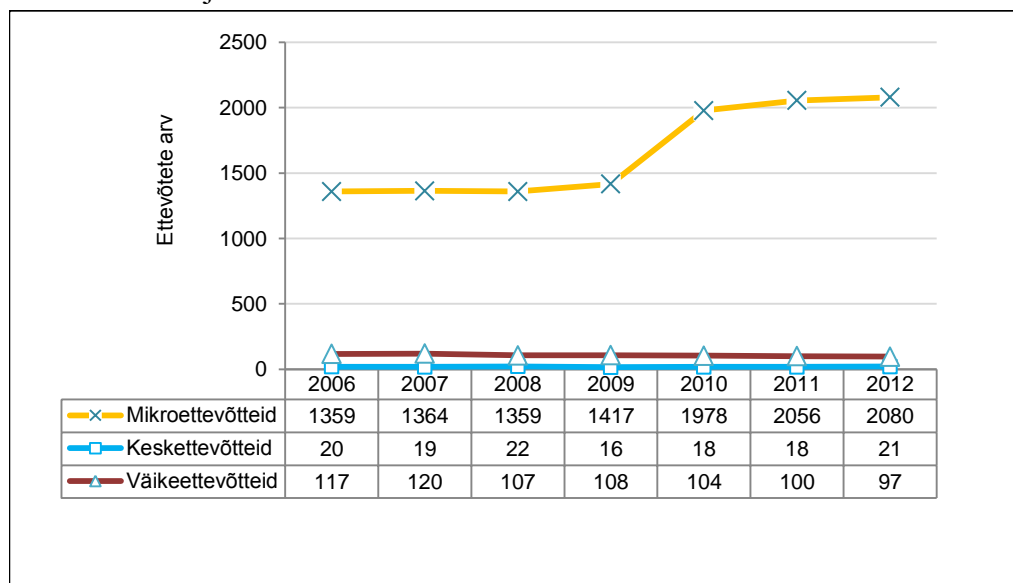
2. SOTSIAALNE SIDUSUS

2.1 TÖÖTURU SITUATSIOON

2.1.1 Majanduslikult aktiivsed ettevõtted

Jõgevamaa on üks kahest Eesti maakonnast, kus puuduvad suured, rohkem kui 250 töötajaga, ettevõtted. Samas on mikroettevõtete osakaal Eesti keskmisest suurem. Vähem kui 10 töötajaga ettevõtete arvu kasv näitab tööealise elanikkonna tahet ettevõtluse kaudu oma elukvaliteeti parandada.

Joonis 2.1.1 Majanduslikult aktiivsed üksused/ettevõtted.

Allikas: Statistikaamet

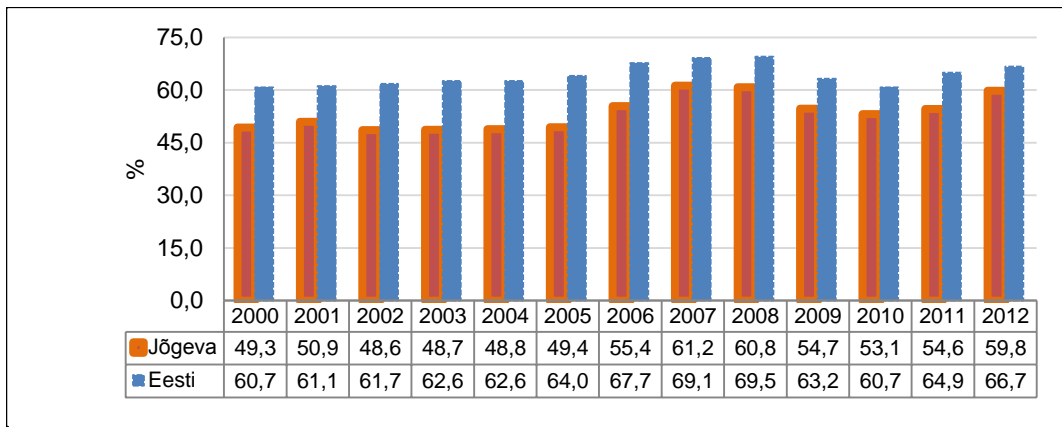
Keskiste ja väikeste ettevõtete arv maakonnas on püsinud stabiilsena. Mõningast vähenemist võis täheldada majanduslanguse perioodil. Suuri koondamiselaoneid ja ettevõtete massilist pankrotistumist Jõgevamaal ei esinenud. Mikroettevõtete ehk vähem kui 10 töötajaga ettevõtete osas on toimunud kolmel viimasel aastal mõningane kasv.

Jõgevamaa arengustrateegia 2020+ järgi on maakonnas üle poolte töökohtadest teenindussektoris, ligi 30% tööstuses ja 13,5% põllumajanduses. Jõgevamaad iseloomustab Eesti keskmisest ja ka naabermaakondadest kõrgem põllumajanduses töötajate osakaal.

2.1.2 Tööhõive määr

Tööhõivemäär on hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus (15-64.a). Tööhõive määr on Jõgevamaal Eesti keskmisest 7% madalam ehk 53,7 % ning maakondadest on ainult Ida-Virumaa ja Põlvamaa tagapool. Jõgevamaal on Eesti kõige madalam 50-59 aastaste hõivemäär (37%) (www.statistikaamet.ee). Tööhõive määr saavutas Jõgevamaal maksimumtaseme 2007. aastal, mil see küündis üle 60%. 2009. ja 2010. aasta andmeid mõjutab kõikjal majandussurutis ja sellega kaasnenud tööhõive määra langus 53,1%-ni. 2011. ja 2012. aastast on märgata taas tööga hõivatute osakaalu tõusu.

Joonis 2.1.2 Hõivatute osakaal võrreldes Eesti keskmisega, 2000-2012 aastad

Allikas: Statistikaamet

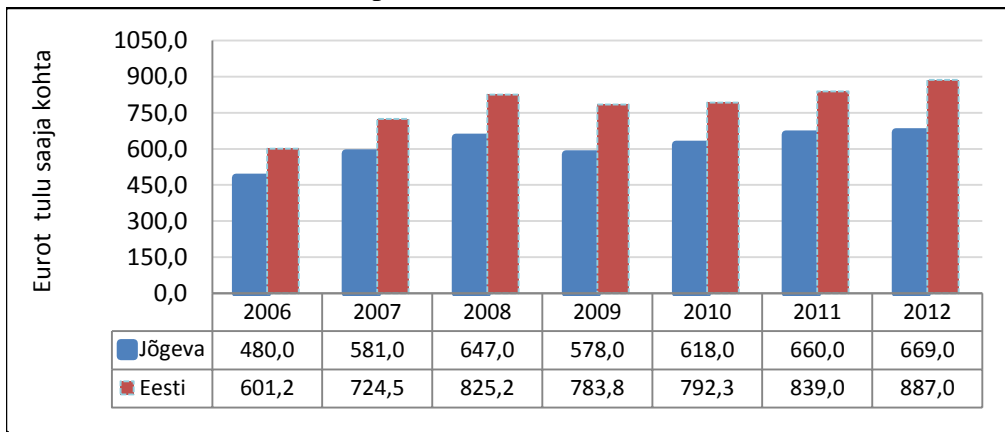
Omavalituste analüüs näitab, et suurim hõivatuse tase on Põltsamaa piirkonnas. Rohkem hõivestamata tööealisi on Jõgeva linnas. Elanikkonna jaotus ning põllumajanduse suur osatähtsus ja olulise kaaluga tööstuse puudumine linnades mõjutab oluliselt Jõgevamaa linnaliste ja maaliste asulate tööhõive tulemusi, mis on parem maapiirkonnas.

2.1.3 Keskmise brutopalk

Viimase viie aasta jooksul on maakonna elanike keskmine brutopalk olnud pidevalt kasvutrendis (erandi moodustab vaid 2009. aasta, mida võib pidada ka ülemaailmse majanduskriisi tippajaks) ja olnud madalam kui Eestis tervikuna. Maakonna keskmine brutopalk on olnud läbi aastate üle 20% võrra madalam Eesti keskmisest. Suurim erinevus on 2012.aasta näitajates, mil maakonna keskmine brutopalk on 24,6% madalam Eesti keskmisest näitajast.

Joonis 2.1.3 Keskmine brutopalk.

Allikas: Statistikaamet

Piirkondlikult eristub Jõgevamaal negatiivselt Mustvee-Kasepää piirkond, omavalitsusüksuste vahelised erisused ei ole palgatöötajate keskmistes brutotuludes siiski väga suured. 2006. aastal elasid kõrgeima brutotulu saajad Põltsamaa linnas ja Pajusi vallas, 2012. aastal elavad suurima brutotulu saajad Tabivere vallas ja Põltsamaa linnas. Tõenäoliselt on see tingitud maakonnast väljapoole käivate isikute palgatasemetega, sest maakonnas olulisi tööstuse arenguid ja muudatusi poel aastate lõikes toimunud.

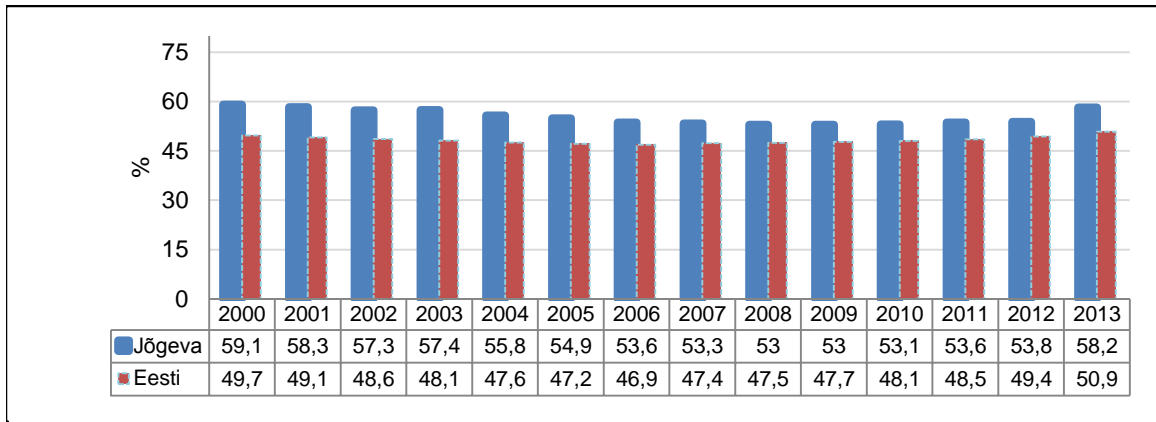
2.1.4 Ülalpeetavate määr

Ülalpeetavate määr on mittetöealiste ehk kuni 14-aastaste ja üle 65-aastaste elanike arv 100 tööealise (15-64-aastased) elaniku kohta. Näitaja iseloomustab rahvastiku vanuskoosseisu. Sisuliselt näitab see seda, mitu mittetöeas inimest tuleb 100 tööealise inimese kohta ehk mitut inimest peab ülal pidama 100 tööealist inimest. Mida väiksem on see suhe, seda väiksem on koormus töötajatel.

Üldiselt on maakonna erinevus vabariikliku keskmisega ülalpeetavate määra osas viimase 10 aasta jooksul vähenenud ja liikunud ühtlustumise suunas. Kui 2002.a oli vahe maakonna ja vabariigi näitaja vahel 8,7 korda, siis 2013.a ei ole erinevus väga palju erinev – 7,3 korda.

Aastal 2012 on maakonnas iga 100 tööealise kohta ca 50 mittetöeas ehk ülalpeetavat inimest. Seega iga tööealise elaniku kohta on kaks nn. ülalpeetavat. See on praktiliselt sama Eesti keskmise näitajaga, mis on neil aastatel kõikunud vahemikus 47-51%. Rahvastiku prognoosi ja viimaste aastate trendi kohaselt näitab see arv jätkuvat kasvutendentsi.

Joonis 2.1.4a. Ülalpeetavate määr

Allikas: Statistikaamet

Omavalitsuste lõikes on olukorrad erinevad. Kõige soodsamas positsioonis olid ülalpeetavate määra poolest Jõgeva vald ja Põltsamaa vald kus 100 tööealise elaniku kohta oli 2012. Aastal alla 50 inimese kes kuuluvad ülalpeetavate vanusgruppidesse. Kõige kõrgem ülalpeetavate määraga on Põltsamaa linn, Pajusi vald, Puurmani vald ja Saare vald (määraga 60 või enam). Paranemismärke näitavad Pala vald, Torma vald ja Mustvee linn, kus vaadeldaval perioodil on toimunud aeglane aga stabiilne ülalpeetavate arvu kahanemine.

Tabel 2.1.4b. Ülalpeetavate määr Jõgevamaa omavalitsuste lõikes aastatel 2007-2012.

	Jõgeva linn	Mustvee linn	Põltsamaa linn	Jõgeva vald	Kasepää vald	Pajusi vald	Pala vald	Palamuse vald	Puurmani vald	Põltsamaa vald	Saare vald	Tabivere vald	Torma vald	
Ülalpeetavate määr	2006	51.2	55.6	58.3	49.9	51.7	60.2	60.9	52.1	56.7	48.9	60.0	50.4	60.3
	2007	50.3	54.1	58.4	50.6	53.6	58.6	61.1	53.1	54.7	48.0	62.4	51.4	57.1
	2008	50.5	54.1	59.1	49.6	54.9	58.6	60.9	52.4	55.1	46.3	62.3	50.6	56.0
	2009	50.8	53.8	60.3	49.1	54.9	58.6	59.7	51.0	55.1	46.8	60.1	52.7	55.4
	2010	51.2	51.3	62.5	48.8	50.9	58.8	58.4	50.9	57.9	46.1	61.7	54.7	54.3
	2011	51.7	52.2	63.0	49.5	50.5	62.9	55.0	50.1	61.9	46.2	63.6	54.7	53.5
	2012	51.9	52.0	63.7	49.8	50.4	65.1	56.4	52.1	62.3	46.2	62.6	54.1	52.4

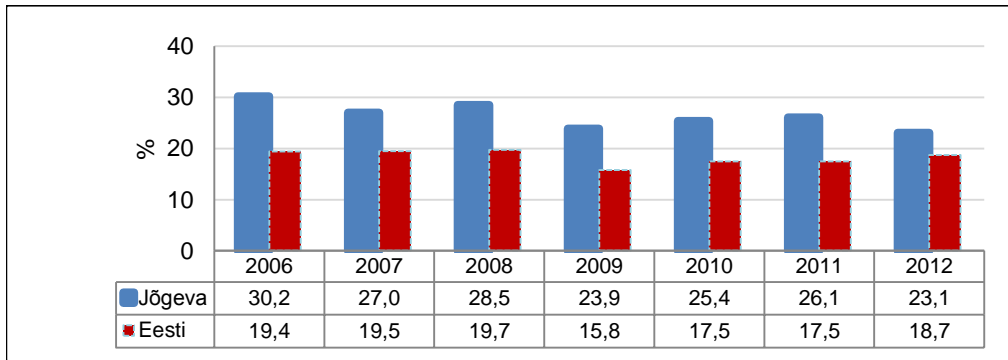
Allikas: Statistikaamet

2.1.5 Suhtelise vaesuse määr

Vaesust sotsiaalse kaitse ja kaasatuse kontekstis ei tõlgendata üksnes rahaliste ressursside puudumisena, üha enam räägitakse materiaalsete ressursside puudumisest. Vaesus iseloomustab ühiskonna sotsiaalset kaasatust. Näiteks, majanduslikult vaene inimene on sageli halvema tervisega, rahalises puuduses olevate perede lapsed jäävad sageli ilma heast haridusest, mis omakorda põhjustab vaesust.

Suhtelise vaesuse piir on 60% leibkonnaliikmete aasta ekvivalentnetosissetuleku mediaanist.

Joonis 2.1.5 Suhtelise vaesuse määr

Allikas: Statistikaamet

Suhtelise vaesuse määr on langenud 30,2%-lt 23,1%-le ehk 7,1%. Eesti keskmisega võrreldes on Jõgevamaa vaesuse määra kordaja kõrgem. 2012.aastal on Eesti halvim näitaja (30,5%) ning Eesti parim näitaja 10,9%.

Jõgeva maakonnas on küll tööhõive oma teenuste osas kaetud, kuid sotsiaalteenuste vajadused ja olemasolu kindlasti ei taga maakonna elanikkonna vajadusi leevendamaks vaesust ja tõrjutust. Oluliseks lähtekohaks teema valdkonna parendamisel on universaalsete teenuste ja toetuste süsteemi arendamine, et vältida erimeetmetega kaasneva vaesuse ja tõrjutuse stigma tekkimist. Samas tuleb teadvustada teatud riskirühmade probleeme, mida üldiste teenuste ja toetuste süsteemiga ei ole võimalik lahendada, ning kasutada spetsiaalseid konkreetsete rühmade vajadusi arvestavaid meetmeid.

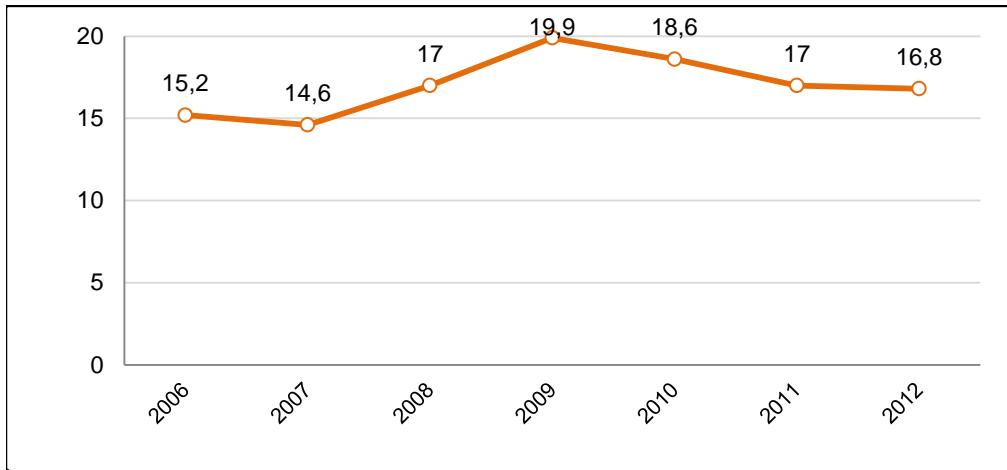
Jõgeva maakonnas vaesuse riskirühma kuuluvad peamiselt tööd mitte omavad isikud, pensionialised isikud, puuetega inimesed, paljulapselised ja üksikvanematega pered. On fundamentaalselt ebaõiglane, et neljandik lastega peredest Eestis elab allpool vaesusepiiri.

2.1.6 Miinimumpalga saajate osakaal

Miinimumpalga saajate osakaal kõigist tööl käivatest inimestest aitab kavandada teenuste ja toetuste võrgustikku maakonnas. Jõgevamaal on miinimumpalga saajate osakaal hõivatute koguarvust veidi kasvanud viie aasta lõikes. Viimase paari aasta arenguid on mõjutanud taaskord majanduslangus, kuid võib tõmmata paralleele ka mikroettevõtete arvu kasvuga.

Sageli tegutsevad alla 10 töötajaga ettevõtted FIE-na, kelle sissetulekud ei küüni miinimumpalgast kõrgemale. Eesti miinimumpalga määr aastal 2011 on 278,02 eurot.

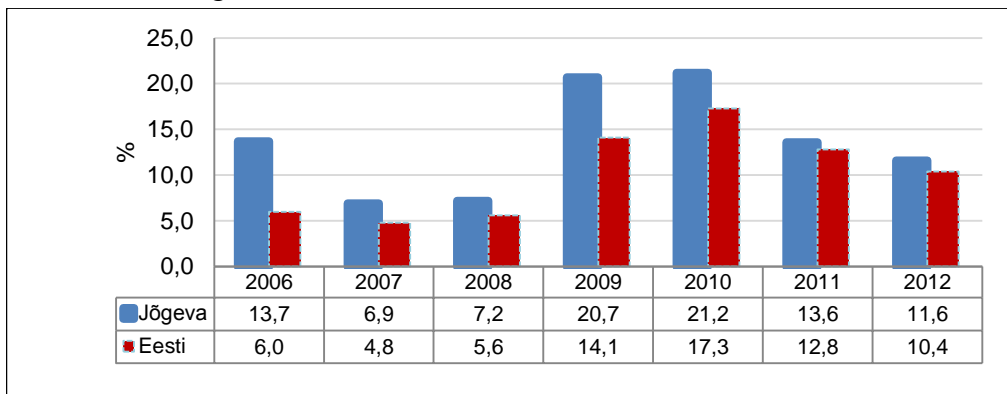
Joonis 2.1.6 Miinimumpalga saajate osakaal.

Allikas: Eesti Maksu- ja tolliamet

2.1.7 Registreeritud töötuse määr

Joonis 2.1.7 Registreeritud töötuse määr

Allikas: Statistikaamet

Töötuse määr ehk tööpuuduse määr näitab töötute osatähtsust tööjõus. Võrreldes teiste maakondadega on väiksem suhteline töötuse kasv viimastel aastatel teiste hulgas olnud Jõgevamaal.

Töötukassa andmeil on Jõgevamaa töötute puhul tegemist valdavas osas just pikaajaliste töötutega, mis viitab ka piirkonna majanduste struktuurilistele probleemidele (primaar- ja sekundaarsektori osakaal oluliselt suurem kui mujal maakondades).

Töötuse numbrid Jõgevamaal on juba aastaid vastuolulised. Statistikaameti tööjõu-uuringu järgi on Jõgevamaal töötus ja pikaajaline töötus üks kõrgemaid Eestis. Aastatel 2009 - 2010 tõusis koos majanduslangusega ka töötuse määr 21,2%-ni ning 2011. aastal saavutas taas

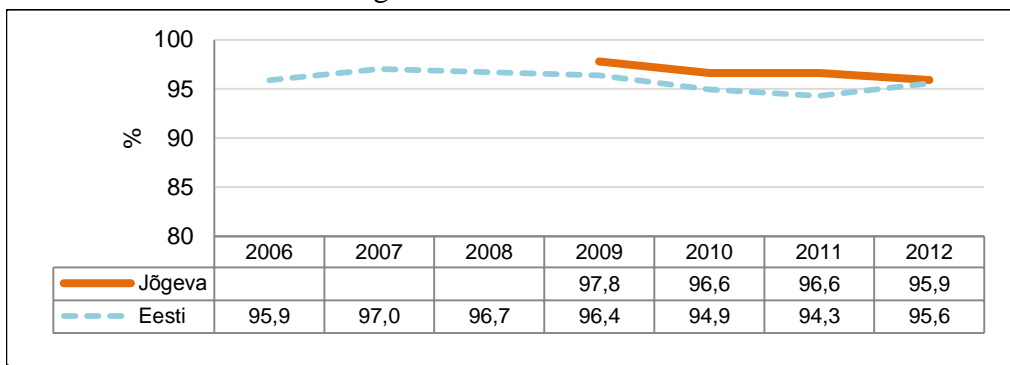
langustendentsi jõudes 2012. aastal 11,6% -ni. Enim on maakonna töötuid vanusegrupis 25-54 eluaastat.

2.2 TOIMETULEK

2.2.1 Ravikindlustusega kaetud tööealise elanikkonna osakaal

Ravikindlustusega kaetud isikute osakaal Jõgeva maakonnas on aastate lõikes püsinud suhteliselt stabiilsena. Ravikindlustatute osakaal on püsinud 95% lähedal elanikkonna koguarvust, mis on lähedane Eesti keskmisele. Ravikindlustusega katmata isikud on otseseks sihtrühmaks sotsiaal- ja tervishoiuteenuste kasutajatena.

Joonis 2.2.1 Ravikindlustusega kaetud

Allikas: Eesti Haigekassa

2.2.2 Sotsiaalteenuste ja -toetuste sihtrühmid

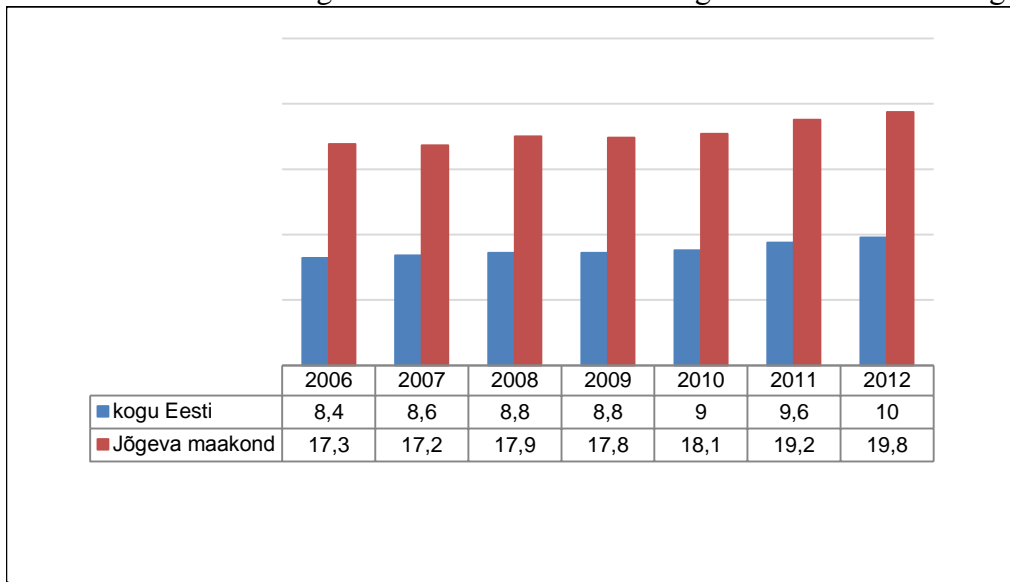
Käesoleva indikaatori andmed aitavad kaardistada erinevate toimetuleku- ja tervisteenuste sihtrühmade suurust maakonnas ning sellest tulenevalt hinnata vajadust olemasolevate teenuste laiendamiseks/kitsendamiseks või uute teenuste väljaarendamiseks.

Kahjuks ei ole andmeid mitmete sihtrühmade (nt üksikvanemaga perekonnad, üksi elavad eakad, sõltuvusprobleemidega perekonnad) kohta kättesaadavad ning hinnangu andmine oleks äärmiselt subjektiivne ning ei annaks õigeid otsuseid arendustegevusteks.

Puuetega lapsed ja täiskasvanud

Puuetega inimeste osakaal maakonna üldrahvaarvust on näidanud väikest tõusutendentsi. Maakonna puuetega inimeste osakaal on teiste Lõuna-Eesti maakondade nagu Põlva, Valga ja Võru maakonna järel Eesti kõrgemaid: 2006.aastal oli 17,3% (Eestis 8,4% elanikkonnast) ja 2012 aastal 19,8% (Eestis 10% elanikkonnast), olles stabiilselt kaks korda kõrgem Eesti keskmisest näitajast.

Joonis 2.2.2a. Puuetega inimeste osakaal kogu elanikkonnast Jõgeva maakonnas

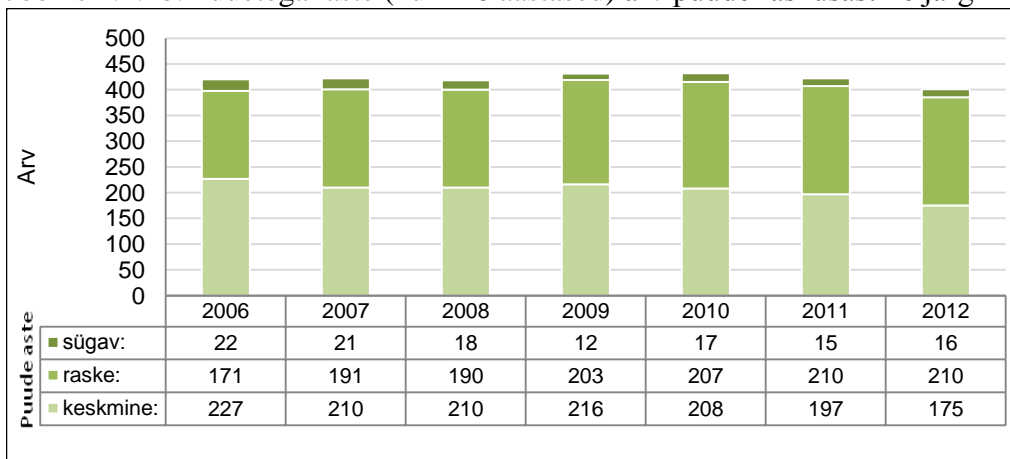
Allikas: Statistikaamet.

Puuetega laste üldarv on perioodil 2006-2012 jäänud stabiilseks (kõikumine ca 5%). Alates 2007. aastast on suurem tõus toimunud raske puudega laste osas (+ 25%).

Täiskasvanute osas on vaadeldaval perioodil toimunud stabiilne puuetega inimeste arvu vähenemine, suurima languse on teinud sügava puudega täiskasvanute isikute arv (ca -41%).

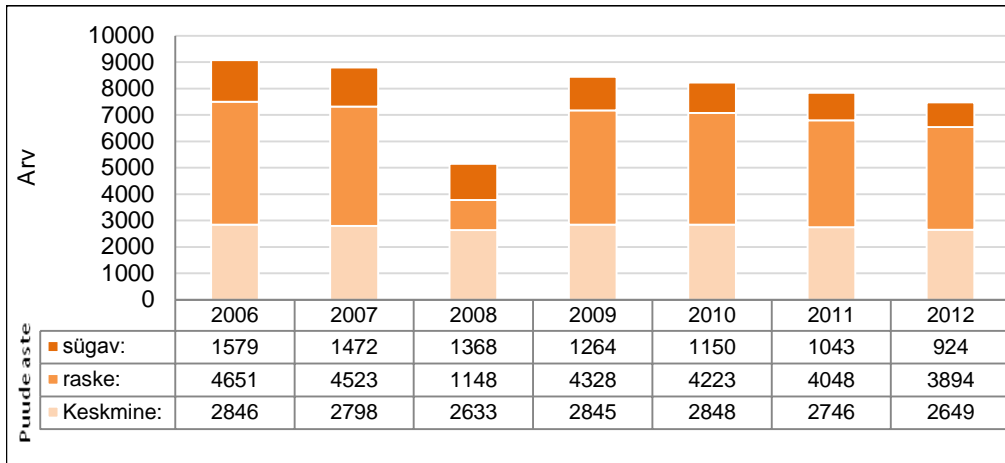
Tabeli põhjal on näha, et kui aastal 2006 ja oli kerge puudega lapsi maakonnas 99, siis aastast 2010 on aga märgata kerge puudega laste arvu kasvu ja aastaks 2012 on neid juba 175. Raske puudega laste arv on aga igal aastal kasvanud, välja arvatud 2008. aastal, mil raske puudega laste arv vähenes kolme lapse võrra. Sügava puudega lapsi on maakonnas võrreldes kerge ja raske puudega laste arvuga väga vähe, kuid tabeli andmete põhjal on siiski näha, et kui aastatel 2007- 2009 sügava puudega laste arv vähenes, seda 6- e lapse võrra siis aastal 2009 on see hakanud kasvama, nagu ka kerge ja raske puudega laste arv maakonnas.

Joonis 2.2.2b. Puuetega laste (kuni 16 aastased) arv puude raskusastme järgi maakonnas

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Joonis 2.2.2c. Puuetega täiskasvanute (16-aastased ja vanemad) arv puude raskusastme järgi.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Täiskasvanud puudega isikute arv on liikunud iga aasta ainult langevas suunas.

Keskmise puudega täiskasvanute arv on aastate lõikes suhteliselt püsiv näidates üldkokkuvõttes langevat trendi. Positiivne on see, et aastaks 2012 on maakonnas registreeritud kokku 649 keskmise puudega täiskasvanut, mis tähendab, et viimase kolme jooksul on kokku 199 inimest vähenenud.

Raske puudega inimeste arv maakonnas on langevas tendentsis -aastal 2006 oli raske puudega inimesi maakonnas 4651, aastaks 2012 raske puudega inimesi registreeritud kokku 3894 st langus on olnud ca 16%.

Sügava puudega täiskasvanute arv on aastate lõikes näidanud ka suurt langustrendi. Kui aastal 2006 oli sügava puudega täiskasvanute arv 1579 inimest, siis aastaks 2012 on registreeritud maakonnas 924 sügava puudega täiskasvanut.

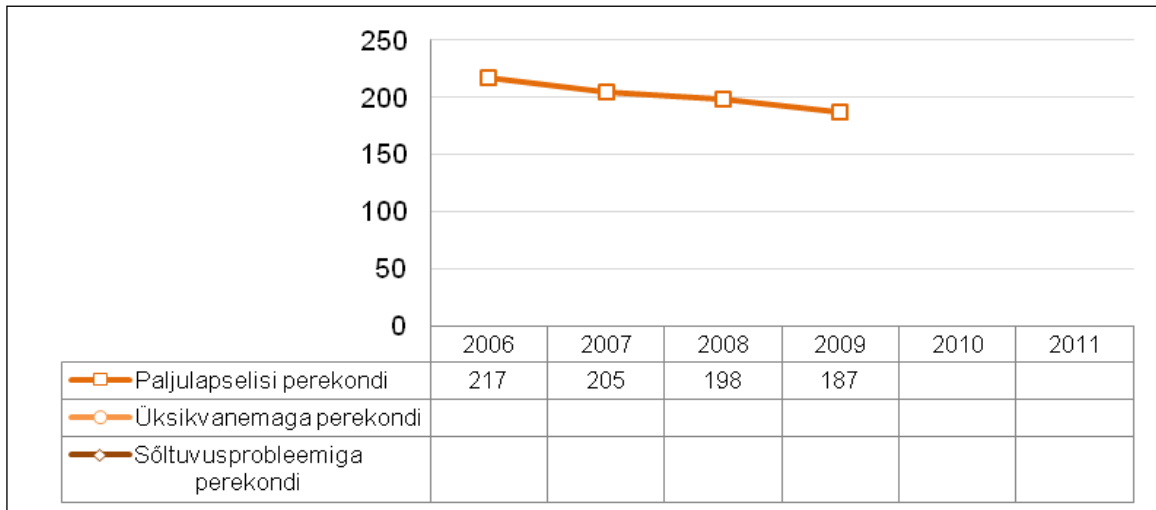
Samas iseloomustavad antud näitajad krooniliste haigustega inimeste suurt osakaalu maakonnas, mis näitab ennetustegevuseks vajalike Eesti keskmisest suuremat ressurside vajadust. Suur puuetega inimeste osakaal.

Paljulapselised perekonnad

Kogutud andmed näitavad suurte perede arvu stabiilset kahanemist.

Andmeid teiste sihtgruppide kohta ei koguta

Joonis 2.2.2d. Sotsiaalteenuste- ja toetuste sihtgrupid (perekonnad).

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Muud sotsiaalteenuste-ja toetuste sihtgrupid

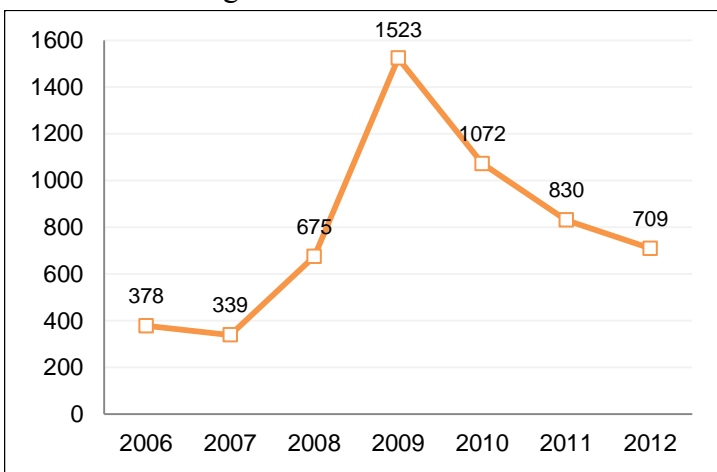
Registreeritud töötud

Töötus on üks terviseriskidest, mis mõjutab oluliselt elanike sotsiaalset sidusust ja eelkõige rahulolu igapäevase eluga toimetulekul.

Jõgevamaa andmed näitavad, et registreeritud töötus oli kõrge 2008-2009, mil majanduskriis oli saavutanud oma haripunkti. 2010 alates näitavad andmed aga registreeritud töötuse vähenemist. Muret teeb aga see, et töötukassa andmeil on Jõgevamaa töötute puhul tegemist valdavas osas just pikaajaliste töötutega, mis viitab ka piirkonna majanduste struktuurilistele probleemidele.

Sihtgrupi vajaduste rahuldamiseks on vajalikud pikaajalised sotsiaalprogrammid inimeste tööturule saamise abistamiseks ja aktiveerimiseks.

Joonis 2.2.2e. Registreeritud töötute arv.

Allikas: Eesti Töötukassa

Vanemliku hoolitsuseta lapsed

Statistika puudutab lapsi, kelle puhul on lapse aitamiseks olnud vajalik sotsiaal- või lastekaitsetöötaja sekkumine.

Andmed vaadeldava perioodi kohta on vanemliku hoolitsuseta laste osas heitlikud –2009. aasta andmete muutus on liiga kõrge võrreldes teiste aastate keskmist. Siinkohal võib tegemist olla andmeveaga.

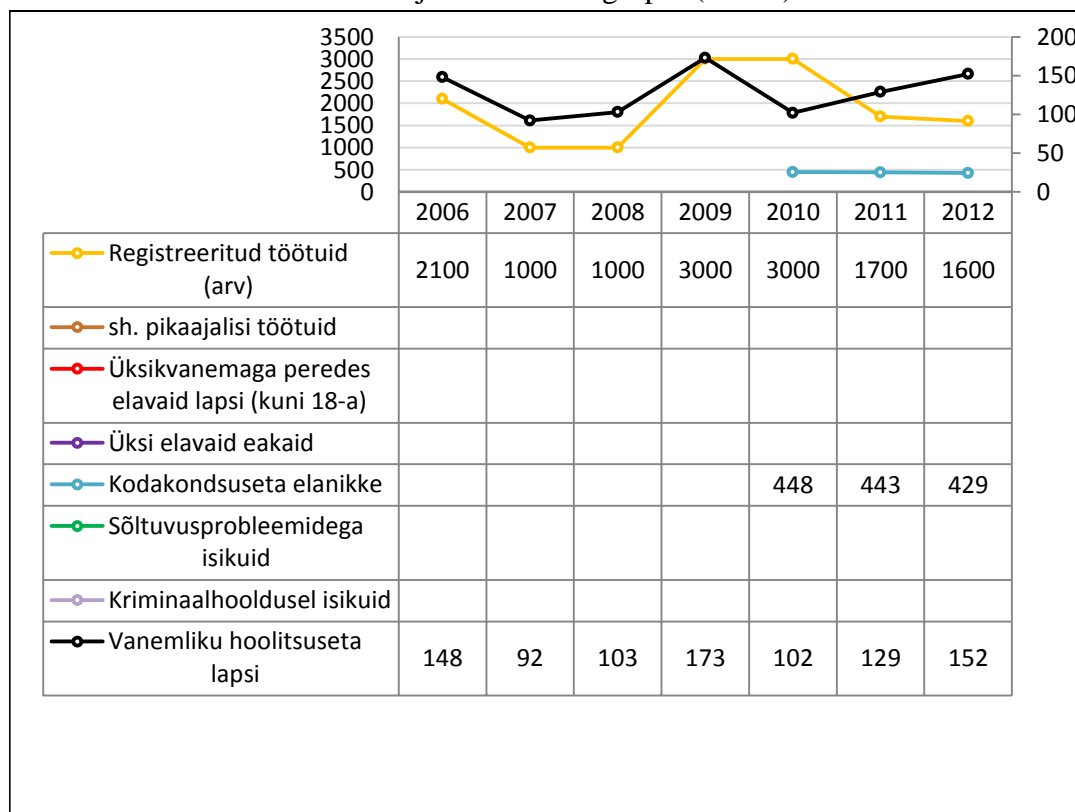
Ühelt poolt on vanemliku hoolitsuseta ja abivajavate laste arv kasvanud eelkõige seetõttu, et sotsiaaltöötajatele ja lastekaitsetöötajatele teatakse neist rohkem. Samas võib olla ka olukord, kus abivajajaid lapsi ongi juurde tekkinud. Milline on tegelik põhjus, sellele võib vastuse saada kohaliku omavalitsuse sotsiaalametnikelt.

Vanemliku hoolitsuseta laste kõrge arv näitab vajadust lastekaitsetöötajate järele, kes õigel ajal saaksid rakendada erinevaid sekkumismeetmeid. Maakonna omavalitsuste lõikes on lastekaitsetöötajate ülesanded täidetud. Vajalik arendada tugi- ja hooldusperede süsteemi.

Kriminaalhooldusel olevad isikud

Statistika Jõgeva maakonnas näitab kriminaalhooldusaluste arvu stabiilset vähenemist – 2006-2009 vähenemine on olnud 56 isikut.

Joonis 2.2.2e. Sotsiaalteenuste- ja toetuste sihtgrupid (isikud)

Allikas: Statistikaamet, Eesti Töötukassa Jõgeva osakond, Justiitsministeerium, Jõgeva Maavalitsus

Kriminaalhooldussüsteemil on viimastel aastatel välja töötatud väga mitmeid resotsialiseerumisega seotud meetmeid, millesse on kaasatud kolmas-, erasektor ning vabatahtlikud.

2.2.3 Sotsiaalteenused

Maakonna valdades pakutavate sotsiaalteenustega on eelkõige tõesti kaetud kõige enam haavatavad sotsiaalsed grupid. Igas vallas on võimalik taotleda endale eluruumi kaotuse puhul ajutiselt sotsiaalkorterit. Avahooldus eakatele on kättesaadav samuti igas vallas, mis näitab eakatest hoolimist kohalikus omavalitsuses. Erivajadustega inimestele suunatud teenused on valdades suurelt jaolt olemas või neid ostetakse sisse. See on ka mõistetav, sest väikestes valdades käiks erinevate keskuste ja teenuste ülalpidamine üle jõu.

Varjupaiga teenust ei ole paljud vallad nimistus välja toonud, kuid suheldes sotsiaalnõunikega selgub tegelikult, et kriisituba on igas vallas siiski olemas ja see näitab vajadust teenuse järgi. Sama kehtib supiköögi- ja saunateenusega.

Sotsiaalteenuseid osutavate asutuste võrk on ja erinevate spetsialistide valik on mitmekesisem Jõgeva ja Põltsamaa linnas ja linnalähedastes omavalitsustes. Lisaks sotsiaalnõustamise keskustele asumites ja päevakeskustele töötavad veel kodutute varjupaigad, supiköögid, ohvri- ja pereabikeskused, lastekodu, on võimalused rehabilitatsiooniteenuse saamiseks ja töötute aktiveerimiseks.

Sotsiaaltöö korraldusest omavalitsuste lõikes on toodud tabelis „Avahooldusteenused Jõgevamaa omavalitsustes „.

Jõgevamaa probleemiks on hõreasustusega maapiirkonnad, kus teenuste kättesaamine on raskendatud. Paikkonna keskustest kaugemal elavatel inimestel on transpordi ja raha puuduse tõttu erinevatele sotsiaalsetele teenustele raske pääseda.

Maakonnal on olemas sotsiaalse infrastruktuuri arengukava, mille järgi on edasine areng prognoositud ja ettepanekud tehtud valitsuse tasandil.

Tabel 2.2.3a. Avahooldusteenused Jõgevamaa omavalitsustes 2012. aastal

Omavalitsus	Eluasemeteenused, sotsiaalkorterid	Päevakeskused	Varjupaigad (lastele, naistele, kodututele)	Koduteenused	Koduhooldustöötaja	Kodune õendusabi	Invatransport	Avalik saun ja supiköök	Pere- ja kriisinõustamine	Lapsehoiuteenus	tugiisik	isiklik abistaja	Avalik saun
LINNAD													
Jõgeva linn	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Põltsamaa linn	X			X	x	x		x		X			
Mustvee linn				X	X	X	X			X			
VALLAD													

Jõgeva vald	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Kasepää vald				X	X	x					X			
Palamuse vald	X			X	X		X		X	X				
Puurmani vald	X			X	x						X		x	
Põltsamaa vald	X	x		X	x		X	x	x	X	X			
Saare vald	X			X	X		X	X			X			
Torma vald	X	X		X	X			X	X		X			
Pajusi vald	X			X	X	X	X		X					
Pala vald	x			X	X									
Tabivere vald	X	x						X	X	X	X	X		

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Tabel 2.2.3b. Sotsiaalnõustamiste andmed 2008 – 2013 aastal

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jõgeva Linnavalitsus	195	229	236	240	238	250
Põltsamaa Linnavalitsus	400	300	292			
Mustvee Linnavalitsus	70	70	80			
Jõgeva Vallavalitsus	352	468	493	746	923	1091
Palamuse Vallavalitsus	47	51	59			
Pajusi Vallavalitsus	50	60	65	65	65	65
Puurmani Vallavalitsus	40	50	50	75	75	75
Pala Vallavalitsus	125	150	100	100	100	100
Põltsamaa Vallavalitsus	200	200	268			
Tabivere Vallavalitsus	500	500	500	400	380	360
Torma Vallavalitsus	260	265	270	342	348	357
Kasepää Vallavalitsus	68	50	50	70	80	80
Saare Vallavalitsus	70	70	80			
Maakonnas kokku	2377	2463	2543			

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Sotsiaalnõustamiste arvud on suurenenud.

Eluasemeteenus on isikutele, kellel on raskusi eluruumis liikumise, endaga toimetuleku või suhtlemisega, abistab valla- või linnavalitsus eluruumi kohandamisel või sobiva eluruumi saamisel. Kohalikud omavalitsusorganid on kohustatud andma eluruumi isikule või perekonnale, kes ise ei ole suuteline ega võimeline seda endale või oma perekonnale tagama, luues vajaduse korral võimaluse **sotsiaalkorter**i üürimiseks.

Tabel 2.2.3c. Eluasemeteenuse andmed elanike kohta 2008. – 2013. aastal

Eluaseme- tüüp	Pere- de arv 2008	Elani- ke arv 2008	Pere- de arv 2009	Elani- ke arv 2009	Pere- de arv 2010	Elani- ke arv 2010	Pere- de arv 2011	Elan- ke arv 2011	Pere- de arv 2012	Elani- ke arv 2012	Pere- de arv 2013	Elani- ke arv 2013
Munitsip aalelu- ruumid	98	172	105	168	107	162	106	169	89	146	65	113
Sotsiaalk orterid, - pinnad	67	112	88	124	73	105	70	113	83	128	80	125

Allikas: Jõgeva Maavalitsus, S-veeb

Tabel 2.2.3d. Eluasemeteenused 2012. aastal omavalitsuste lõikes

	Eluasemeid kokku			Perede arv	Elanike arv
	kokku	sh. korterid	s.h. toad		
Jõgeva linn	18	4	14	20	28
Jõgeva vald	51	51	0	39	70
Kasepää vald	0	0	0	0	0
Mustvee linn	0	0	0	0	0
Pajusi vald	0	0	0	0	0
Pala vald	0	0	0	0	0
Palamuse vald	4	1	3	0	0
Põltsamaa linn	27	27	0	29	52
Põltsamaa vald	20	17	3	23	27
Puurmani vald	39	39	0	24	40
Saare vald	11	2	0	8	8
Tabivere vald	23	8	15	16	31
Torma vald	14	0	14	10	10
Kokku	207	149	46	169	266

Allikas: Jõgeva Maavalitsus, S-veeb

Koduteenused on isikule kodustes tingimustes osutatavad teenused, mis aitavad tal harjumuspärasel keskkonnas toime tulla. Koduteenuste loetelu ja korra kehtestavad kohalikud omavalitsused. Koduteenustest põhilised on transporditeenus, küttepuudega varustamine, abivahenditega varustamine.

Tabel 2.2.3e. Andmed koduteenuse kasutajate kohta 2008. - 2013 aastal

	Teenuse kasutajad kokku 2008	Teenuse kasutajad kokku 2009	Teenuse kasutajad kokku 2010	Teenuse kasutajad kokku 2011	Teenuse kasutajad kokku 2012	Teenuse kasutajad kokku 2013
Koduteenuse kasutajad kokku	672	467	538	523	373	377

Allikas: Jõgeva Maavalitsus, S-veeb

Lapsehoiuteenus on lapse seadusliku esindaja või „Sotsiaalhoolekande seaduse §25² lõikes nimetatud hooldaja toimetulekut või töötamist toetav teenus, mille osutamise vältel tagab nimetatud isikute asemel lapse hooldamise, arendamise ja turvalisuse lapsehoiuteenuse osutaja.

Jõgeva maakonnas on väljastatud tegevusluba - Kiigemetsa Kool, Jõgeva Perekeskus, Põltsamaa Lasteaed Tõruke ja Siimusti lastekodu Metsatareke.

Tabel 2.2.3f. Lapsehoiuteenuse osutamine 2008 – 2013 aastal

2008	2009	2010	2011	2012	2013
1 lapsele	0	11 lapsele	20 lapsele	22 lapsele	26 lapsele

Allikas: Jõgeva Maavalitsus, S-veeb

Tugiisikuteenuse sisuks on ühe või mitme kooselava isiku abistamine **jõustamise ja juhendamise** kaudu tema kohustuste täitmisel, õiguste teostamisel või toimetulekul raske olukorraga isiku igapäevases elukeskkonnas.

Tabel 2.2.3g. Tugiisikuteenus 2010 - 2013 aastal

	2010	2010	2011	2011	2012	2012	2013	2013
KOV	Teenuse saajate arv	Tugiisikute arv	Teenuse saajate arv	Tugiisikute arv	Teenuse saajate arv	Tugiisikute arv	Teenuse saajate arv	Tugiisikute arv
Jõgeva linn	4	4	1	1	1	1	8	8
Jõgeva vald	5	5	23	10	35	9	25	6
Põltsamaa vald	45	1	48	2	49	1	53	1
Saare	2	1	1	1	1	1	1	1

vald								
Tabivere vald	6	5	7	3	5	2	5	2
Torma vald	7	3	1	1	1	1	6	1
Põltsamaa linn	0	0	1	1	6	1	0	0
Puurmani vald	0	0	0	0	1	1	2	2
Palamuse vald	0	0	0	0	0	0	3	1

Allikas: Jõgeva Maavalitsus, S-veeb

Isikliku abistaja teenuse eesmärk on puudega inimeste iseseisvuse ja osalemise suurendamine kõikides eluvaldkondades ning pereliikmete hoolduskoormuse vähendamine. Isikliku abistaja teenust ei ole 2012 aastal osutatud üheski Jõgeva maakonna omavalitsuses.

Perekonnas hooldamine on isiku hooldamine sobivas perekonnas, kelle liikmete hulka ta ei kuulu.

Tabel 2.2.3h. Perekonnas hooldamine aastatel 2009 – 2012 omavalitsuste lõikes

KOV	Hoolduspered 2009		Hoolduspered 2010		Hoolduspered 2011		Hoolduspered 2012		Hoolduspered 2013	
	Perede arv	laste arv	perede arv	laste arv	perede arv	laste arv	perede arv	laste arv	perede arv	laste arv
Jõgeva linn	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Jõgeva vald	0	0	0	0	1	2	1	1	3	4
Kasepää vald	1	2	1	2	1	1	0	0	0	0
Mustvee linn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pajusi vald	0	0	1	1	2	2	1	1	1	1
Palamuse vald	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Pala vald	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Puurmani vald	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Põltsamaa linn	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Põltsamaa vald	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0

Saare vald	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tabivere vald	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Torma vald	1	2	1	1	1	1	0	0	0	0
Maakond kokku	5	7	4	5	8	9	4	4	5	6

Allikas: Jõgeva Maavalitsus, S-veeb

Alljärgnevalt on toodud Jõgeva maakonnas sotsiaalteenuseid osutatavate asutuste nimekiri teenuste lõikes:

Erihoolekandeteenus

AS Hoolekandeteenused Võisiku Hooldekodu.

Psüühilise erivajadusega isikute päevakeskuse

AS Hoolekandeteenused Võisiku Hooldekodu Päevakeskus,

SA Jõgeva Haigla Päevakeskus,

Torma valla Sotsiaalkeskus,

Tabivere Sotsiaalkeskus.

Täiskasvanute hooldamine hoolekandeaosutes

SA Jõgeva Haigla Hooldusosakond,

Jõgeva linna Sotsiaalkeskus „Elukaar“ MTÜ, Tabivere Hooldekodu,

MTÜ Lustivere Hooldekodu,

MTÜ Kääpa Hooldekeskus,

Tabivere Sotsiaalkeskus.

Asenduskoduteenus

Siimusti Lastekodu „Metsatareke“

Keila SOS Põltsamaa peremajad

Kodutute öömaja teenus

Jõgeva Linna Sotsiaalmaja

2.3 KOGUKONNA KAASATUS

2.3.1 Kogukonna motivaatorid

Maakonna elanike aktiveerimiseks on ellu kutsutud mitmeid motiveerivaid tegevusi, mis võimaldavad tunnustada inimesi, kes oluliselt mõjutavad paikkonna eluolu.

Alates 2006. aastast on kõrgeimateks tunnustusteks Jõgeva maakonnas Jõgeva maavanema poolt välja antavad Jõgevamaa Vapimärk, Jõgeva Kuldrist, Jõgevamaa Hõberist.

Samuti selgitatakse välja ja tunnustatakse ettevõtjaid ja ettevõtmisi alljärgnevate konkurssidega: Jõgevamaa Aasta Tegu, Jõgevamaa Hea Ettevõtte, Jõgevamaa Hea Põllumajandusettevõtte, Jõgevamaa Hea Investor, Jõgevamaa Hea Turismitegija.

Lisaks eeltoodule selgitatakse välja maakonnas aasta õpetaja, aasta haridusjuht, aasta koolieelsete lasteasutuste õpetaja, huvikoolide õpetaja, kaunis ühepereelamu, kaunis külaosa, kaunis talumaja, ühiskondlik asutus, kaunis omavalitsus, Jõgevamaa aastaõppiija, aasta koolitussõbralikum organisatsioon, aasta koolitussõbralikum omavalitsusaasta koolitaja, Kultuuripärl, Jõgevamaa parim sportlane, parim noorsportlane, parim võistkond, parim treener, Jõgevamaa Tervisedendaja, Tervist Edendav Tegu ning Tervist Edendav Asutus, Jõgevamaa Aasta Ema.

Jõgevamaa aasta parimate kodanikeühenduste ja kodanikuühiskonna toetajate tunnustamine, kus tunnustatakse aasta parim kodanikuühendus, aasta atraktiivseim kodanikuühenduste projekt või kodanikuühiskonna tegu, aasta Sädeinimene, aasta parim kodanikuühiskonna toetaja, aasta parim vabatahtlik, parim noorsootöoga tegelev ühendus, aasta parim kodanikuühiskonna koostööprojekt, piirkonna parim kodanikeühendus ühendus: Põltsamaa piirkond (Põltsamaa linn, Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani vald), Jõgeva piirkond (Jõgeva linn, Jõgeva, Palamuse, Tabivere vald), Peipsi-äärne piirkond (Mustvee linn, Kasepää, Torma, Saare ja Pala vald).

Jõgeva maavanem ning kohalike omavalitsuste juhid tunnustavad maakonna erivaldkondades tegelevaid kodanikke ning tegijaid oma au- ja tänukirjadega.

2.3.2 Kodanikeühendused

Jõgeva maakonnas viidi 2010 aastal MTÜ Jõgevamaa Koostöökoda tellimusel läbi "Jõgevamaa mittetulundusühenduste tegutsemisvõimekuse ja võimalike arengusuundade uuring". Jõgeva maakonnas oli uuringu läbiviimise hetkel 592 mittetulundusühendust (edaspidi MTÜ). Neist 22 sihtasutust ja 570 mittetulundusühendust, mille seas on ka korteriühistud.

Inimesed on kaasatud kogukonna tegevustesse läbi erinevate ühingute, seltside, kolmanda sektori ühenduste, vabatahtlike tegevuste, maakonna komisjonide jms kaudu.

Jõgevamaa kodanikeühenduste peamised tegevusvaldkonnad on: - kohaliku elu arendamine (külaseltsid); - kultuuri-, spordi- ja vaba aja tegevused; - korteriühistud; - oma liikmete esindamine ehk katusorganisatsioonid. MTÜ tegevuse aluseks on peamiselt aastane tegevuskava ja saadud projektitoetused. Maapiirkondade ühendustele on probleemiks arvutite ja internetiühenduse puudumine, samuti puudulik arvutikasutamisoskus. Kodanikeühendused teevad koostööd peamiselt kohaliku elu edendamisel ja kultuuri- ja spordiürituste korraldamisel. Lisandunud on ruumide rentimise ja toitlustusteenuse pakkumine teistele ühendustele. Mõningal määral tellitakse ka koolitusi, peamiselt kunsti- ja käsitöölaseid. Huvi teiste tegemiste ja koostöö vastu on olemas, aga vaatamata kontaktide vahetamisele ja

lubadustele tegeliku koostööni sageli ei jõuta. Omavalitsused on delegeerinud ühendustele peamiselt kultuuri- ja sporditöö organiseerimise. Enamus maakonna valdade kultuurimajadest on MTÜ-de hallata, samuti spordihooned ja sporditegevus on antud kohalikele spordiseltsidele. Sageli on külaseltsid piirkonna kogu vaba aja tegevuste korraldajad. Olulisemad probleemid Jõgevamaa ühendustel on püsiva finantseerimisallika puudumine ning liidrite väsimine. Kodanikeühendused näevad lahendusi neile probleemidele oma teenuste paremas pakkumises elanikkonnale ja seeläbi omatulu teenimises, avalike teenuste osutamise ülevõtmises kohalike omavalitsustelt ja läbi LEADER- programmi suuremas koostöös kohalike ettevõtjate ja omavalitsustega.

Jõgeva maakonnas on 2012.aasta 01. jaanuari seisuga oli Jõgevamaal 638 mittetulundusühendust, neist 613 MTÜd (neist ca 150 korteriühistut) ja 25 sihtasutust.

Aasta jooksul luuakse Jõgevamaal keskmiselt 15 uut MTÜd. Valdcondlikult on enim külaseltse ja korteriühistuid, kultuuri- ja spordiorganisatsioone ning huvialaühendusi.

Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse (JAEK) peamised tegevussuunad kodanikuühiskonna arendamisel maakonnas on

- ✓ kodanikualgatuse toetamine
- ✓ kodanikuühenduste tegutsemisvõimekuse tõstmine.

JAEK pakub kodanikeühendustele järgmisi teenuseid: tasuta nõustamist ühingu loomisel ja selle arendamisel, korraldab koolitusi ja infopäevi, aitab valida ideele sobiva rahastamisallika ja abistab projekti koostamisel, koordineerib ajakohase kolmandat sektorit puudutava info kogumist ja edastamist. Lisaks algatab ja korraldab keskus maakonnas kodanikuühiskonna arengule suunatud sündmusi ja projekte.

Keskmiselt on aastas keskuse poolt nõustatud kokku ca 100 erinevat mittetulundusühendust. Enim vajavad ühendused projekti-, finantseerimis- ja juhtimiselast nõustamist.

Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda

Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda on mittetulundusühing, mis tegutseb sotsiaal-, haridus- ja kultuurivaldkonnas ja ühendab vaba tahte alusel puuetega inimeste ühingu. Koda on asutatud 5. oktoobril 2000. aastal. Puuetega Inimeste Koda liikmete arv on orienteeruvalt 570 inimese ümber. Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda eesmärgiks on puuetega inimeste valdkonnaga seotud koostöö ja koordineerimise teostamine maakonnas. Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda on katuseorganisatsiooniks Jõgevamaa Kutsehaigete Ühingule, Jõgevamaa Vaimupuuetega Inimeste Tugiühingule, Jõgevamaa Diabeetikute Seltsile, Jõgevamaa Vaegkuuljate Ühingule, Jõgevamaa Puuetega Laste Vanemate Ühingule, Jõgevamaa Radikuliidi- ja Reumahaigete Ühingule, Jõgevamaa Südamehaigete Ühingule, Jõgevamaa Tugikeskusele ja Jõgevamaa Vaegnägijate Ühingule.

Jõgevamaa Puuetega Inimeste Koda pakub maakonna puuetega inimestele alljärgnevat teenuseid: sotsiaalnõustamine, arvuti kasutamise, teabevahetus liikmes- organisatsioonidega, ühisürituste korraldamine maakonnas, teabepäevade korraldamine puuetega inimestele ja

liikmesorganisatsioonidele, koolituste korraldamine liikmetele ja liikmesorganisatsioonidele, liikmesorganisatsioonide nõustamine projektide juhtimisel.

www.jogevapik.ee

Jõgeva maakonna eakad on kaasatud MTÜ Jõgeva Linna Pensionäride Ühingu, MTÜ Kaldapäikesed, Puurmani Pensionäride Seltsi "Ajaratas" MTÜ, Pensionäride Ühendus "Kastehein", MTÜ "Kuldne Iga" Põltsamaa Pensionäride Ühenduse, Pensionäride Ühendus "Hõbe", Pensionäride Ühendus "Värihein", Pensionäride Ühendus "Torma Hõbedane", Eakate klubi "Ketanala", tegevustes.

Suurte perede toetamiseks ja kaasamiseks on maakonna Jõgevamaa Suurte Perede Ühendus, Tabivere Lastekaitse Ühing, Jõgevamaa Emadeklubi, MTÜ Jõgeva Perekeskus jt.

Maakonnas noorte kaasamiseks on loodud 10 avatud noortekeskust, 7 organiseeritud noorteühendust ja Jõgevamaa Noortekogu.

2.3.3 Naabrivalve piirkondade arv

2000 aastal alustas tegevust Eesti Naabrivalve ühing on tänaseks aidanud alustada 342 naabrivalve sektoril üle Eesti. 2008 aastal loodi esimene sektor Jõgevamaale, Tabivere valda. Hetkel on Jõgevamaal 7 tegutsevat naabrivalve sektorit: Rohu- Põllu sektor (Jõgeva linn, 21 peret), Särje sektor (Tabivere vald, Särje küla, 8 peret), Kaiavere sektor (Tabivere vald, Kaiavere küla, 21 peret), Annikvere sektor (Põltsamaa vald, Annikvere küla, 15 peret), Juula sektor (Tabivere vald, Juula küla, 13 peret), kahe sektori kohta puuduvad andmed.

2.4 KOKKUVÕTE

Jõgevamaa näitajad tööturul on võrreldes Eesti keskmisega halvemad. Meil on väiksem hõivatute osakaal (Jõgevamaal 53,7%; Eesti keskmine 60,7%). 2011. ja 2012. aastast on märgata taas tööga hõivatute osakaalu tõusu. Aastatel 2009 - 2010 tõusis koos majanduslangusega ka töötuse määr 21,2%-ni ning 2011. aastal saavutas taas langustendentsi jõudes 2012. aastal 11,6% -ni. Enim on maakonna töötuid vanusegrupis 25-54 eluaastat. Jõgevamaal on miinimumpalga saajate osakaal hõivatute koguarvust veidi langenud nelja viimase aasta lõikes. Positiivsena võib välja tuua mikroettevõtete arvu kasvu.

Töötukassa andmeil on Jõgevamaa töötute puhul tegemist valdavas osas just pikaajaliste töötutega, mis viitab ka piirkonna majanduste struktuurilistele probleemidele (primaar- ja sekundaarsektori osakaal oluliselt suurem kui mujal maakondades). Jõgeva maakonna varasemate aastate kõrge töötuse määr, on nn. heitunud isikute arvel, kes ei soovigi tööd leida.

Need suundumused viitavad sellele, et kohtades, kus tööhõive määr on olnud niigi madalam, saabki töötuid mõnevõrra vähemal määral juurde tekkida.

Kasvab töötava elanikkonna koormus mittetöötava elanikkonna ülalpidamisel. Loomuliku iibe tagasihoidlikkuse tõttu siseneb ka Jõgevamaal tööjõuturule üha vähem inimesi kui sealt vanuse tõttu väljub. Siserände seniste trendide jätkudes konkurentsivõimelisem tööjõud jätkab lahkumist suurematesse keskustesse ning ettevõtluse areng mujal muutub vajamineva tööjõu süveneva nappuse tõttu rohkem pärsituks. Jõgeva maakonnas on tööjõuturg selle näitaja osas järgnevatel aastatel juba selgelt kahanev.

Suhtelise vaesuse määr on langenud 30,2%-lt 23,1%-le ehk 7,1%. Eesti keskmisega võrreldes on Jõgevamaa vaesuse määra kordaja kõrgem. Viimase viie aasta suhtelise vaesuse määr on püsinud keskmiselt 25,4%, mis on siiski 7,84% Eesti keskmiselt kõrgem.

Töötuse numbrid Jõgevamaal on juba aastaid vastuolulised. Statistikaameti tööjõu-uuringu järgi on Jõgevamaal töötus ja pikaajaline töötus üks kõrgemaid Eestis. Aastatel 2009 - 2010 tõusis koos majanduslangusega ka töötuse määr 21,2%-ni ning 2011. aastal saavutas taas langustendentsi jõudes 2012. aastal 11,6% -ni. Enim on maakonna töötuid vanusegrupis 25-54 eluaastat.

Küll aga on endiselt palju ravikindlustusega katmata isikuid, kes on otseseks sihtrühmaks sotsiaal- ja tervishoiuteenuste olemasolu ja vajaduste selgitamiseks.

Kaasatuse suurenemiseks on maakonna elanike aktiveerimiseks ellu kutsutud mitmeid motiveerivaid tegevusi, mis võimaldavad tunnustada inimesi, kes oluliselt mõjutavad paikkonna eluolu. Inimesed on kaasatud kogukonna tegevustesse läbi erinevate ühingute, seltside, kolmanda sektori ühenduste, vabatahtlike tegevuste, maakonna komisjonide jms kaudu.

2.5 TEGEVUSKAVA

-		+	
Tööhõivemäär Eesti keskmisest madalam (Jõgevamaa 53,7%; Eesti 60,7%) Registreeritud töötuse määr (Jõgevamaa 20,4%; Eesti 17,3%) Töötava elanikkonna stabiilne koormus mittetöötava elanikkonna ülalpidamisel Tööturule siseneb vähem inimesi, kui sealt vanuse tõttu välja langeb Tööturu kahanemine jätkub selgelt ka järgnevatel aastatel Ravikindlustusega katmata isikuid		Suhtelise vaesuse määra langemine (6,3 %)	
EGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Elanike teavitamine läbi seminaride, koolituste,	Jõgeva Maavalitsus	6 000 eurot	2014-2018 aasta

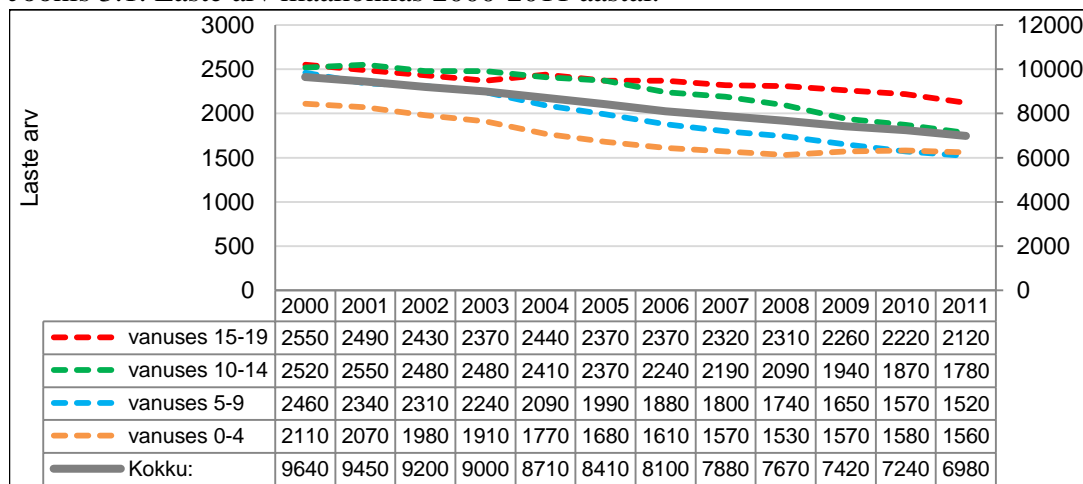
lehtede ja maakonna veebilehe.			
Sotsiaaltöötajate võrgustiku arendamine	Jõgeva Maavalitsus, kohalikud omavalitsused	3 000 eurot	2014-2018 aasta
KOV tervisenõukogude arendamine	Jõgeva Maavalitsus, KOV, tervisenõukogu	3 000 eurot	2014-2018 aasta
Sotsiaalteenuste arendamine ja toetamine	Jõgeva Maavalitsus, kohalikud omavalitsused	3 000 eurot	2014-2018 aasta

3. LASTE JA NOORTE TERVIS

3.1 Laste arv kohalike omavalitsuste lõikes

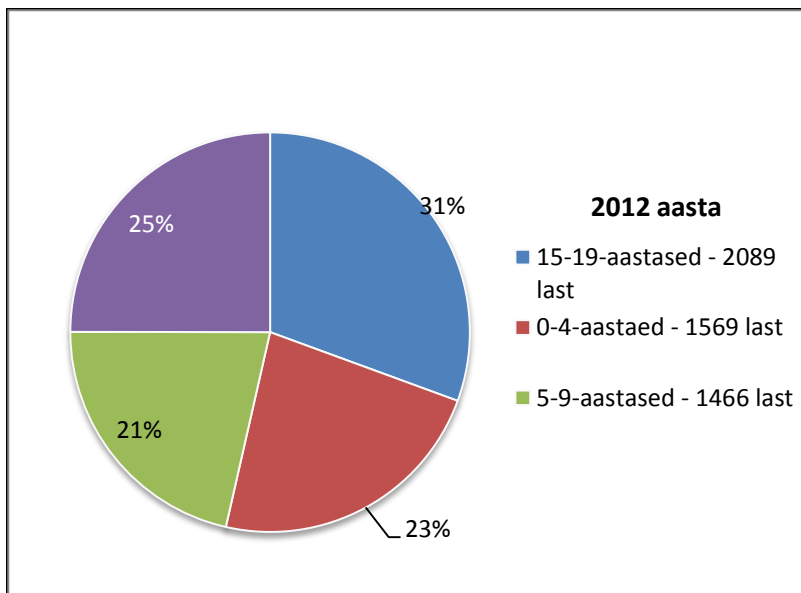
Laste arv vanuses 0 – 19 aastat kajastab langustrendi ning on aastate 2000-2012 lõikes vähenenud 2810 lapse võrra. Kõige väiksem vähenemine on 15 - 19 aastaste noorte osas – 461 last. 0-4 aastaste laste arvu vähenemine on viimastel aastatel peatunud ning on hetkel väikeses tõusutrendis. Suurimad vähenemised on 10 – 14 aastaste laste osas – 814 võrra ning 5 – 9 aastaste laste osas – 994 lapse võrra. Näitajad mõjutavad oluliselt haridusasutuste võrku maakonnas.

Joonis 3.1. Laste arv maakonnas 2000-2011 aastal.

Allikas: Statistikaamet

Joonis 3.1.b. Laste arv maakonnas 2012 aastal

Allikas: Statistikaamet

3.2 Laste arv haridusasutustes

Jõgeva maakonnas on seisuga 01.09.2012 39 haridusasutust: 8 gümnaasiumi, sh 1 täiskasvanute gümnaasium, 16 põhikooli erinevate kooliastmetega ning 23 koolieelset lasteasutust sh 13 eraldiseisvat lasteaeda.

Maakonnas on kaks kutseõppeasutust – Põltsamaa Ametikool ning Luua Metsanduskool.

Maakonnas õpib 2012/2013 õppeaastal (seisuga 01.09.2012) 3542 õpilast ja neist 639 õpilast gümnaasiumiastmes.

Tabel 3.2 Õpilaste arv üldhariduskoolides

Omavalitsus	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Vähem emine
Jõgeva linn	1734	1674	1601	1502	1392	1352	1282	1160	1099	-635
Mustvee linn	499	452	388	349	343	338	331	301	283	-216
Põltsamaa linn	1201	1151	1078	1029	973	912	859	757	695	-506
Jõgeva vald	428	408	401	362	323	298	280	199	198	-230
Kasepää vald	3	2	8	7	6	6	-	-	-	-3
Pala vald	171	150	142	126	116	103	99	100	93	-78
Pajusi vald	78	58	50	43	47	51	48	40	32	-46
Palamuse	416	405	389	353	334	309	309	302	287	-129

vald										
Puurmani vald	305	284	259	244	212	182	149	132	125	-180
Põltsamaa vald	346	320	295	275	259	261	226	222	219	-127
Saare vald	104	115	106	88	89	88	78	74	80	-24
Tabivere vald	320	314	297	286	264	243	219	196	179	-141
Torma vald	296	283	275	246	216	197	189	179	170	-126

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Õpilaste arv üldhariduskoolides on 2004 – 2012 vähenenud 2441 õpilase võrra. Suurimad vähenemised on toimunud Jõgeva linnas (635 õpilast), Põltsamaa linnas (506 õpilast). Lasteaia laste hulk on sama aja jooksul mõnevõrra suurenenud (ca 200).

Valdade lõikes on suurim vähenemine Jõgeva vallas (230 õpilast), Puurmani vallas (180 õpilast) ning Põltsamaa vallas (127 õpilast). Väikseim langus on Saare vallas (24 õpilast). 2005. a suleti Põltsamaa Lasteaed „Tõruke“ kooli osa ning õpilased jätkasid õpinguid Põltsamaa Ühisgümnaasiumis. Lisaks liideti lasteaia osa põhikooliga Vaimastveres, Lustiveres ning Palal.

2008. a suleti Kaarepere Põhikool ning õpilased jätkasid õppimist piirkonna koolides.

2010. a Korraldas Puurmani vald Saduküla Põhikooli tegevuse ümber lasteaed-algkooliks, Laiuse lasteaed liideti Laiuse Põhikooliga ning Tiheda Lasteaed-Algkooli kooli osa suleti ning õpilased jätkavad õpinguid Mustvee linna koolides.

Jõgevamaa lasteaedade laste arv on suurenevas trendis. See on seotud nooremate laste paigutamise lasteaedadesse ning lastevanemate suurem huvi võimaldada lapse alushariduse omandamine lasteaia. Sündide vähenemine ei ole mõjutanud laste arvu lasteaedades.

3.3 Tervist edendavate haridusasutuste arv maakonnas

Tervist Edendavate Koolide ja Lasteaedade võrgustik

Jõgevamaa haridusasutustest kuulub Tervist Edendavate Koolide võrgustikku 8 kooli:

C.R.Jakobsoni nim. Torma Põhikool, Esku-Kamari Kool, J. V. Veski nim Maarja Põhikool, Jõgeva Ühisgümnaasium, Kiigemetsa Kool, Lustivere Põhikool, Oskar Lutsu Palamuse Gümnaasium ja Põltsamaa Ühisgümnaasium.

Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku kuulub 10 lasteaeda:

Adavere Põhikool, Jõgeva Lasteaed Karikakar, Jõgeva Lasteaed Rohutirts, Kuremaa Lasteaed-Algkool, Kurista Lasteaed Karukell, Puurmani Lasteaed Siilipesa, Põltsamaa Lasteaed "Mari", Põltsamaa Lasteaed Tõruke, Siimusti Lasteaed-Algkool, Torma Lasteaed Linnutaja.

Traditsiooniliselt korraldavad tegevused lastele

Tervisedenduse valdkonnas on 2012. aastast alates on maakonna koolieelsete lasteasutuste seas välja kuulutatud septembrikuu tervisekuuks nimetusega „Tervis lapse põues“, mille raames toimuvad koolieelsete lasteasutuste ohutuse- ja tervisepäevad kahes piirkonnas (Jõgeva ja Põltsamaa) ning tegevused kohtadel. Tervisenõukogule esitatud kokkuvõtete alusel selgitatakse ja tunnustatakse aktiivsemaid lasteasutusi.

Koostöös Maanteeameti Lõuna Regiooniga toimuvad liikluskasvatuse raames üldhariduskoolide juures 10-12 aastastele jalgrattasõpradele mõeldud võistlussarja „Vigurvänt“ voorud. Maakondlikud voorud kulmineerivad septembris Lõuna Eesti parimate vigurratturite väljaselgitamisega.

Väga oluliseks ja traditsiooniliseks on kujunenud ka laagri „Kaitse end ja aita teist“ läbiviimine maakonnas. Aasta-aastalt on osalevate võistkondade arv ning laagri eelnevatel koolitustel läbinute arv suurenenud. Lisaks meie maakonnale on laager levinud aastatega teistesse maakondadesse ning on üheks väga heaks positiivseks näiteks Eestis. Samalaadne laager kümnedate laste õpilastele „Iga 1 turvaliselt 12 klassi“ käivitus 2011 aastast ka Jõgeva maakonnas.

Iga-aastaselt toimuvad riskikäitumise debatid koolinoortele, hea praktika seminarid, laagrid noortekogu liikmetele, koolitused, seminarid

Aastaid korraldatakse põhikoolilastele inimeseõpetuse aineolümpiaadi. Riikliku aineolümpiaadi korraldamine on kasvanud välja Jõgeva maakonnast. Toimub ka maakondlik olümpiaad 5., 6., 7., 8. klassidele.

3.4 Lastele ja noortele suunatud ennetustegevused maakonnas

Jõgevamaa Omavalitsuste Liidu kaudu on kõik omavalitsused toetanud maakondlike teadmispäevade läbiviimist. Õpilased on osalenud 9. – 12. klasside ajaloo mälumängus, NUPUTA maakondlikus voorus ning peast arvustamise võistlusel PRANGLIMINE. Maakondlike õpilasürituste korraldamist on rahastatud 20 000 euro väärtuses aastas. Korraldatud on laulukonkurse (kokku 2 solistidele ja ansamblitele), etlejate konkursse ja näitemängupäevi (kokku 5 üritust), ainealaseid konkursse (kokku 4 üritust). 2005. aastast on traditsiooniks kujunenud maakonna üldhariduskoolide 1. klassi õpilastele korraldatav maavanema koolitund Oskar Lutsu Palamuse Kihelkonnakoolimuuseumis ning sellele järgnev õuesõppetund Elistvere Loomapargis. Jõgeva maavanem ja Jõgevamaa Omavalitsuste Liidu juhatuse esimees tunnustavad iga-aastaselt olümpiaadivõitjaid ning parimaid ja tublimaid gümnaasiumilõpetajaid.

Toetatud on vabariiklike aineolümpiaadide maakonnavoorude läbiviimist, maakonna õpilaste osavõttu vabariiklikest voorudest ning üleriigiliste noorte konkursside korraldamist maakonnas. Põltsamaa Ühisgümnaasium korraldab igal aastal vabariikliku meediakonverentsi ning noorte vabariikliku kõnevõistluse-laagrit Kuldsuud. Jõgeva Ühisgümnaasium emakeele ja

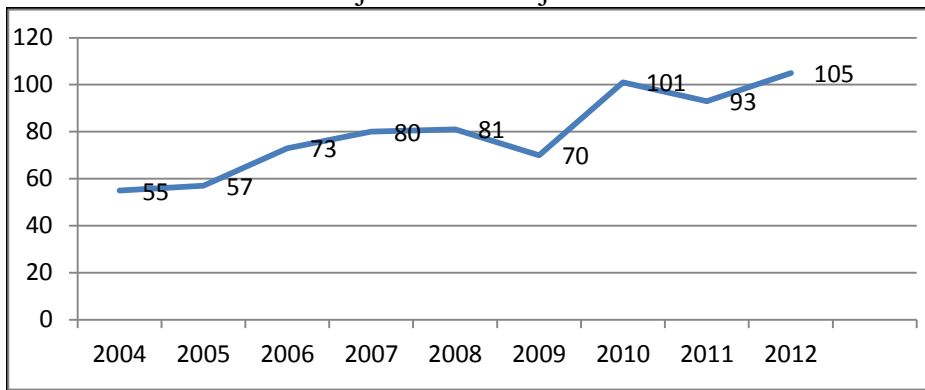
kirjanduse konverentsi. Jõgeva Gümnaasiumi traditsioonilisteks üritusteks on kujunenud Alo Mattiiseni muusikapäevade korraldamine ning Betti Alveri luulekonkurss „Tähetund“.

Aktiivselt tegutsevad õpetajate ainesektsioonid, kes korraldavad oma aines maakondlikke aineolümpiaade.

3.5 Alaealiste komisjonis arutatud juhtumid

Alaealiste komisjoni poolt menetletud taotluste arvu põhjal võime väita, et alaealiste poolt toime pandud kuritegude ja väärtegude arv on langevas trendis, vaatamata arvu langusest on see siiski kõrge. Komisjonis arutusel olnud juhtumite põhjal võib välja tuua väärtegude sooritamise põhjusena enamasti vanemate tähelepanematuse lapse suhtes, mis on enamasti olnud tingitud peremudeli muutusest.

Joonis 3.5 Alaealiste komisjonis arutatud juhtumid

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

3.6 Alaealiste süüteod

Alaealistega tehtava kriminaalpreventiivse töö koordineerimiseks on maavalitsuse juurde moodustatud maavanema korraldusega 7 liikmeline alaealiste komisjon.

Komisjon teeb tihedat koostööd kohalike omavalitsustega, koolidega, politseiametnikega, prokuratuuriga ning meditsiini- ja sotsiaaltöötajatega.

Aastatel 2004 – 2012 suurenesid Jõgeva maakonna alaealiste komisjonis nii arvel olevate noorte kui esmaste juhtumite arutelud. 2008. aastal on võrreldes 2007. aastaga toimunud langus noorte süütegude arutelude osas. Sama tendentsi näitab ka Politseiameti statistika noorsookuritegude osas.

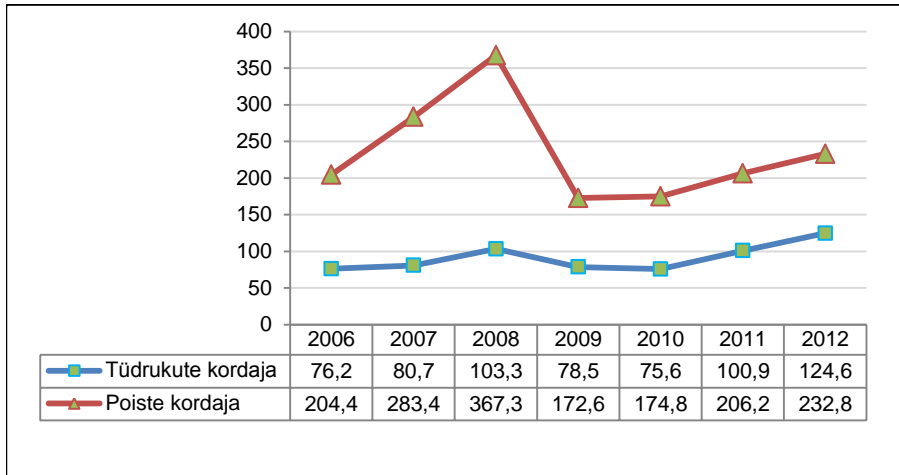
2012. aastal oli kõige enam taotlusi saanud politseist – 76, prokuratuurist- 20, lastekaitseametnik – 9. Seoses muudatusega seadusandluses koolidest otse taotlusi ei saanud. Põhjustest on ülekaalus salajane vargus, varalise kahju tekitamine koolikohustuse mittetäitmine. Sageli lisandub õigusrikkumisele veel ka alkoholi ja tubakatoodete tarvitamine või omamine. Aastate lõikes on suurenenud korduvjuhtude arutelud komisjonis. Komisjonis

arutatud juhtude arv aastate võrdluses on suurenenud 55 juhtumi võrra. See kajastab nii politsei aktiivsemat tegevust kui koolide ja lastekaitse spetsialistide head koostööd.

Alaealiste süütegude osas on poiste osakaal suurem tüdrukute osakaalust, suurenemine toimub nii poiste kui tüdrukute osas.

Joonis 3.7. Alaealiste süüteod

Allikas: Politsei

3.7 Maakondlikud laste ja noortega tegelevad asutused

2012. aastal tegutses Jõgevamaal 8 huvikooli: Jõgeva Kunstikool, Jõgeva Muusikakool, Kuremaa Spordikool, Mustvee Muusika- ja Kunstikool, Põltsamaa Muusikakool, Põltsamaa Kunstikool, SA Põltsamaa Sport Spordikool, Tabivere valla huvikool.

2009. aastast tegutseb:

- 18 noortekeskust ja noortetuba 8 omavalitsuses;
- 19 noorteühingut, sh 11 kohalikku ja 6 regionaalset;
- 21 üldhariduskoolis töötab 22 huvijuhti;
- 19 üldhariduskooli juures avatud arvutiklassid kõikidele soovijatele.

Igal aastal kuulutab Jõgeva maavanem välja avatud noortekeskuste toetamiseks suunatud projektikonkursi. Prioriteetseks on saanud noorte kaasatusega projektide toetamine.

2012. aasta seisuga on parimad vaba aja sisustamise võimalused noortele tagatud Jõgeva vallas, kus valla 5 keskus (Jõgeva alevikus, Kuremaal, Laiusel, Siimustis ja Vaimastveres) on avatud noortekeskused. Lisaks on avatud noortekeskused ja -toad Põltsamaa ja Jõgeva linnas, Puurmani, Saduküla, Pala, Kaarepere, Palamuse, Voore, Tabiveres ja Kaareperes. Mustvee linnas on avatud noortetuba.

Põltsamaa valla kõigis neljas piirkonnakeskuses (Adaveres, Eskus, Kamaris ja Lustiveres) on noorte tegevus korraldatud III sektori (külaseltsid) poolt. Külaseltside kaudu on korraldatud ka noorte tegevuse rahastamine.

Asenduskodu teenust pakub Siimusti lastekodu Metsatareke, kus elab 33 last ning lisaks on 3 turvakodu kohta.

Jõgevamaa sordiliikumist koordineerib Jõgevamaa Spordiliit „Kalju” ning 6-liikmeline Jõgevamaa spordinõukogu. 2012. aastal tegutses Jõgevamaal 52 spordiühendust, sh 18 ühendust Põltsamaa piirkonnas, 9 Mustvee piirkonnas ning 23 Jõgeva piirkonnas. 2012. aasta seisuga tegutseb Jõgevamaal 11 spordibaasi, sh 4 Jõgeva piirkonnas, 4 Põltsamaa piirkonnas ning 3 Mustvee piirkonnas.

Jõgevamaa 22 üldhariduskooli juures tegutses 2007. aastal 91 spordiringi ning 43 maakonna spordiklubi juures 129 spordiringi, millest oli võimalus osa võtta maakonna noortel. Valdavalt on koolide juures toimuvad huviringid osalejatele tasuta ning tasustatavad omavalitsuste eelarvest.

Maakonnas on loodud tingimused harrastuspordiga tegelemiseks. 13-st omavalitsusest 11-s on olemas üks või mitu spordirajatist, kõikides omavalitsustes on olemas terviserajad (suusa-, jalgratta-, matka- ja õpperajad). 2010. a valmisid multifunktsionaalsed spordiväljakud 10 omavalitsuses.

3.8 Kohalike omavalitsuste initsiatiiv ja toetused tagamaks teenuste kättesaadavust

3.8.1. Koolitoit

Jõgevamaa kõikides üldhariduskoolides on õpilastele tagatud toitlustamine ning see on põhikooli osas lastevanematele tasuta.

3.8.2 Koolitransport

Õpilaste vedu omavalitsuse piires korraldab kohalik omavalitsus. Piirkondades, kus on olemas maakonnaliinid, teenindavad need ka õpilasi. Mitmes omavalitsuses ei ole oma õpilasliini, samas mõne valla õpilasliinid sõidavad üle valla piiri, näiteks Kasepää valla buss Mustveesse, Jõgeva valla buss Jõgeva linna, Tabivere valla buss käib Tartust lapsi toomas.

Jõgeva Maavalitsuse ja omavalitsuste poolt asutatud mittetulundusühing Jõgevamaa Ühistranspordikeskus tegeleb nii bussi-, raudtee- kui ka laevatranspordialaste küsimustega, eeskätt bussiliinide korrastamisega, et Jõgevamaal ei oleks halva bussühendusega paiku.

3.8.3. Lasteaiakohad

Jõgevamaa 2 lasteaia (Põltsamaa lasteaed „Tõruke“ ja Jõgeva lasteaia „Rohutirts“ on moodustatud erirühmad hariduslike erivajadustega lastele. Ajavahemikul 2004 – 2012 on toimunud koolieelsete lasteasutuste võrgus mitmeid muudatusi, mille tulemusena on loodud uusi lasteaiakohti ning seetõttu maakonnas järjekorrad puuduvad. (Vt. lisaks punkt 3.2).

3.8.4. Lasteaiaga seotud kulud

Jõgevamaa kõikides omavalitsustes on kehtestatud osalustasu, mille tasub lapsevanem. Omavalitsuste lõikes on see erinev, lisaks tasuvad vanemad laste toitlustamise kulud. Osades omavalitsustes toetatakse lasteaialaste lõunatoitu maksumusest.

3.8.5. Pikapäevarühmad

2010/2011 õppeaastal tegutses 26 üldhariduskoolist 24 kooli juures pikapäevarühmad. Maapiirkondades on rühmad väga vajalikud tulenevalt transpordikorraldusest ning huviringide tegevusest.

3.8.6. Õpilasmaleva rühmad

Jõgevamaal ei ole viimastel aastatel tegutsenud õpilasmaleva rühmi. Arvestades asjaolu, et piirkond on põllumajanduspiirkond, on potentsiaali leida noortele tegevust ettevõtetes, kuid seni on takistuseks huvi puudumine organiseerimise osas.

3.8.7. Alushariduse õppekavavälised tegevused

Erinevate koolieelsete lasteasutuste juures tegutsevad osaajaliste rühmadena väikelaste laulu- ja mänguringid.

3.8.8. Nõustamisteenused

Õpilastele ja nende vanematele on 12 üldhariduskooli juures tagatud psühholoogiline nõustamine. Õppenõustamine on korraldatud Jõgevamaa Nõustajate Ühenduse poolt asukohaga Jõgeva linnas, kuhu saavad pöörduda haridusasutuste pedagoogid, vanemad ning õpilased psühholoogilise ja eripedagoogilise abi saamiseks. Sõltuvusainetest vabanemise, seksuaaltervise jm spetsiifilised nõustamisteenused maakonnas puuduvad.

3.8.9. Ujumisõpetus

Kohustuslik 2. klassi ujumisõpetus on korraldatud Põltsamaa piirkonna õpilastele Põltsamaa linnas asuvas ujulas ning Mustvee ja Jõgeva piirkonna õpilastele Kuremaa ujulas. Ujulaid kasutavad ka piirkondades asuvad koolieelsed lasteasutused ning koolid lisaks kohustuslikele ujumistundidele.

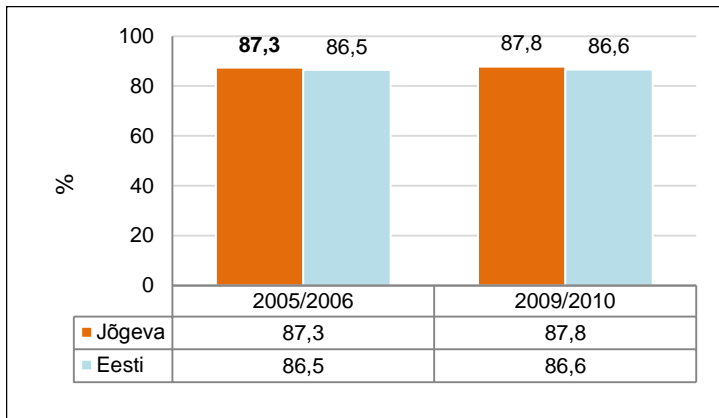
3.8.10 Huvitegevus

26 üldhariduskoolist 21 üldhariduskooli juures koordineerib huvitegevust ja õpilasesinduse tegevust kooli huvijuht. Koolide juures tegutsevad huviringid on osalejale tasuta.

3.9 Kooliõpilaste subjektiivne tervisehinnang

Kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu (HBSC) andmetel on Jõgevamaa noored vanuses 11, 12 ja 15 eluaastat hinnanud oma tervist sarnaselt Eesti keskmisega olles hea või väga hea hinnanguga 87% piires õpilaste koguarvust. Oma tervist väga halvaks hinnanud õpilaste osakaal jääb mõlema uuringu näitajate põhjal 1% lähedale.

Joonis 3.9 Oma tervist heaks või üsna heaks hinnanud õpilaste osakaal

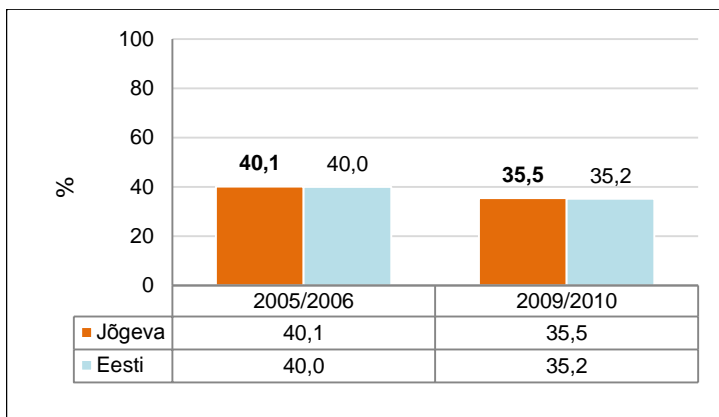

Allikas: Tervise Arengu Instituut.

3.10 Kooliõpilaste kehaline aktiivsus

Noorte kehaline aktiivsus langeb aastate lõikes. 2005/2006 aastal läbi viidud uuringu tulemusena oli see 40,1% , mis on nelja aastaga vähenenud 4,6%. Laste kehaline aktiivsus on maakonnas langevas trendis sarnaselt üleestilisele näitajale. Jõgevamaa kooliõpilaste hinnangul on nende kehaline aktiivsus kõigi 4 valdkonna osas madalam vabariigi keskmistest tulemustest

Joonis 3.10 Õpilaste osakaal, kes on vähemalt 5 korda nädalas vähemalt 30 minutit kehaliselt aktiivsed

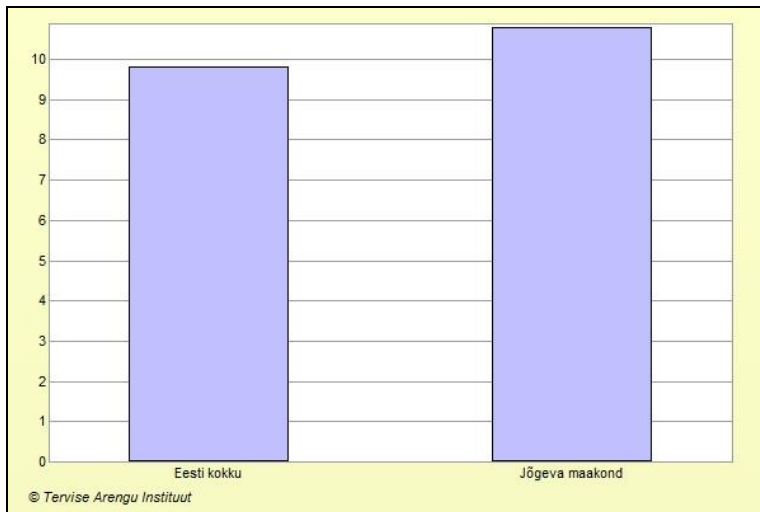

Allikas: Tervise Arengu Instituut

3.11 Kooliõpilaste kehakaal

Uuringu Maakonna tervise ja heaolu ülevaadete näitajad (2008-2010) andmetel on Jõgevamaa kooliõpilastest 10,8% ülekaalulised. Eestis keskmiselt on sama näitaja 9,8%.

Joonis 3.11 Ülekaaluliste kooliõpilaste osakaal

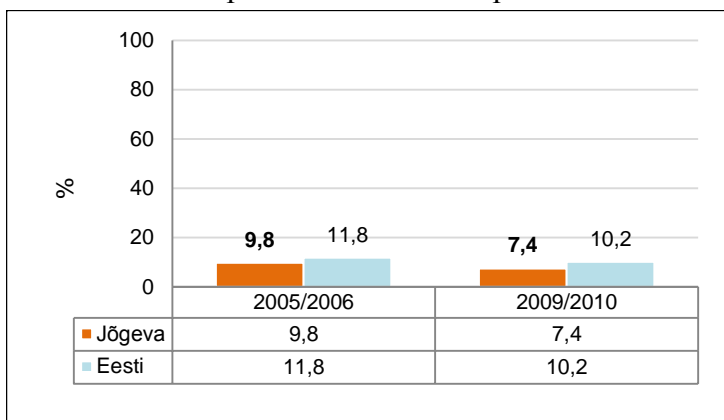

Allikas: Tervise Arengu Instituut

3.12 Kooliõpilaste sõltuvusainete tarvitamine

Jõgevamaa õpilaste näitajad nii suitsetamise kui alkoholi tarbimise osas on paremad vabariigi keskmistest tulemustest.

Joonis 3.12 Kanepit tarvitavate kooliõpilaste osakaal

Allikas: Tervise Arengu Instituut

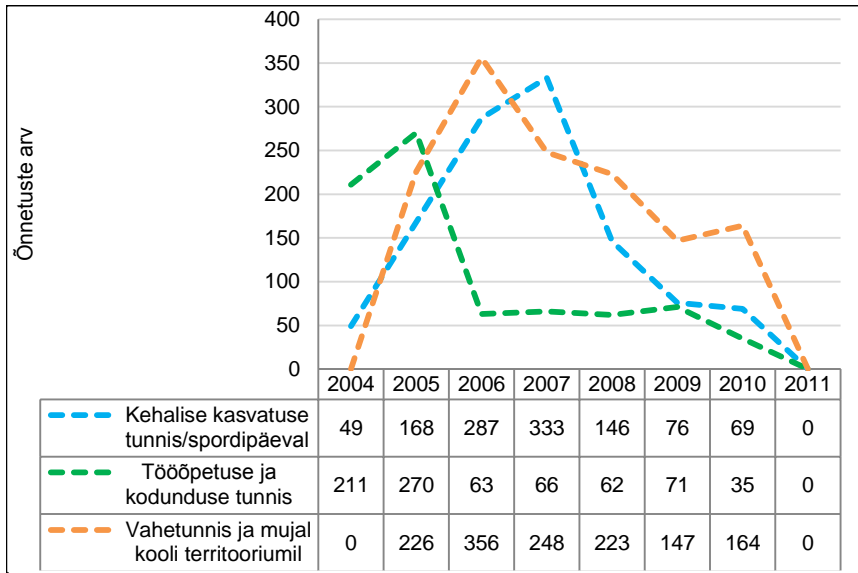
3.13 Koolivigastused

Jõgeva maakonnas kooli territooriumil toimunud vigastuste arv on aastate lõikes väga kõikuv. Koolivigastused leiavad aset rohkem kehalise kasvatus tundides ja spordipäevadel ning vahetunnis või muul ajal kooli territooriumil, vähem juhtub õnnetusi tööõpetus ning kodunduse tundides. Vähem vigastusi juhtub kolmanda (VII-IX klassi) kooliastme ja gümnaasiumi õpilastega. Rohkem vigastusi esineb esimese kooliastme (I-III klassi) ning teise

kooliastme (IV-VI klassi) õpilaste seas, mis on kindlasti tingitud ealisest arengust ning teadlikkuse tõusust.

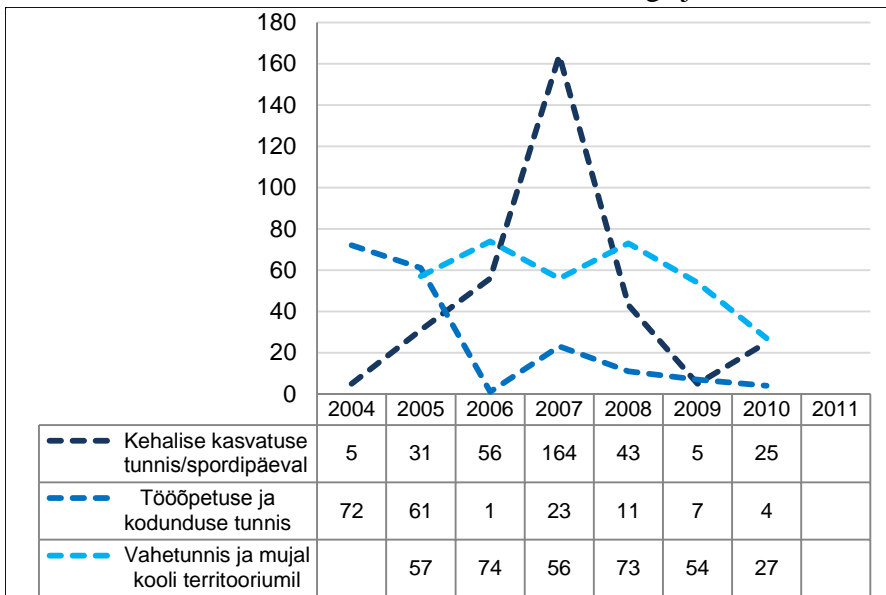
Üldine trend on siiski laste vigastuste vähenemise suunas, mis võib osaliselt olla tingitud õpilaste arvu vähenemisega klassides. Samuti on oluline õpilastele ja õpetajatele suunatud vigastuste- ja esmaabialane teavitustöö nii maakonnas toimuvate ürituste (KEAT koolitused) kui ka kooliõdede tegevuse kaudu.

Joonis 3.13a. Kooli territooriumil lastega juhtunud õnnetused toimumiskoha järgi

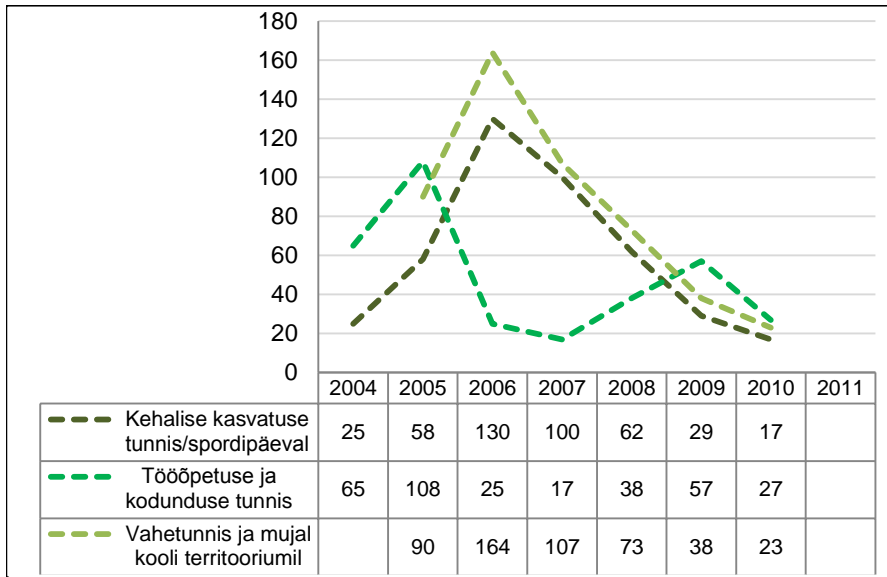
Allikas: Eesti Haigekassa

Joonis 3.13b. Kooli territooriumil I-III klassi lastega juhtunud õnnetused toimumiskoha järgi.

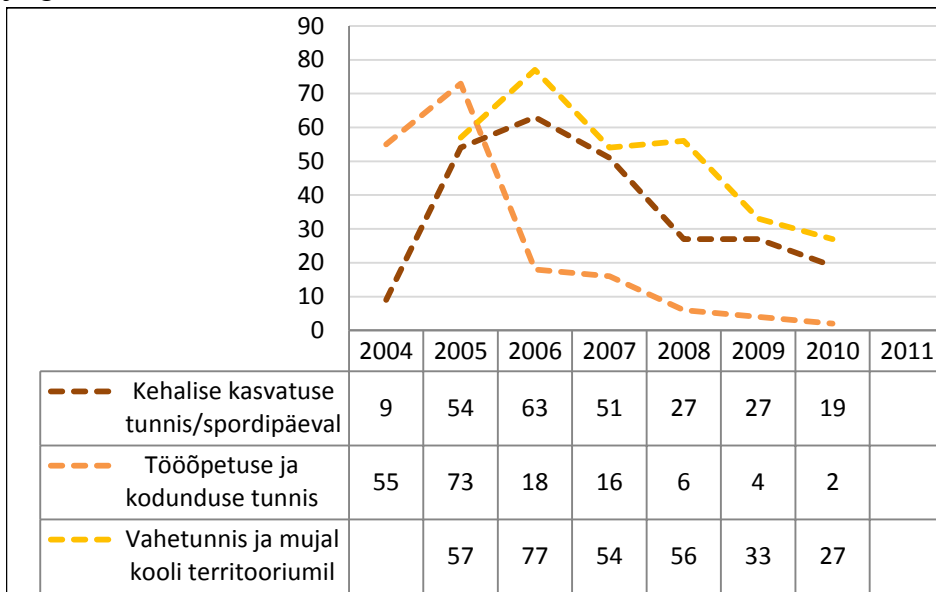
Allikas: Eesti Haigekassa

Joonis 3.13c. Kooli territooriumil IV-VI klassi lastega juhtunud õnnetused toimumiskoha järgi.

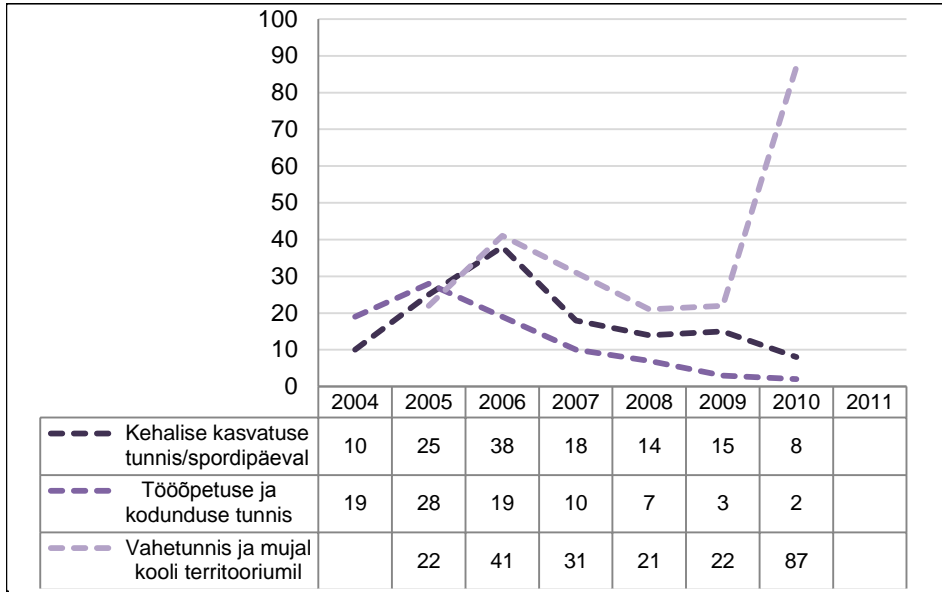
Allikas: Eesti Haigekassa

Joonis 3.13d. Kooli territooriumil VII-IX klassi lastega juhtunud õnnetused toimumiskoha järgi

Allikas: Eesti Haigekassa

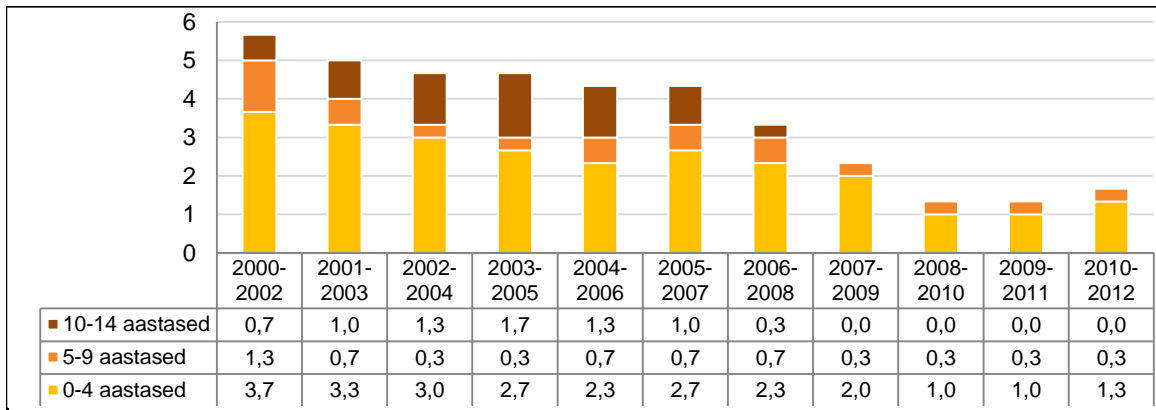
Joonis 3.13e. Kooli territooriumil X-XII klassi lastega juhtunud õnnetused toimumiskoha järgi.

Allikas: Eesti Haigekassa

3.14 Laste surmad

Joonis: 3.14. Laste surmad (3 aasta libisev keskmine).

Allikas: Statistikaamet

Laste surmade arv on aastate lõikes kahanenud igas vanuserühmas. Kui 2000. aastal oli maakonnas 0-14 aastaste laste surmajuhte 7, siis 2010. aastal oli surmajuhtude arv samas vanusegrupis 1 ning 2012. aastal 2 juhtu. Kindlasti on siin määravaks laste turvalise elukeskkonna tagamiseks tehtav ennetus- ja teavitustöö lastevanematele, lasteaedades, koolides ning meedias.

3.15 KOKKUVÕTE

Noortekeskuste võrgustik areneb, kuid kaetud ei ole terve maakonna üksikud piirkonnad. Laste huvitegevuse võimalused on maapiirkondades piiratumad kui linnas. Selline ebavõrdsus sõltub näiteks ka transpordivõimalustest.

Riskikäitumisega laste hulk on suurenenud. Probleemiks on kõrge suitsetamise ja alkoholi tarvitamise näitajad laste ja noorte hulgas ning narkootikumide proovimise osakaal on tõusvas trendis. Nõustamisteenuste kättesaadavus maakonnas ei ole piisav (teenus on kallid ja osad vallad ei toeta peresid). Maakonnas puudub lastepsühhiaatri teenus laste varajaseks diagnoosimiseks ja vajaliku õpiabi määramiseks.

Laste suurenenud vähese kehalise aktiivsusega laste arv, suurenenud ülekaaluliste osakaal ning madala enesehinnanguga laste arv tervise valdkonnas. Lastega juhtunud õnnetuste arv koolipäeva ajal on põhikooli 1. – 3. kooliastmes langevas trendis, mis võib osaliselt olla tingitud õpilaste arvu vähenemisega ning õpilastele ja õpetajatele suunatud teavitustöö ja koolituste suurenemisega. Gümnaasiumiastme õpilaste seas on vahetunnis ja mujal kooli territooriumil juhtunud õnnetuste arv tõusvas trendis. Kahanenud on laste surmade arv igas vanusegrupis.

Arvestades Tervist Edendavate Koolide võrgustikuga liitunud haridusasutuste arvu võib väita, et osaliselt ei toimu lasteaedades ja koolides tervisekasvatuslik töö planeeritult, järjepidevalt ja süsteemselt.

3.16 TEGEVUSKAVA

-		+	
Alaealiste komisjonis menetletud kuritegude ja väärtegevuste arv kõrge		Omavalitsused toetavad huviharidust	
Peamiseks probleemiks on peremudeli ja väärtuste muutused		Kõikidele soovijatele on tagatud lasteaiaaikoht	
Koolikohustuste mittetäitmine		Kooli territooriumil toimunud õnnetuste arv väheneb	
Laste ja noorte madal kehaline aktiivsus ja kasvav ülekaal		Surmade arv 0-14. a vanuste laste seas on vähenenud	
Riskikäitumise tõus noorte ja laste seas			
Kõrge ja järjest noorenev suitsetamise ja alkoholi tarvitamise näitajad laste ja noorte hulgas, narkootikumide proovimise osakaalu tõus.			
Osaliselt ei toimu lasteaedades ja koolides tervisekasvatuslik töö järjepidevalt ja süsteemselt			
TEGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Riskilastele informatsiooni	Alaealiste komisjon ja	500 eurot	2014-2018

jagamine nõustamise võimalustest (kuidas, kuhu ja kelle poole pöörduda) alaealiste komisjonis ja omavalitsustes	kohalikud omavalitsused, nõustamiskeskus		aasta
Koostöö Jõgevamaa Nõustamiskeskusega ning omavalitsustega õpilaste vaimse tervise toetamiseks (psühholoogilise ja eripedagoogilise nõustamise võimaluse laialdasem teavitus haridusasutustes).	Jõgeva Maavalitsus, Jõgevamaa Nõustamiskeskus, haridusasutused		2014-2018 aasta
Taastada suitsetamisest loobumise nõustamise kabineti tegevus.	Jõgeva Maavalitsus, meditsiiniuasutused		2014-2018 aasta
Eriarstabi, rehabilitatsiooni teenuste toimimise teavitamine ja toetamine	Jõgeva Maavalitsus, Jõgevamaa Nõustamiskeskus, haridusasutused		2014-2018 aasta
Individuaalne õpiabi psühhiaatrilised uuringud, võimetekohane õppekava, kool või õpiabi	Nõustamiskeskus, Nõustamiskomisjon		2014-2018 aasta
Riskisituatsioonide kirjeldused ja arutelud, kuhu lapsed võivad sattuda ja mis tagajärjed võivad olla ning nende avaldamine meedias.	Alaealiste komisjon, Jõgevamaa Nõustamiskeskus, Noortekeskus	500 eurot	2014-2018 aasta
Konkursi Hea Tegu korraldamine, esitatud isikute tunnustamine ning edulugude avaldamine meedias ja maakonna veebilehel (positiivsete tegude tunnustamine)	Alaealiste komisjon, Kohalikud omavalitsused	3 000 eurot	2014-2018 aasta
Noorte kaasamine aruteludesse ja info edastamisel	Jõgeva Maavalitsus koostöös koolide ja omavalitsustega	3 000 eurot	2014-2018 aasta
Koolitused vanematele, lastele (vanemate ümarlauad, õpetajate nõustamine,	Jõgeva Maavalitsus koostöös koolidega	2 000 eurot	2014-2018 aasta

koolitamine			
Õpilastele teavitustöö meelepärase (alkohol, tubakas, narkootikum) kahjulikkusest tervisele	Jõgeva Maavalitsus, Jõgevamaa Nõustamiskeskus, Koolid, Noortekeskused	3 000 eurot	2014-2018 aasta
Õigusrikkude tugivõrgustiku loomine. Õpilaste ja vanemate nõustamine.	Alaerialiste komisjon, omavalitsused		2014-2018 aasta
Lastele turvalisuse ja ohutuse õpetamine. KEAT, 112-programmides osalemine.	Jõgeva Maavalitsus, kohalikud omavalitsused, haridusasutused, Terviseamet	6 000 eurot	2014-2018 aasta
Riskikäitumise ja õpikeskkonna riskide märkamiseks haridusasutuste personali kaasamine ja koolitamine	Jõgeva Maavalitsus, kohalikud omavalitsused, haridusasutused	4 000 eurot	2014-2018 aasta
Turvalisuse ja ohutuse teematika kajastamine ja ohukohtadele tähelepanu pööramine	Jõgeva Maavalitsus, kohalikud omavalitsused, allasutused	1 000 eurot	2014-2018 aasta
TEK ja TEL nõukogude arenduskoolitused ja suvekoolid	Jõgeva Maavalitsus, haridusasutused	1 000 eurot	2014-2018 aasta

4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

Inimese igapäevase töö-, õpi- ja elukeskkonna korraldus määrab suuresti tema psühhosotsiaalse heaolu ja tervisliku seisundi. Kvaliteetne joogivesi, puhas õhk, ohutu ja täisväärtuslik toit ning head elu- ja töötingimused kindlustavad hea tervise ja tööjõudluse. Tervise säilitamiseks ja parendamiseks on oluline väärtustada ja arendada keskkonnatervise valdkonda. Tulemuslikud on keskkonna ohutegurite nagu reostus, müra, nakkushaiguste levik jms, kahjuliku toime vähendamine või kõrvaldamine koordineeritud ja operatiivse korralduse kaudu ning turvalise ja tervist toetava töö-, õpi- ja elukeskkonna arendamine. Oluline on motiveerida töötajaid kaitsma inimese tervist ja keskkonda.

4.1 Keskkonna mõjurid

Jõgevamaa elanike elukvaliteeti ja elukeskkonda mõjutavad enam keskkonnaaspektid, mis on otseselt seotud inimeste igapäevaste toimingutega. Kvaliteetne joogivesi, korraldatud prügimajandus ja puhas õhk on tegurid, mis suunavad inimesi elupaiga valikutes ja näitavad üldisemalt kohalike omavalitsuste tahet ja suutlikkust tagada kvaliteetne elukeskkond

Jäätmekäitlus

2002. aastast tegutseb Jõgevamaal üks prügila – euronõuetele vastav Torma prügila. Prügila asub Torma vallas. Torma prügila aitab tagada Ida-Eesti piirkondliku prügila järjepideva tegevuse ja võimaldab keskkonnaohutult kõrvaldada Jõgevamaal, Ida-Virumaal, Lääne-Virumaal, Tartumaal ning Lõuna-Eestis tekkivaid tavajäätmeid. Jõgevamaa Põltsamaa piirkonna jäätmed ladestatakse Väätša prügilasse Järvamaal. Elanikkonna keskkonnateadlikkuse tõstmisel on oluline roll jäätmehoolduskeskustel - Ida-Eesti Jäätmehoolduskeskusel ja Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskusel. Jõgevamaal toimub korraldatud jäätmevedu.

Jõgevamaa esimene jäätmejaam rajati Kasepääle. Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani valla ning Põltsamaa linna koostöös rajati piirkondlik jäätmejaam Põltsamaa valda Pauastverre. Ida-Eesti Jäätmehoolduskeskuse initsiatiivil on nelja valda rajatud 10 eelsorteeritud jäätmete kogumispunkti (Jõgeva alevik ning Siimusti, Vaimastvere, Torma, Tõikvere, Sadala, Laiuse, Kuremaa, Voore ja Kääpa asula). Jäätmejaamade põhiline ülesanne on koguda jäätmeliike, mida saab taaskasutada või mis vajavad eraldi käitlemist (vanapaber ja papp, metalli-, pakendi-, elektri- ja elektroonikaseadmete, ehitus-, tekstiili- ja biolagunevad jäätmed, kodumajapidamistest pärinevad ohtlikud jäätmed, autorehvid, mööbel jt suuremõõtmelised jäätmed jne). Liigiti kogutud jäätmed suunatakse taaskasutusse, seega väheneb ladestamine prügilatesse, säästetakse energiat ja vähenevad keskkonnariskid.

Ohtlike jäätmete kogumiseks on statsionaarsed punktid Jõgeval, Mustvees ning Kasepää, Palamuse ja Põltsamaa vallas. Teistes valdades korraldavad omavalitsused ohtlike jäätmete kogumisringe.

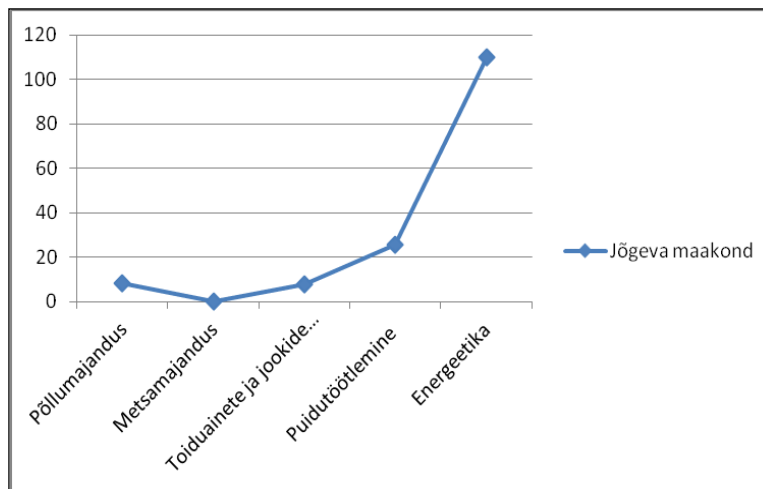
Euroopa Liidu nõuetest tulenevalt on Eesti riigil kohustus vähendada orgaaniliste jäätmete osakaalu ladestatavates jäätmetes. Orgaaniliste jäätmete tsentraliseeritud kompostimine hakkab maakonnas käivituma. Torma prügilas ja Põltsamaa jäätmejaamas on vastavad tingimused loodud. Ka kodumajapidamistes, eriti hajaasustuspiirkonnas, on komposti valmistamise traditsioon säilinud.

Välisõhk

Jõgeva maakonna peamisteks õhusaastajateks on autotransport ning selle kõrval mitmesugused paiksed saasteallikad, nagu katlamajad, bensiinjaamad, puidutööstus ja põllumajandusettevõtted.

Jõgeva maakonna paiksetest saasteallikatest õhku paisatud saasteainete kogused moodustavad kogu Eesti õhusaastest alla 1%.

Joonis 4.1 Välisõhu saaste. CO2 tootjad Jõgevamaal.

Allikas: Statistikaamet

Veemajandus

Jõgeva maakonna veevarustus põhineb põhjaveel. Vee-erikasutusluba on Jõgevamaal ligikaudu 46 ettevõttel. Maakonna suurim pinnaveetarbija on Kalatalu Härjanurmes, mis võtab vett Pedja jõest kalakasvanduse tarbeks. Põhjavee kasutamist mõjutab põhjavee kui loodusressursi maksustamine. Euroopa Liidu intensiivse põllumajandustootmisega piirkondades määratakse põhja- ja pinnavee kaitseks nitraaditundlikud alad. Nitraaditundlikuks loetakse ala, kus põllumajandustegevus on põhjustanud nitraatioonisalduse põhjavees üle 50 mg/l või mille pinnaveekogud on põllumajandustegevusest tingituna eutrofeerunud või eutrofeerumisohus. Nitraaditundlikus piirkonnas viiakse regulaarselt läbi veekvaliteedi uuringuid.

Ühisveevärgi teenusega varustatus jääb Jõgevamaal vahemikku 50-95%, viimane näitaja kuulub Jõgeva linnale. Teistes maakonna linnades on ühisveevärgi teenusega kindlustatus oluliselt madalam: Põltsamaal ligikaudu 70%, Mustvees vaid 55%. Enamasti jääb teenusega kaetus vahemikku 50-70%.

Reoveepuhasteid, mida seiratakse ning millelt kogutakse saastetasu, on maakonnas 46. Enamikku puhasteid haldavad asulate ja linnade vee-ettevõtted. Suublasse juhitava heitvee kvaliteet on kõigi normeeritud põhikomponentide osas tagatud asulates, kus on viimasel ajal reoveepuhastit rekonstrueeritud või ehitatud uus puhasti.

Elanike joogiveega paremaks varustamiseks on Eesti riigi poolt algatatud hajaasustuse veeprogramm, mida koordineerivad maavalitsused ning kaasrahastavad lisaks riigi panusele kohalikud omavalitsused ja elanikud. Programmi eesmärk on tagada ebakvaliteetse joogiveega või joogiveeta majapidamistele nõuetele vastav veevarustus.

Avalikke supluskohti on Jõgevamaal üks – Kuremaa järve rand. Selle veekvaliteet on püsinud stabiilsena ja seal korraldatakse veeseiret vastavalt kehtivatele nõuetele.

4.2 Transport ja teedevõrk

Jõgevamaa asukoht transpordivõimaluste mõistes on soodne. Maakonda läbivad kaks riigi põhimaanteed: Tallinna-Tartu maantee ning Jõhvi-Tartu-Valga maantee. Oluline tugimaantee on ka Tartu-Jõgeva-Aravete, samuti Jõgeva-Põltsamaa ja Jõgeva-Mustvee. Suuremad maanteed on transiidikoridoride osad ja nende kasutusaktiivsus on kõrge. Tugimaanteede koormus on madalam ja teede kasutus eelkõige kohaliku kaaluga. Transiidi ja ühistranspordi koostöö võimalused on raudtee- ja maanteetranspordi ühitamisel. Jõgevamaad poolitab Tapa-Tartu raudteeliini lõik kogupikkuses 49,642 km. Reisijateveoks on olulised raudteejaamad Vägeval, Pedjas, Jõgeval, Kaareperes ja Tabiveres. Maantee- ja raudteetranspordile alternatiiviks on pakutud veetransporti Peipsi järvel. Seda mõtet toetavad arendusprojektid Peipsi sadamate kohta.

Maakond on jagunenud kolmeks teeninduskeskuseks – Põltsamaa, Jõgeva ja Mustvee. Ühistranspordi teeninduskeskuste ja tagamaade vahel ning maakonnakeskusesse korraldab ja koordineerib Jõgeva maavalitsus, kes on andnud osa ühistranspordi korraldamisega seotud ülesandeid täitmiseks Jõgevamaa Ühistranspordikeskusele. Jõgevamaa Ühistranspordikeskus tegeleb nii bussi-, raudtee- kui ka laevatranspordialaste küsimustega, eeskätt bussiliinide korrastamisega, et Jõgevamaal ei oleks halva bussiühendusega paiku. Perspektiivis mõeldakse üha rohkem ka bussiliikluse sidumisele rongiliiklusega.

Maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringu kohaselt on ühistranspordiga esmaste teenuste kättesaadavus kanditi erinev. Soodsama asukohaga kantides on ühistranspordi intensiivsus võrreldav linnalähedaste aladega. Geograafiliselt eriolukorras kantide ühendus on kaootiline. Uuringu kohaselt kasutatakse maakonnas tervikuna pooltel juhtudel tööle või kooli jõudmiseks isiklikku transpordivahendit. Kõige parem ühistranspordi kättesaadavus on Jõgeva maakonna tõmbekeskustes Jõgeval ja Põltsamaal. Ühistranspordi parem korraldamine eeldab kohalike omavalitsuste ning naabermaakondade koostööd.

Kergliiklusteede rajamine asulate lähedusse on muutnud ennekõike turvalisemaks asulavälise liiklemise. Samas on selliste lähiliikumisalade loomine laiendanud terviseteadlike inimeste sportimisvõimalusi. Olemasolevaid kergliiklusteid kasutatakse intensiivselt. Kergliiklusteede võrgustikust Jõgevamaa kontekstist rääkida ei saa, esialgu on tegemist asulatevaheliste ühendusteedega.

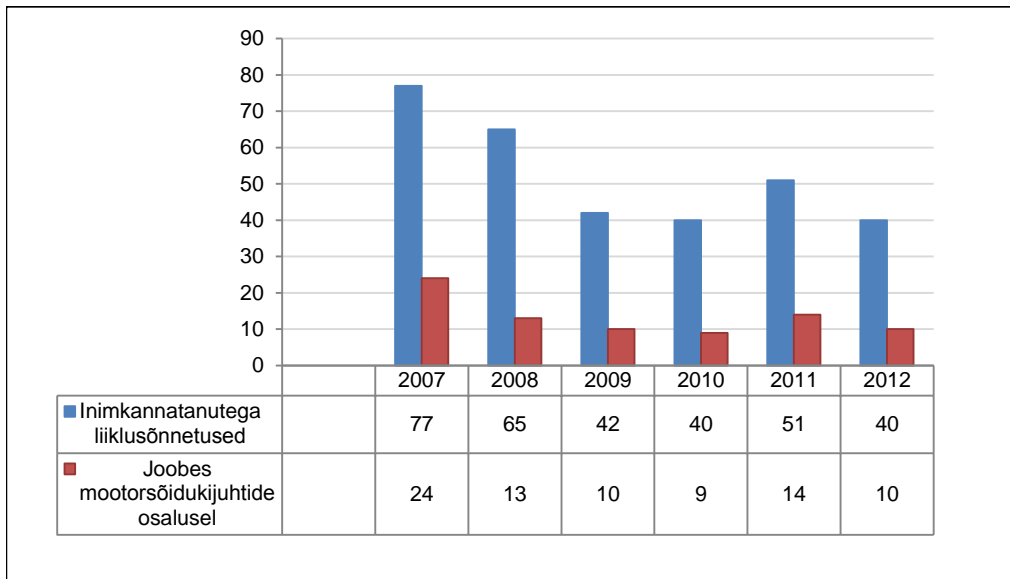
4.3 Inimkannatanutega liiklusõnnetused ja joores sõidukijuhi osalusel toimunud liiklusõnnetused

Jõgeva maakonna eripäraks on maakonda läbivad riigi põhimaanteed: Tallinna-Tartu mnt, kus liikluskoormuseks on 4 500 sõidukit ööpäevas. Samuti Jõhvi-Tartu-Valga mnt, kus sõidab üle 1 000 sõiduki ööpäevas. Taolisest liiklussõlmest tulenevalt on ka elanikkonna kohta arvestatuna liikluskuritegusid Jõgeva maakonnas üsna suures mahus avastatud (kõrgem näitaja kui Eesti keskmine).

Liiklusõnnetuste arv on kahanenud 2007. aasta 77 õnnetuselt 40 õnnetusjuhtumini 2012.aastal. 2011 aastal toimus inimkannatanutega toimunud liiklusõnnetustes juhtudes tõus (51 juhtu), mis 2012 aastal taas langes 40 õnnetusjuhtumini. Joobes mootorsõidukijuhtide osalusel toimunud liiklusõnnetuste arv on samuti aastate 2007-2012 lõikes samuti kahanenud. Joobes mootorsõidukijuhtide osalusel toimunud liiklusõnnetuste osakaal kõigud 31,2% 2007. aastal 20%-ni 2008. aastal. 2012 aastal oli see näitaja 25% inimkannatanutega liiklusõnnetuste koguarvust.

Viimasel paaril aastal on vähenenud sõiduautode registreerimine ning ka inimeste sissetulekud (kokkuhoid kütuselt, väiksem uute autojuhtide arv), mistõttu on märgata liikluskuritegude ja –õnnetuste arvu vähenemist. Kindlasti on oluline roll ka maakonda läbival Tallinn-Tartu maanteel asetsevatel liiklusjärelvalve kaameratel.

Joonis 4.3. Inimkannatanutega liiklusõnnetused ja joobes mootorsõidukijuhtide osalusel toimunud liiklusõnnetused maakonnas

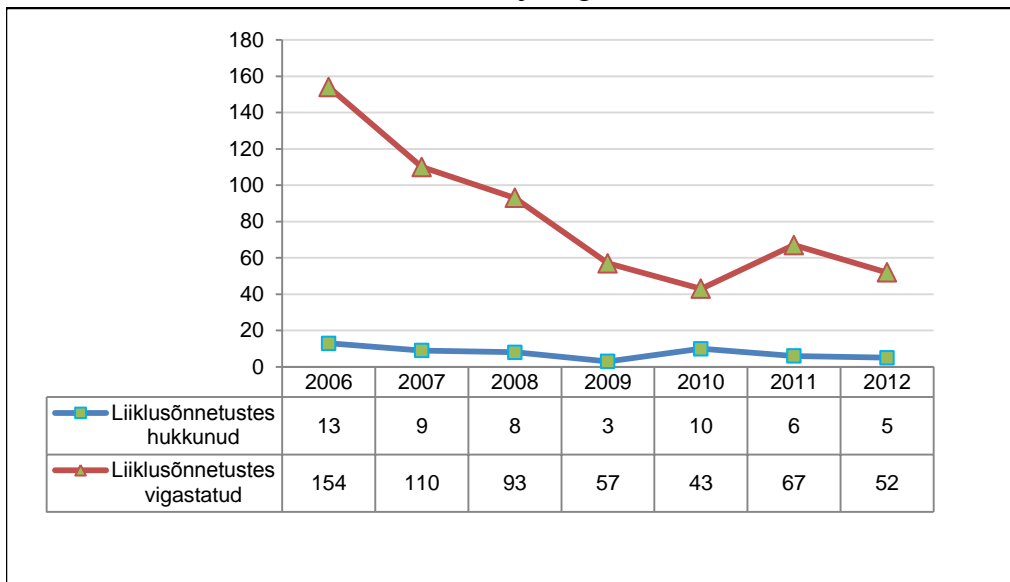

Allikas: Tervise Arengu Instituut

4.4 Liiklusõnnetustes hukkunud ja vigastatud

Nagu ka liiklusõnnetuste arv nii ka liikluses hukkunute ja vigastatute arv on aastate lõikes teinud läbi muutusi. Majandusliku heaolu aastatel oli liiklusõnnetuste arv suurem, samuti vigastatute ja hukkunute arv. Viimastel aastatel on liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastuste arv vähenenud.

Joonis 4.4. Liiklusõnnetustes hukkunud ja vigastatud.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

4.5 Uppumised

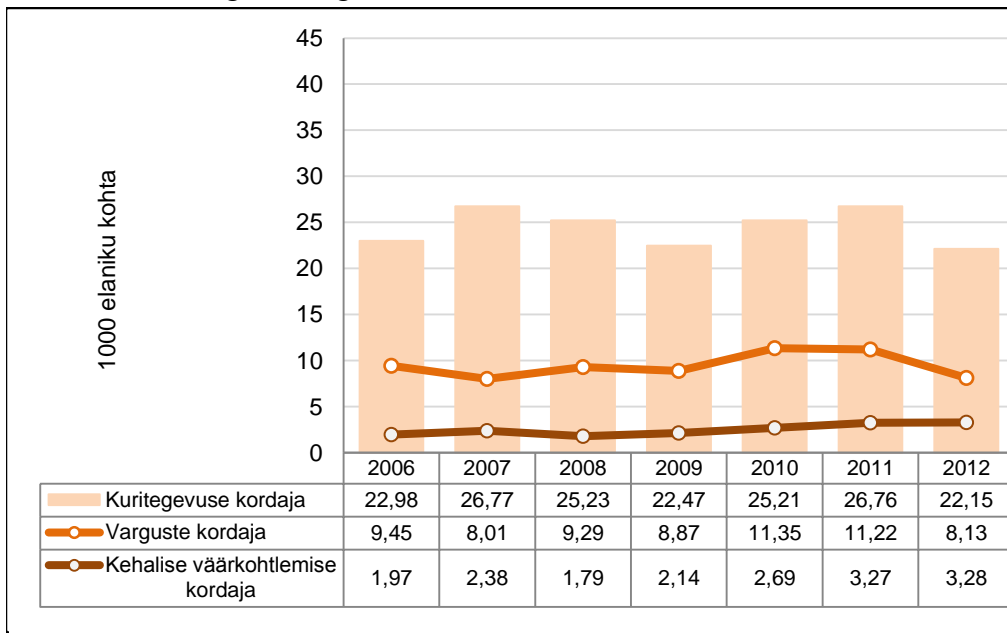
Maakonnas uppunute arv on olnud kõikuv näitaja. Uppunuid oli 2008. aastal 1 ning 2009. aastal 5. Eesti statistikat arvesse võttes oli 2010. aastal uppunuid 97, neist 83 mehed, maakondlikul tasandil soolist võrdlust ei ole tehtud. Uppumissurmad leiavad aset enamasti oma võimete ülehindamisest ning alkoholi tarbimisega seonduvalt. Maakonnas oli 2010. aastal 4 uppunut, 2011. aastal 2 ja 2012. aastal üks uppunu.

4.6 Kuritegevus

Jõgeva maakond on üks turvalisemaid ehk madalaima kuritegevuse tasemega piirkondi Eestis (Jõgeva maakonnast madalam kuritegevuse tase vaid Eesti saartel). Haldusüksuste lõikes on mõnevõrra kõrgem kuritegevuse tase Torma ja Saare vallas, madalam aga Pala ja Puurmani vallas. Võrreldes 2010. aastaga suurenes sarnaselt kogu Eestile kuritegevus ka Jõgevamaal, seda võib seletada majandusliku madalseisu ja kõrge töötuse tasemega.

Joonis 4.6 Kuritegevus Jõgeva maakonnas

Allikas: Statistikaamet

4.7 Kehaline väärkohtlemine

Jõgeva maakonnas on isikuvastastes kuritegudes valdavalt tegu kehaliste väärkohtlemistega (perevägivallajuhtumid ja kähmlused-kaklused ühiste joomingute käigus, kus tavajuhtudel üks löömise episood). Selliste kuritegude avastamisel on politsei tööefektiivsus olnud seni väga suur: Jõgeva maakonnas on läbi aastate avastamise protsent isikuvastaste kuritegude lahendamisel olnud üle 96%. See tähendab, et avastamata jäävad ainult üksikud isikuvastased kuriteod.

4.8 Vargused

Jõgeva maakonna varavastased kuriteod on peamiselt vargused, mille arv on viimasel aastal seoses tekkinud majandusraskustest suurenenud. Kuritegevuse üldise madala registreerumise üheks põhjuseks võib pidada asjaolu, et vähemtähtsamatest (väiksema varalise kahjuga) kuritegudest politseid ilmselt ei teavitatagi. Samas on politsei korduvalt elanikkonda üles kutsunud nii vargustest teavitama kui ka oma vara paremini hoidma. Varavastaste kuritegude üldise vähenemise taustal on märgatav internetikelmuste (nt laenukelmused) kasv.

4.9 Perevägivald

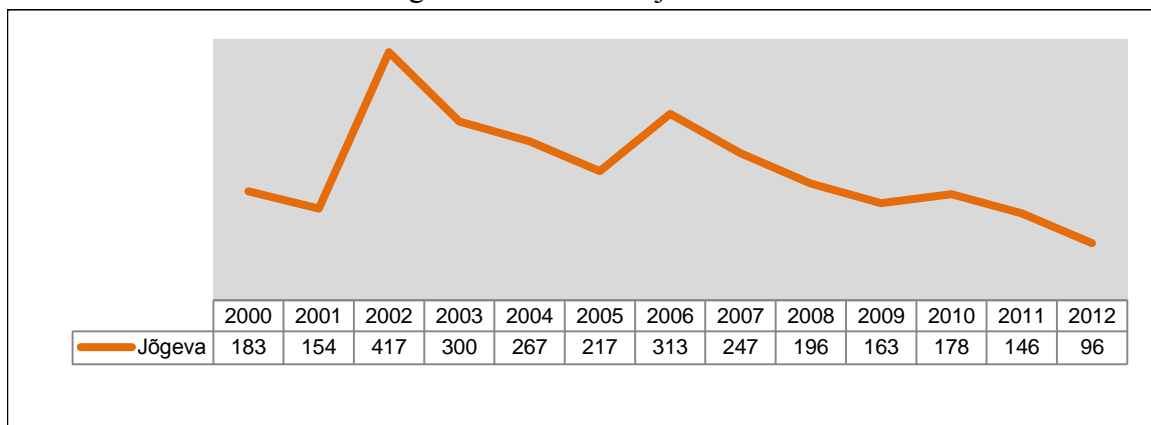
Perevägivalda juhtumid piirkonda teenindava politseijaoskonna andmetel jäävad aastate 2006-2012 lõikes varieeruvaks ulatudes 151-st juhust 2011.aastal 240 juhuni 2006.aastal.

Juhtumite põhjused on erinevad, kuid enim esineb põhjusena alkoholitarbimise käigus tekkinud tülisid.

4.10 Tulekahjud

Tulekahjude arv maakonnas on alates 2006 aastast vähenenud. Seda on tinginud tõhusam tuleohutusala järelvalve ja ennetus meetmete rakendamine. Lisaks on projekti "Kodu tuleohutuks" raames külastatud majapidamisi ja jagatud elanikele suitsuandureid. Tulekahude arvu mõjutavad ilmastiku tingimused, seda just talvisel perioodil.

Joonis 4.10. Päästeteenistuse registreeritud tulekahjud

Allikas: Statistikaamet

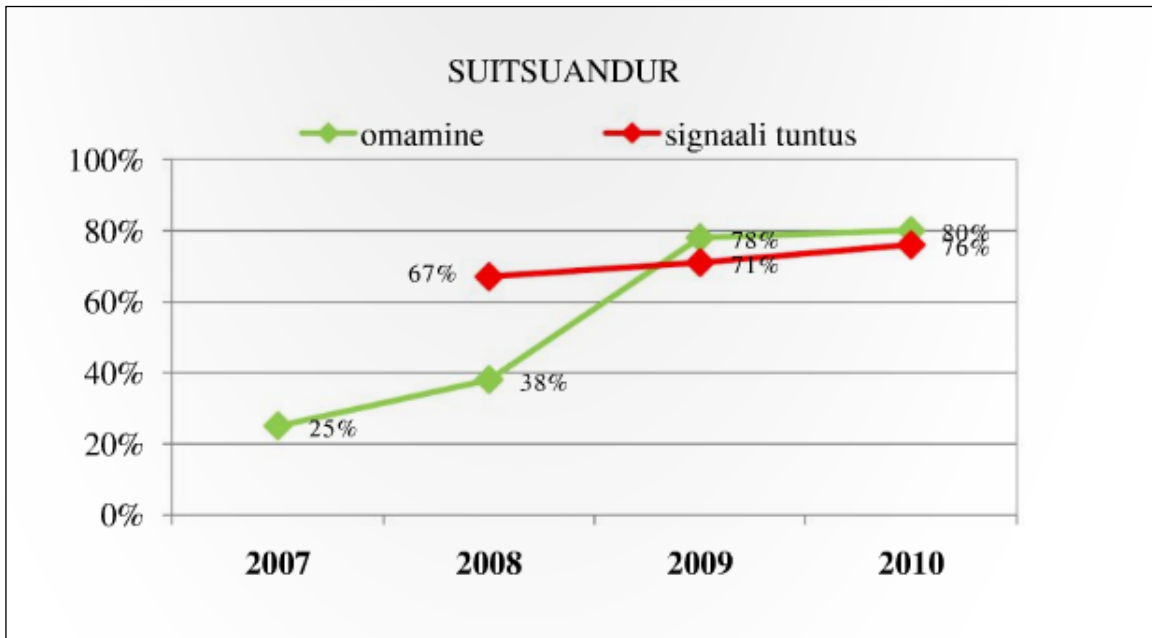
4.11 Tulekahjudes hukkunud ja vigastatud

Tulekahjudes hukkunute arv on aastate lõikes erinev jäädes allapoole 2007. aasta maksimaalse 7 hukkunuga näitaja. 2012. aastal oli tulekahjudes 2 hukkunut. Tulekahjudes hukkunute arvu vähenemisele on kindlasti kaasa aidanud suitsuandurite olemasolu kohustus majapidamistes.

4.12 Suitsuanduritega kodud

Suitsuanduritega varustatud leibkondade otsest uurimust ei ole seni tehtud, kuid on viidud läbi elanikkonna tuleohutusteadlikkuse seire. Seire andmete kohaselt oli 2008. aastal suitsuanduriga varustatud leibkondi 38% ning 2009. aastal 78%. Suitsuandurit peab väga vajalikuks oluliselt suurem hulk inimesi 2008. aastal 53% (67% peaks olema tabeli näitajate põhjal) ja 2009. aastal 75% (71% peaks olema tabeli näitajate põhjal). Võrreldes 2009. aastaga on inimeste teadlikkus veelgi tõusnud ning 81% küsitletutest peab suitsuandurit vajalikuks.

Joonis 4.12 Suitsuanduri omamine Eestis

Allikas: Päästeamet

4.13 Tervist edendavad töökohad

Jõgeva maakonnas on üks tervist edendav ettevõtte – Jõgeva Haigla, kes on olnu tervist edendavate töökohtades (TET) liikumises juba 2004 aastast.

Lisaks maakonna ettevõttele on Jõgevamaal ka piirkondlikke ettevõtteid, kes kuuluvad TET võrgustikku (A-Selver AS, G4S, Hoolekandeteenused AS, Lõuna Prefektuur, Maksu-ja Tolliameti esindus, Eesti Posti ja SEB kontorid).

4.14 KOKKUVÕTE

Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond on Jõgevamaal hea. 2010 aasta statistilise seisuga on maakonnas 9 tervist edendavat lasteaeda (39 % lasteaedadest), 7 tervist edendavat kooli (26,9 % koolidest) ning 1 tervist edendav töökoht.

Maakonda läbivad kaks riigi põhimaanteed: Tallinna-Tartu ning Jõhvi-Tartu-Valga maanteed. Jõgevamaad poolitab Tapa-Tartu raudteeliini lõik ning olemas on ka võimalus bussidega liiklemiseks.

Jõgeva maakonna eripäraks on maakonda läbivad riigi põhimaanteed tõttu suur liikluskoormuses (4 500 sõidukit ööpäevas). Samuti Jõhvi-Tartu-Valga mnt, kus sõidab üle 1 000 sõiduki ööpäevas. Taolisest liiklussõlmest tulenevalt on ka elanikkonna kohta

arvestatuna liikluskuritegusid Jõgeva maakonnas üsna suures mahus avastatud (kõrgem näitaja kui Eesti keskmine).

Jõgeva maakond on üks turvalisemaid ehk madalaima kuritegevuse tasemega piirkondi Eestis. Politseiresursi vähenemist arvestades on tulevikuperspektiivis raskendatud kuritegevuse hoidmine madalal tasemel. Isikuvastaste kuritegude puhul Jõgeva maakonnas on valdavalt tegu kehaliste väärkohtlemistega (perevägivallajuhtumid ja kähmlused-kaklused ühiste joomingute käigus, kus tavajuhtudel üks löömise episood). Varavastaste kuritegude puhul on märgatav internetikelmuste (nt laenukelmused) kasv.

Tulekahjude arv maakonnas on alates 2006 aastast vähenenud. Seda on soodustanud viimaste aastate ennetustöö ning samas võib olla ka üheks määravaks teguriks ilmastikuolud.

Jõgeva maakonna paiksetest saasteallikatest õhku paisatud saasteainete kogused moodustavad kogu Eesti õhusaastest alla 1%. Kasvuhoonegaaside kauplemisega tegeles Jõgevamaal ajavahemikul 2005-2010 ainult üks ettevõtte (AS Eraküte Jõgeva osakond).

4.15 TEGEVUSKAVA

-		+	
Ohtlik keskkond. Raudtee ning kaks riigi põhimaanteed Liikluskuritegude suur arv Internetikelmuste (nt laenukelmused) kasv Varavastaste ja isikuvastaste kuritegude ja perevägivalla olemasolu Tervist edendavate töökohtade osakaal on madal. Ahjuküttega kodudes vinguandurite vähene kasutamine.		Madal kuritegevus Loodud on head võimalused harrastusspordiga tegelemiseks Suitsuandurid on peaaegu kõikides kodudes Spordirajatiste olemasolu	
TEGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Elanike keskkonna teadlikkuse arendamine	Jõgeva Maavalitsus ja kohalikud omavalitsused		2014-2018 aasta
Kõnni- ja jalgrattateede rajamine ja renoveerimine	Kohalikud omavalitsused		2014-2018 aasta
Haljasalade ja parkide rajamine, renoveerimine ja korrashoid	Kohalikud omavalitsused		2014-2018 aasta
Tervist edendavate töökohtade võrgustiku arendamine (infopäevad)	Jõgeva Maavalitsus	1 000 eurot	2014-2018 aasta
Tulekahjude vähendamiseks	Lõuna –		2014-2018

suunatud ennetustöö tegemine	Päästkeskuse Jõgevamaa osakond		aasta
Terviseradade arendamine ja loomine, turvalise ja ohutu treeningu põhimõtete teavitamine	Jõgeva Maavalitsus, Kohalikud omavalitsused	1 000 eurot	2014-2018vaasta

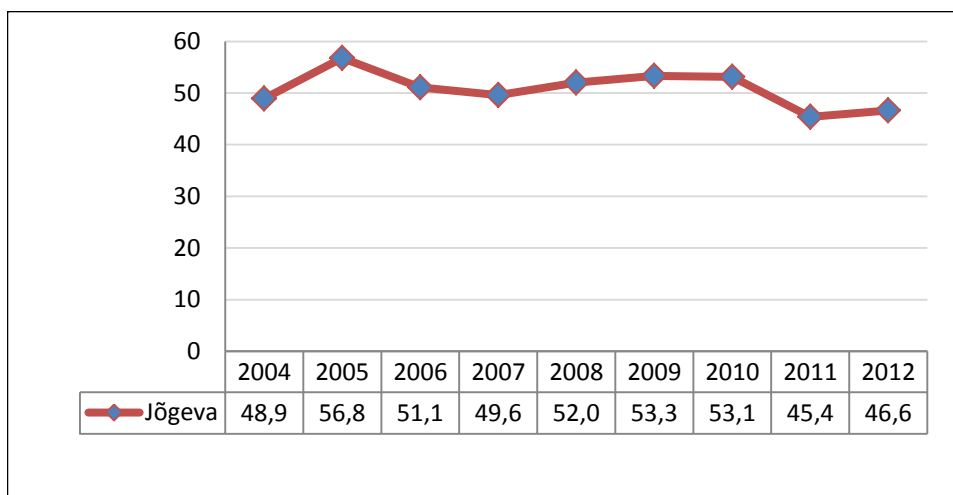
5. TERVISLIK ELUVIIS

5.1 Subjekttiivne tervise enesehinnang

Inimeste tervise enesehinnang on maakonnas kui ka mujal Eestis pidevalt tõusnud. Kui 2004 aastal oli olukord igal pool suhteliselt sarnane, siis juba 2008 aastal jäävad mehed Eesti keskmisele tublisti alla. Seevastu naiste positiivne enesehinnang ületab Eesti keskmist. Kindlasti on elanike tervise enesehinnangut mõjutanud nii iga-aastaselt suurenev sissetulek kui ka ravikindlustuseta inimeste arvu vähenemine. Eesti elanikest hindab oma terviseseisundit heaks või väga heaks üle 50% (2004. a.) kuni 55,8% vastanutest (2008.a) 2012.aastal hindas Eesti elanikest oma tervist heaks või väga heaks 54,6%.

Maakonna tööelise elanikkonna hinnang oma tervisele on sarnaselt kogu Eesti elanikkonna enesehinnanguga tervisele pigem hea. Ligi pooled elanikud, nii maakonnas kui Eestis, hindavad oma tervist heaks või üsna heaks. Tervise enesehinnang on üldist tervise olukorda kajastav näitaja, mis peegeldab ühtaegu nii inimese subjektiivset kui ka objektiivset tervist. Terviseseisund seostub sellega, mil määral on inimene oma eluga üldiselt rahul. Aastatel 2011-2012 on märgata terviseseisundi heaolu hinnangu langust, mis võib olla tingitud majanduslangusest kogu riigis, kuigi Eesti näitajates neil aastatel olulist langust ei ole märgata, jäädes nii 2011 kui 2012. aastal üle 54 %.

Joonis 5.1. Oma tervist heaks või üsna heaks hinnanud tööeliste elanike osakaal.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

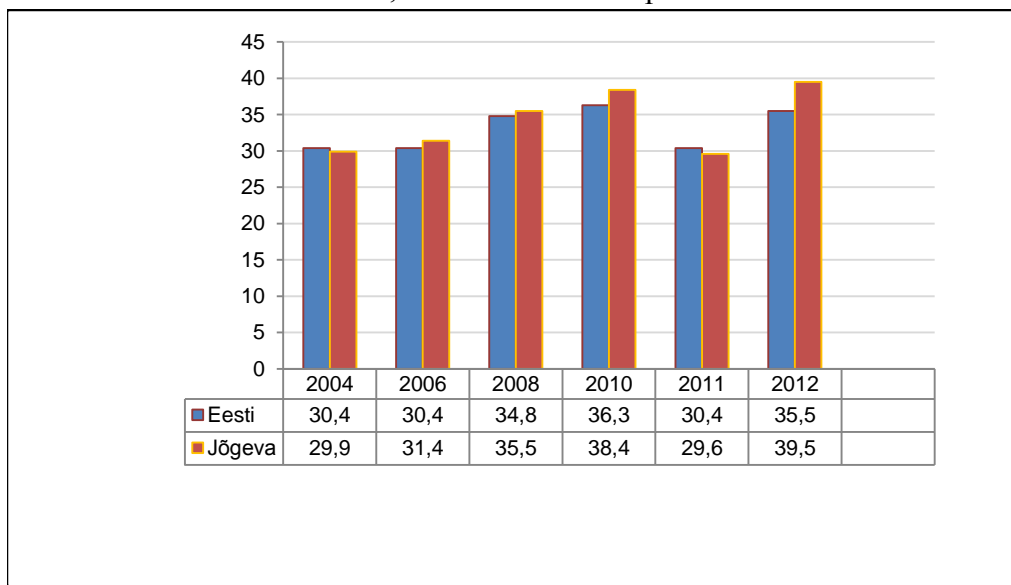
5.2 Füüsiline aktiivsus

Inimeste osakaal tööealisest (16-64) rahvastikust, kes vähemalt kaks korda nädalas vabal ajal harrastavad tervisesporti on Jõgeva maakonnas madal, nii nagu ka mujal Eestis. Maakonna näitajad on küll õige pisut paremad, kui kogu Eesti näitajad, siiski tuleb nentida, et füüsilise aktiivsuse tase on tõusuteel ning tervisespordiga tegelemine kogub populaarsust ja harrastajate hulk suureneb pidevalt. Jõgevamaa näitajad on esitatud koos Lõuna-Eesti näitajatega (v.a.2011 a.) ning ei näita maakondade erisusi. 2011 aasta näitajad on saadud paikkonna tervisemõjurite uuringu tulemusena ning näitavad maakonna olukorda täpsemalt, sellest ka näitajates erinevused.

2011 aasta näitajatest selgub, et 24,9% mehi ja 35,1% naisi on kaks või enam kordi nädalas kehaliselt aktiivsed. Üldise trendina on naised meestest kehaliselt aktiivsemad.

Maakonnas on loodud tingimused harrastusspordiga tegelemiseks. 11 omavalitsuses 13nest on olemas üks või mitu spordiala, kõikides omavalitsustes on olemas erinevad terviserajad (suusarajad, jalgrattarajad, matkarajad, õpperajad jne.) ning aktiivselt tegutseb 2 spordikooli ja 52 spordiklubi. Negatiivsena saab välja tuua kergliikluste ja kutsega treenerite vähesuse.

Joonis 5.2. Tööealiste osakaal, kes teevad tervisesporti vähemalt kaks korda nädalas

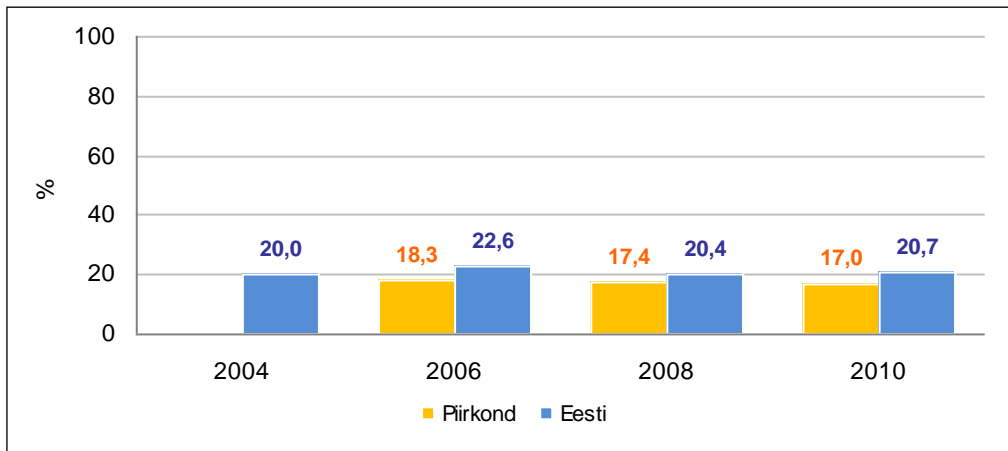
Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.3 Toitumine

Tervislik toitumine on oluline elanikkonna üldise tervisliku seisundi näitaja. Tervisliku toitumisega saab ära hoida või leevendada paljusid haiguseid ning ülekaalust tingitud probleeme. Jõgeva maakonna elanikud söövad võrreldes Eesti elanikega vähem juur- ja puuvilja. 2011.aasta näitajatele toetudes on maakonna inimeste osakaal, kes ei söö enamasti

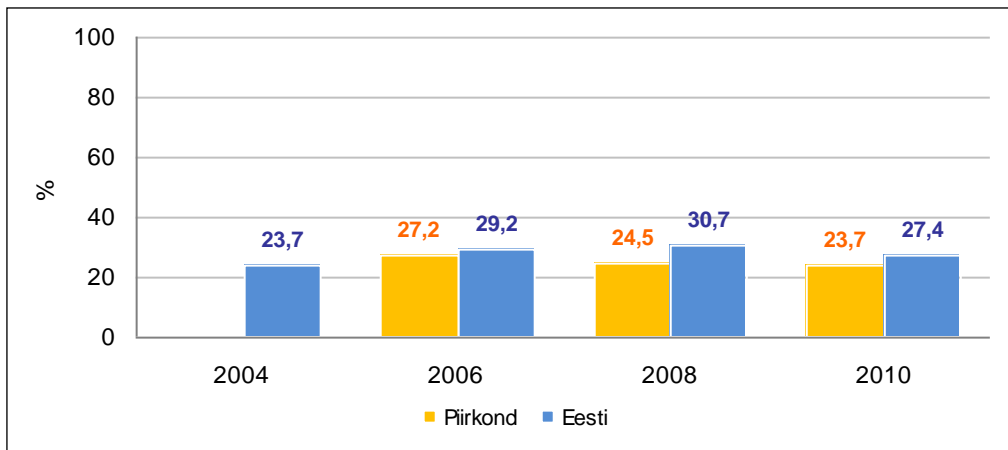
hommikust, kõrgem (41%), kui Eestis keskmiselt (30,1%). Hommikusööki mitte sööjate hulgas on maakonnas rohkem mehi (22,5%), kui naisi (18,5%).

Joonis 5.3a. Tööealiste elanike osakaal, kes vähemalt kuuel päeval nädalas söövad värsket juurvilja.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 5.3b. Tööealiste elanike osakaal, kes söövad vähemalt kuuel päeval nädalas värskaid puuvilju või marju.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.4 Ülekaalulisus ja rasvumine

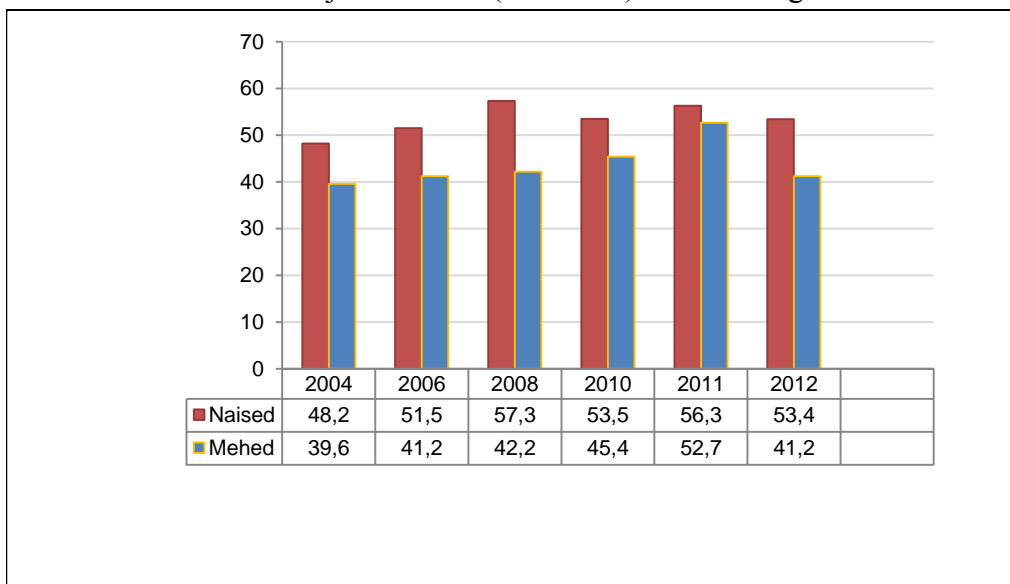
Ülemäärane kehakaal on maailmas üha suurenev probleem. Ülekaalulisus on kehakaalu muutus, mis põhjustab sagedasemat haigestumist võrreldes normkaaluliste inimestega. Kehakaalu defineeritakse kehamassiindeksi kaudu, mis tuleneb kehakaalu suhtest inimese pikkuse ruutu. Ülekaalulisuse põhjuseks on valdavalt suurema energia omandamine kui on kulutamine. Samuti võib üleliigset kehakaalu põhjustada aeglane ainevahetus, hormonaalsed häired ning vähesel määral ka geneetiline eelsoodumus. Ülekaaluks loetakse kui inimese

kehamassiindeks on 25 ja 30 vahel, rasvunud inimese kehamassiindeks ületab 30 piiri. Suhkruhaigus tekib ülekaalulistel inimestel kolm korda sagedamini kui normaalkaalulistel.

Sarnaselt muu maailmaga on ka Eestis rasvumine suureks probleemiks. Maakonna tööelise elanikkonna ülekaalulisus ja rasvumine on sarnaselt kogu Eesti näitajatega üsna kõrge ning ülekaaluliste ja rasvunute osakaal elanikkonnast liigub tõusvas joones. Meeste ja naiste ülekaalulisuse lõikes on ülekaaluliste naiste osakaal umbkaudselt 10% madalam. Ülekaalulisuse näitaja tõuseb koos vanusega, nii on näiteks 2010 aastal ülekaalulisi vanuserühmas 55-64 eluaastat 75% mehi ja 70,4% naisi ning 16-24-aastaste seas on samad näitajad meeste osas 16,9% ja naistel 15,1%. Kahjuks tuleb märkida ka seda, et tõusmas on rasvunute osakaal. 2011. aasta andmetel on maakonnas 31,6% meestest ja 16,1% naistest juba rasvunud, mis on tervisele tõsiseks riskiteguriks.

Ülekaalulisuse põhjuseks võib pidada elanikkonna vähest liikumist ja ebatervislikku toitumist. Kindlasti on ülekaalulisus tihedalt seotud vähese puu- ja köögivilja tarbimisega, sest just need on need, kes värsket toitu ei armasta.

Joonis 5.4 Ülekaaluliste ja rasvunute (tööeliste) osakaal kõigist tööelistest maakonnas.

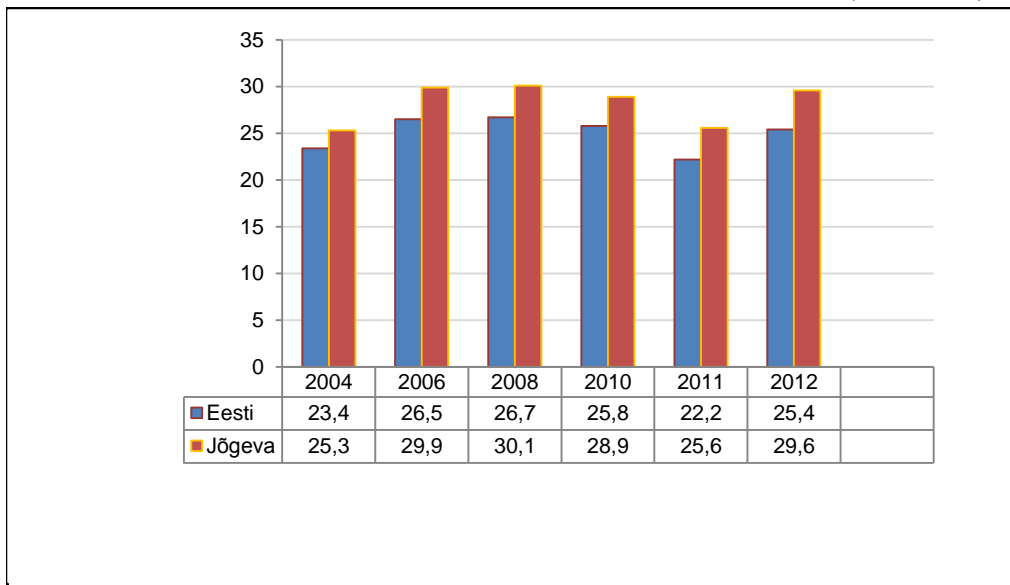
Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.5 Alkoholi tarvitamine

Eesti tööelise elanikkonna seas läbi viidud uuringu tulemusena näeme, et aastate lõikes on alkoholi tarvitamine mõned korrad nädalas tõusnud. Kõige kõrgem alkoholi tarbimise osakaal oli 2008. aastal, mil mõned korrad nädalas tarvitas maakonnas alkoholi 30,1% vastanutest, mis on kõrgem Eesti keskmisest näitajast (26,7). Maakonna elanike alkoholitarbimine on läbi aastate kõrgem kui Eesti keskmine.

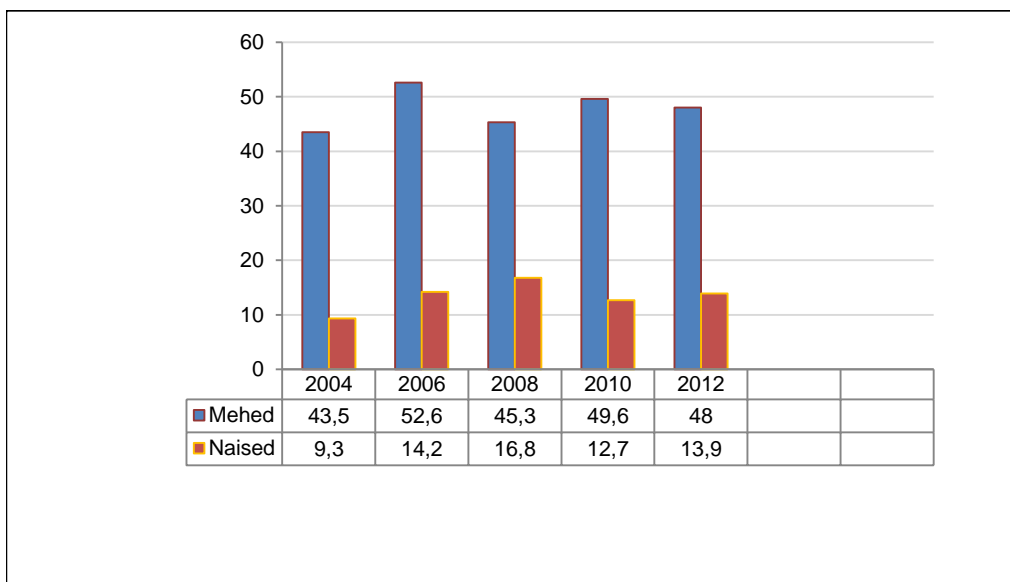
Joonis 5.5a. Vähemalt mõned korrad nädalas alkoholi tarvitavate (tööealiste) elanike osakaal.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Kui 2008. aastal oli maakonna alkoholi tarbimine Eesti näitajate osas tõusnud just naiste lõikes, siis 2010. aastal on naiste alkoholi tarbimine natukene vähenenud ja on Eesti keskmisel tasemel. Maakonna elanike alkoholi tarbimine on tõusvas trendis ning meeste alkoholitarbimine 2012. aastal (48%) ületab Eesti keskmist (43%) näitajat. Samuti on Eesti keskmisest suurem naiste alkoholi tarbimine.

Joonis 5.5b. Vähemalt mõned korrad nädalas alkoholi tarvitavate (tööealiste) elanike osakaal, soo lõikes maakonnas

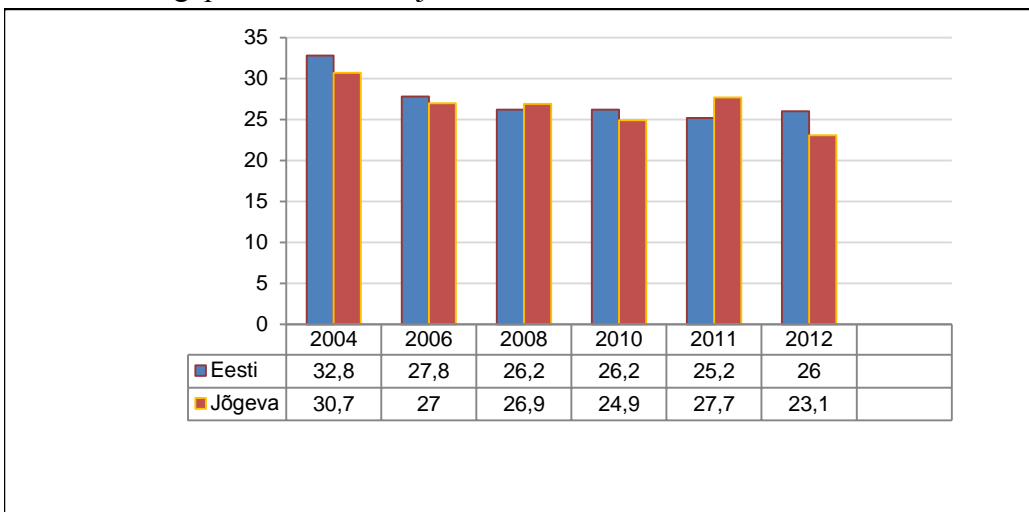

Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.6 Suitsetamine

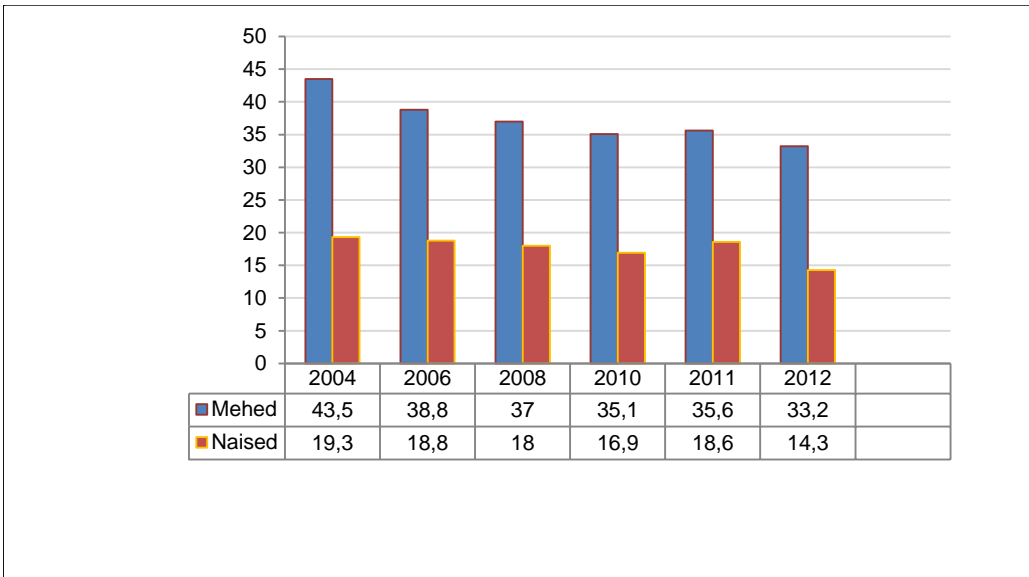
Igapäevasuitsetajate osakaal kogu tööealisest elanikkonnast on aastate lõikes vähenenud nii maakonnas kui Eestis tervikuna. Olulise põhjusena võib kindlasti välja tuua avalikes kohtades keelustatud suitsetamise.

Joonis 5.6a. Igapäevaste suitsetajate osakaal tööealistest elanikest

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 5.6b. Igapäevaste suitsetajate osakaal tööealistest elanikest soo lõikes maakonnas

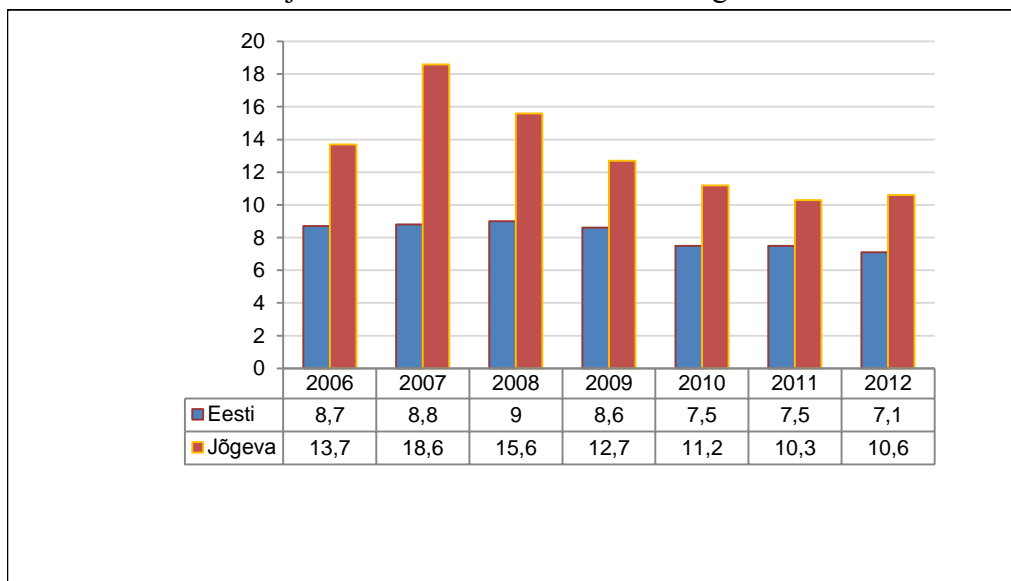
Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.7 Suitsetamine raseduse ajal

Suitsetamine raseduse ajal suurendab raseduse katkemise ja enneaegse sünnituse ohtu ning surnult sündivuse riski. Suitsetavate naiste beebidel on kõrgem oht kaasasündinud arenguhäireteks, madalaks sünnikaaluks ja väikelapse äkksurmaks. Beebid, kelle emad suitsetavad enne ja pärast sünnitust on 3-4 korda enam ohustatud väikelapse äkksurmast. Raseduse ajal suitsetanud emade lastel esineb lapsepõlves suhtlemise- ja õppimishäireid, nõrka enesekontrolli või hüperaktiivsust.

Maakonna rasedate naiste suitsetamise osakaal on aastate lõikes kõrgem Eesti vastavatest näitajatest, kuid siiski on märgata suitsetavate naiste osakaalu langust. 2007 aasta andmetega võrreldes, mil oli suitsetavate rasedate naiste osakaal maakonna kõrgeim (18,6%) on 2012-ndaks aastaks vähenenud 10,6%-ni, mis on siiski Eesti keskmisest näitajast 3,5% võrra kõrgem.

Joonis 5.7 Raseduse ajal suitsetavate naiste osakaal kõigist sünnitanutest

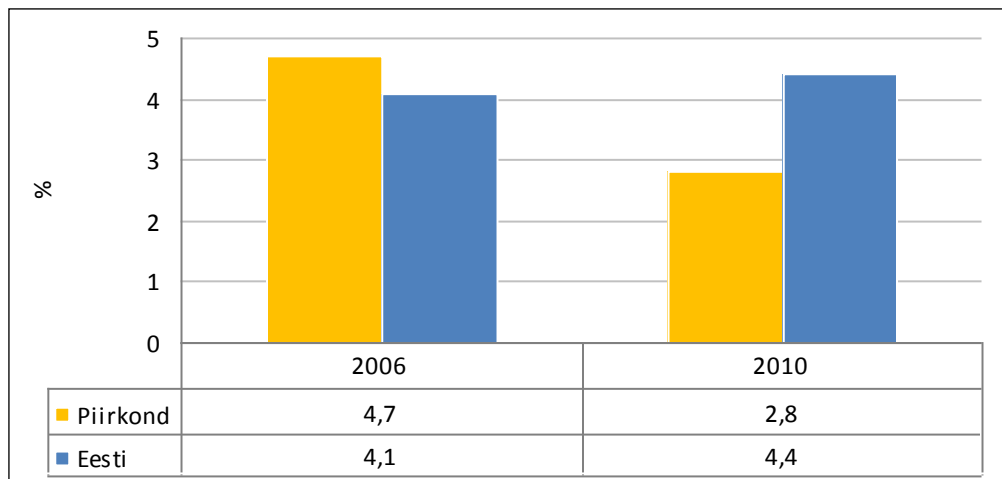
Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.8 Narkootiliste ainete tarvitamine

2006 aastal oli 4,7% küsitluses osalenud inimestest oli tarvitanud viimase 12kuu jooksul kanepit, mis on 0,6 % rohkem kui Eesti vastav näitaja. 2010 aastal on Eestis viimase 12 kuu jooksul kanepit tarvitavate osakaal pea poole võrra suurem (4,4%), kui maakonna vastav näitaja (2,8%).

2011 aasta paikkonna tervisemõjurite uuringu andmeil on elu jooksul korra kanepit tarvitanud isikuid maakonnas 3,4% rohkem (13,8%), kui Eestis keskmiselt (10,4%). Samas korduvalt kanepit tarvitavate isikute osakaal on 4,9%, mis on 5% väiksem kui Eesti keskmine (9,9%) näitaja.

Joonis 5.8. Viimase 12 kuu jooksul kanepit tarvitanute osakaal tööealisest elanikkonnast.

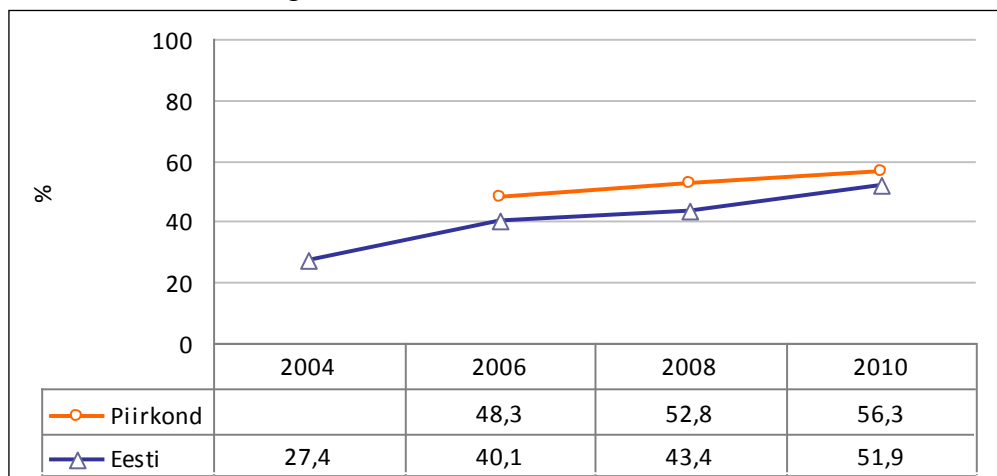

Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.9 Kondoomi kasutamine

2006 aastal kasutas küsitluses osalenutest alla poolte (48,3%) viimase 12 kuu jooksul juhupartneriga seksuaalvahekorras olles kondoomi. Ka Eesti keskmine näitaja oli samuti madal (40,1%) ning see on pidevalt tõusnud. Kuigi kondoomi kasutamise näitaja on aja jooksul paranenud, on kondoomi kasutamise näitajad siiski madalad, 2010 aastal maakonnas (56,3 %). Sellised tulemused näitavad selgelt, et ligi pool vastanutest seab oma tervise ohtu erinevate suguhaigustega, sealjuures HIV ja AIDS.

Joonis 5.9. Viimase 12 kuu jooksul juhupartneriga seksuaalvahekorras olles kondoomi kasutanute osakaal kogu tööealisest elanikkonnast.

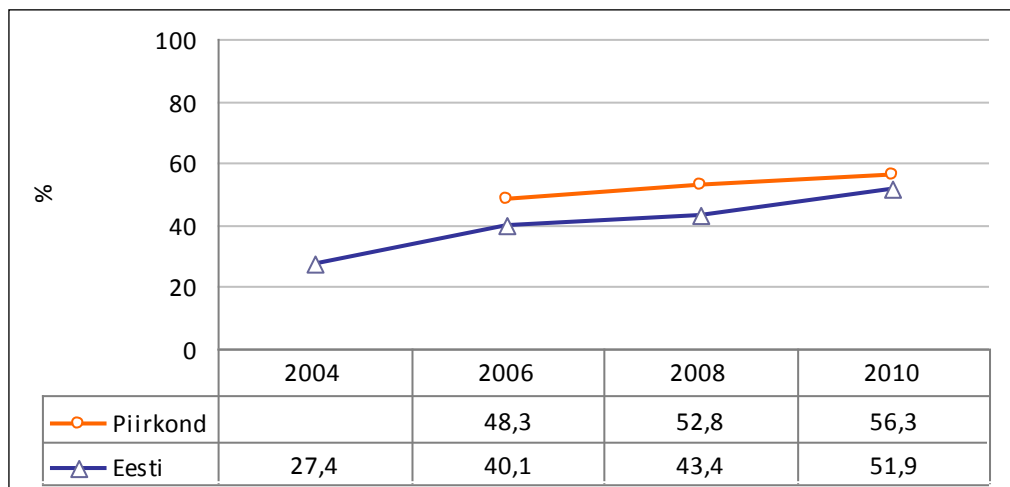
Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.10 Helkuri kasutamine

Helkur on odav, kuid usaldusväärne elukindlustus pimedas liikudes. Täiskasvanud tervisekäitumise uuringust selgub, et 48,3% kasutas 2006 aastal peaaegu alati helkurit ning see näitaja on pidevalt tõusnud, ületades tublisti Eesti keskmist.

2011 aasta paikkonna tervisemõjurite uuringu andmeil kasutab helkurit alati 40% ning harva või mitte kunagi 23,3% maakonna elanikest. Helkuri kasutajate protsent maakonna elanike seas on kõrgem Eesti keskmisest (35,5%).

Joonis 5.10. Peaaegu/üldiselt või alati helkuri kandjate osakaal tööealisest elanikkonnast.

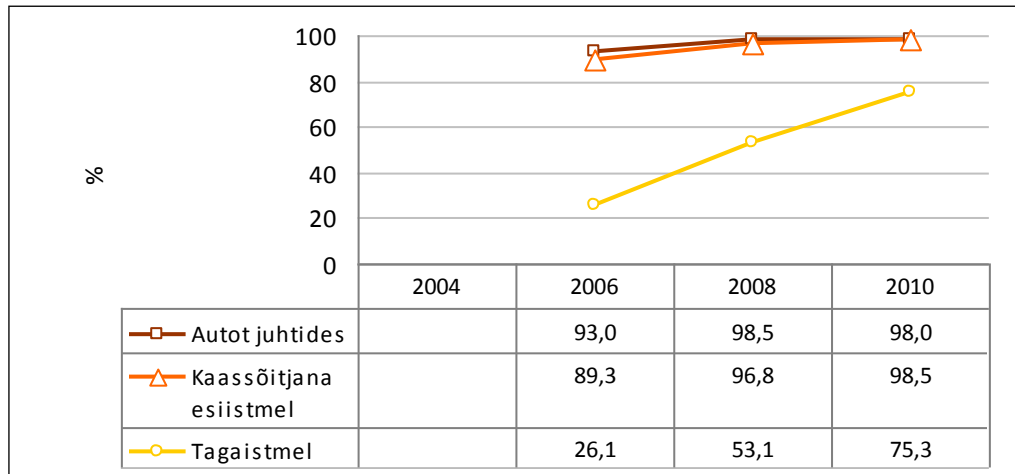

Allikas: Tervise Arengu Instituut

5.11 Turvavöö kasutamine

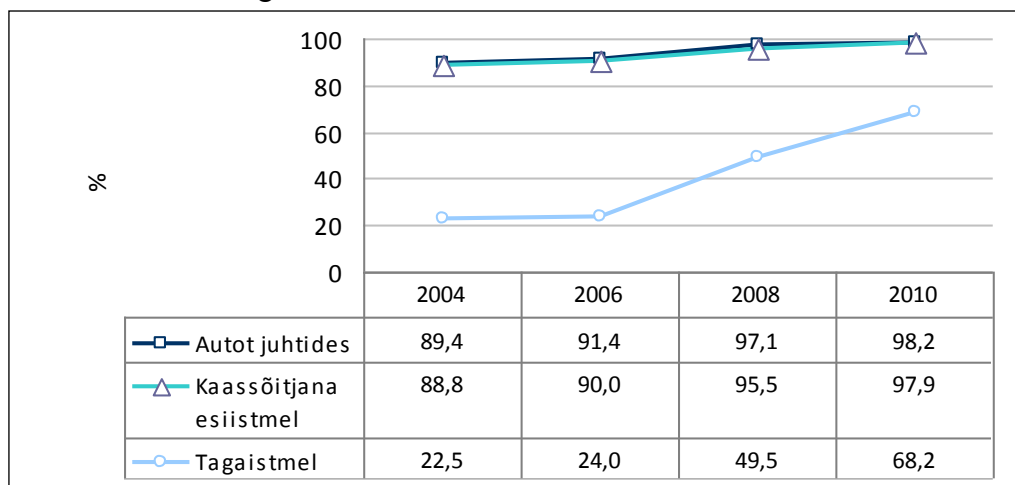
Vaatamata sellele, et turvavöö kasutamine on kõigile liiklejatele 100% kohustuslik selgus, et 2006 aastal kasutas autot juhtides vaid 93% maakonnas vastanutest turvavööd, siiski ületas see Eesti keskmist. Aastaks 2008 on olukord tunduvalt paranenud nii Eestis, kui ka maakonnas ning püsiv. Oluliselt on paranenud turvavöö kasutamine tagaistmel.

Joonis 5.11a. Peaaegu alati turvavööd kasutanute osakaal Jõgevamaa tööealisest elanikkonnast.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 5.11b. Peaaegu alati turvavööd kasutanute osakaal Eesti tööealisest elanikkonnast.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

2011 aasta paikkonna tervisemõjurite uuringu andmeil kasutab 72,4% maakonna elanikke alati turvavööd, mis on Eesti keskmisest (59,9%) suuresti parem näitaja. Maakonna elanikest kasutab harva või mitte kunagi turvavööd 8,4%, Eesti keskmine 15,8%.

5.12 Tervisealase teabe kättesaadavus

Jõgeva Maavalitsuse infokanalid tervisealase info levitamisel:

- Tervisealaste infomaterjalide levitamine maavalitsuse kaudu – Jõgeva Maavalitsuse hoones asuvad kõikide Jõgevamaa koolide, lasteaedade ja omavalitsuste postkastid. Jõgevamaal on loodud sihtgrupipõhised listid, kuhu saad e-maili teel saata erinevat tervisealast infot.
- Jõgeva Maavalitsuse koduleht - www.jogeva.maavalitsus.ee/

- Infopäevad ja koolitused (konkreetsed sihtgrupid)
- Avalikud seminarid ja konverentsid
- Vastavalt võimalusele antakse välja maakonna elanikele tasuta postkastidesse jõudvat Terviselehte.

Maakonna infokanalid tervisealase info levitamisel

Maakonna elanikel on võimalus lisaks eelnevale tutvuda erinevate infomaterjalidega Jõgevamaa Haiglates, polikliinikutes ning perearstipraksistes. Infomaterjalid on enamasti kättesaadavad ka koolides, lasteaedades, noortekeskustes ning omavalitsustes.

Suuremate tervisepäevade tähistamisel levitatakse infot ka meediapõhiselt. Enamasti maakonna lehes „Vooremaa“, vahelekena „Ärilehes“ ning kohalike omavalitsuste lehtedes.

5.13 Olulisemad tervisedendus- ja ennetusprojektid kohalike omavalitsuste lõikes

Suurmateks tervise üritusteks loetakse Jõgevamaa Kalevipoja ürituste sarjasid. Need tervisespordipäevad on olnud ka silmapaistvamad vabariiklikul tasandil.

Traditsiooniliseks on olnud ka igal aastal tähistada südamenädalat ja septembrikuu tervisenädalat erinevates omavalitsustes, lasteaedades ja koolides. Enamasti on ligi 70% omavalitsustest olnud kaasatud erinevate tervisepäevade läbiviimisse. Lisaks südamenädala ja tervisenädala tähistamisele teevad mõned omavalitsused aktiivselt läbi aasta üks kord kuus tervisepäevi. Lisaks liikumis- ja ohutuspäevadele korraldatakse ka omavalitsustes ja maakonna tasandil tervisliku toitumise teabe- ja infopäevi.

Traditsioonilisel on igal aastal tähistatud koos Jõgevamaa Pensionäride ühendusega eakatepäeva. See on olnud populaarne, tänuväärne ning positiivne üritus läbi aastate.

Erinevaid üritusi on läbiviidud mahulistest projektidest:

- Südame- ja veresoonekonna haiguste ennetamise riikliku strateegia Jõgevamaa tegevuskava;
- HIV/AIDS ennetamise riikliku strateegia Jõgevamaa tegevuskava;
- Narkomaania ennetamise riikliku strateegia Jõgevamaa tegevuskava;
- Eesti Haigekassa projekti „Kodu- ja vabaaja vigastuste vältimine Jõgeva maakonnas“;
- Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020 Jõgeva maakonna tegevuskava;
- Euroopa Sotsiaalfondi avatud taotlusvooru meetmes "Tervislike valikute ja eluviiside soodustamine" projekti „Jõgevamaa liikuma“.

5.14 KOKKUVÕTE

Tervisliku eluviisi propageerimine ning arendamine Jõgeva maakonnas on alles algusjärgus. Tervisedendus tervikuna on Eestis uus valdkond, seega ka Jõgevamaal on sellega tegeletud paarkümmend aastat. Tervisealase info kättesaadavus maakonna elanikele on teadmata, kuna pole teostatud vastavaid uuringuid. Infoallikaid, kus oleks võimalus tervisealast infot saada on küll olemas, kuid kas ka inimestele kättesaadav, seda ei oska hinnata (interneti allikad, suuremad tervisepäevad, perearsti praksised, haiglad jne).

2011 aasta näitajatest selgub, et 24,9% mehi ja 35,1% naisi on kaks või enam kordi nädalas kehaliselt aktiivsed. Üldise trendina on naised meestest kehaliselt aktiivsemad.

Erinevad tervisepäevad ning üritused toimuvad enamasti suvistel perioodidel. Tasapisi on need muutumas järjepidevateks üritusteks.

Jõgeva maakonna elanikud söövad võrreldes Eesti elanikega vähem juur- ja puuvilja. Hommikusööki mitte sööjate hulgas on maakonnas rohkem mehi (22,5%), kui naisi (18,5%).

Ülekaalulisuse näitaja tõuseb sarnaselt Eesti näitajatega. Ülekaalulisus tõuseb koos vanusega ning tõusmas on rasvunute osakaal. 2011. aasta andmetel on maakonnas 31,6% meestest ja 16,1% naistest juba rasvunud, mis on tervisele tõsiseks riskiteguriks.

Maakonna elanike alkoholitarbimine on läbi aastate kõrgem kui Eesti keskmine.

Igapäevasuitsetajate osakaal kogu tööealisest elanikkonnast on aastate lõikes vähenenud nii maakonnas kui Eestis tervikuna. Korduvalt kanepi kasutajate osakaal on madalam Eesti keskmisest, samas on kõrgem korra elus kanepit tarvitanud elanike osakaal.

Helkuri kasutajate protsent maakonna elanike seas on kõrgem Eesti keskmisest. Turvavöö kasutamine on tunduvalt paranenud nii Eestis, kui ka maakonnas ning püsiv. Oluliselt on paranenud turvavöö kasutamine tagaistmel.

Lisaks Tervise Arengu Instituudi poolt läbi viidud Eesti täiskasvanute tervisekäitumise uuringule on Jõgevamaa ka ise oma maakonnas teostanud uimastiennetuse küsitluse koolilaste seas, mida on läbi viidud kolmel korral- 2002, 2004 ja 2007 aastal. Uuringu tulemusena selgus, et nii tubakas, alkohol kui ka narkootilised ained on Jõgevamaa noortele tuttavad ja suhteliselt kätte saadavad. Kindlasti on see suurenev probleem ka Eesti teistes piirkondades ning sellele tuleb üha enam tähelepanu juhtida.

5.13 TEGEVUSKAVA

-		+	
<p>Täiskasvanute riskikäitumine: alkoholi tarvitamine ja suitsetamine, vähene liikumisaktiivsus, ülekaal</p> <p>Tervisliku toitumise osakaal madal</p> <p>Tervise nõustamise teenuse puudumine</p> <p>Terviseüritustel järjepidevuse puudumine</p> <p>Tervist edendavate asutuste vähesus</p> <p>Laste ja täiskasvanute riskikäitumine: alkoholi tarvitamine ja suitsetamine, vähene liikumisaktiivsus, ülekaal.</p> <p>Tervise- ja rahvasporti populariseerivaid kampaaniate ja sariürituste vähesus.</p> <p>Suitsetavate rasedate naiste suur osakaal</p>		<p>Kondoomi kasutanute osakaal võrrelduna Eesti näitajatest suurem</p> <p>Helkuri kandjate osakaal võrrelduna Eesti näitajatest suurem</p>	
TEGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Elanike teavitamine tervislikest eluviisidest (infopäevad, seminarid, koolitused, meediateavitused)	Jõgeva Maavalitsus	10 000 eurot	2014-2018 aasta
Vabaaja veetmise võimaluste juurde loomine	Kohalikud omavalitsused		2014-2018 aasta
Tervisetoa töö tõhustamine, tervisedendusliku teabe edastamine Jõgeva Maavalitsuse kodulehel	Jõgeva Maavalitsus	2 000 eurot	2014-2018 aasta
Liikumisharrastuse edendamine, tervise- ja ohutuspäevade korraldamine	Jõgeva Maavalitsus, kohalikud omavalitsused, MTÜ-d ja spordiklubid	10 000 eurot	2014-2018 aasta
Erinevate tervisetähtpäevade tähistamine (autovabapäev, südamenädal jne)	Jõgeva Maavalitsus, Kohalikud omavalitsused, ettevõtted	5 000 eurot	2014-2018 aasta
Tervisekonverentsi korraldamine	Jõgeva Maavalitsus	3 500 eurot	2014-2018 aasta
Spordi- ja tervisespordirajatiste	Kohalikud omavalitsused,	1 000 eurot	2014-2018 aasta

vajaduste hindamine, rajamine ja renoveerimine	Jõgeva Maavalitsus		
Spordiklubide ja -koolide toetamine	Jõgeva Maavalitsus ja kohalikud omavalitsused	1 000 eurot	2014-2018 aasta
Treenerite leidmine ning vastavate teenuste osutamise suurendamine Jõgevamaal	Jõgeva Maavalitsus, Spordiliit Kalju, kohalikud omavalitsused		2014 - 2018 aasta

6. TERVISETEENUSED

6.1 Tervishoiuteenuste kättesaadavus

Tervise teenused on kõigi nende avalik-õiguslike ja eraorganisatsioonide, asutuste-ettevõtete ja ressursside kogum, mille esmane ülesanne on parandada, säilitada ja taastada tervist. Tervishoiuteenus on tervishoiutöötaja tegevus haiguse, vigastuse või mürgistuse ennetamiseks, diagnoosimiseks ja ravimiseks eesmärgiga leevendada inimese vaevusi. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse 2012. aastal kehtinud versiooni järgi korraldab maakonnas perearstiabi maavanem. Alates 1. jaanuarist 2013. aastast korraldab perearstiabi kogu vabariigis Terviseamet, milleks moodustati Terviseameti juurde peremeditsiini osakond.

6.1.1 Perearstiabi

Jõgevamaa elanikud on esmatasandi arstiabi osas Eesti keskmisest paremas seisus. Perearstita nimistuid ei ole. Põltsamaa teeninduspiirkonna perearstidest ühe nimistu omanik töötab Soomes, kohapeal teenindab abiarst. Pensionieas on kaks perearsti. Üle 2000 isikuga nimistut teenindab kaks arsti. Maapiirkonnas töötavatel perearstidel on reeglina 2 või enam vastuvõtukohta. Pajusi teeninduspiirkonna perearst võtab vastu Pisisaares ja Vägeril, Pala ja Saare teeninduspiirkonna perearst võtab vastu Palal, Saarel ja Voorel, Palamuse teeninduspiirkonna perearst Palamusel ja Kaareperes, Puurmani teeninduspiirkonna perearst Puurmanis ja Sadukülas, Tabivere teeninduspiirkonna perearst Tabiveres ja Maarjas, Torma teeninduspiirkonna perearst Tormas ja Sadalas ning Jõgeva teeninduspiirkonna perearstidel on vastuvõetud peale Jõgeva linna veel Vaimastveres, Kuremaal ja Laiusel. Nimistu keskmine suurus 2009 aastal oli 1700 isikut, 2012 aastal 1643 isikut. Probleemiks on nimistute ebaühtlane suurus. Pala ja Saare ning Mustvee ja Kasepää nimistud, kus kõigil kolmel elab teenindav arst Tartu linnas, kahanevad arvulised suurused keskmisest kiiremini. Piirsuuruse juba ületanud nimistud kasvavad (Torma piirkonnas Torma Ambulatoorium OÜ, Põltsamaa piirkonnas Perearst Tiina Rästas OÜ). 2012 aasta lõpul määrati nimistutesse Eesti Haigekassa andebaasis olevad kindlustatud isikud, kes ei olnud valinud endale perearsti. Perearstita isikuid oli 54.

Elanike rahulolu-uuringut esmatasandi arstiabi kättesaadavuse osas läbi viidud ei ole. Teemaplaneeringu „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur“ (kehtestatud Jõgeva maavanema 4. juuni 2010 korraldusega nr 319) andmetel on perearstiteenuse kättesaadavus probleemne 5 ja ravimimüük probleemne 7 paikkonnas neljakümnest. Perearstide vastuvõtukohtad paiknevad ühtlaselt üle kogu maakonna ja tagavad üldiselt hea geograafilise kättesaadavuse. Kättesaadavuse probleemid on seotud teeninduspiirkonna suurusega (Pala ja Saare vald), sisuliselt esmatasandisse kuuluvate teenuste (kodune õendusabi, füsioteraapia) ebäühtlase ja ebapiisava kättesaadavusega, üldarstiabi halva kättesaadavusega perearstide töövälisel ajal, mitteerakorralise transporditeenuse halva kättesaadavusega. Jõgeva maakonnas on kokku 20 perearstipraksist.

Tabel 6.1.1 Perearstipraksised seisuga 10. detsember 2012

Teeninduspiirkond	Perearstipraksiste arv	Nimistus olevate isikute arv kokku dets 2009	Nimistus olevate isikute arv kokku dets 2012
Jõgeva linn ja Jõgeva vald	7	12375	11849
Mustvee linn ja Kasepää vald	2	2880	2526
Pajusi vald	1	1170	1154
Pala vald ja Saare vald	1	1623	1439
Palamuse vald	1	1595	1556
Puurmani vald	1	993	918
Põltsamaa linn ja Põltsamaa vald	5	9337	9224
Tabivere vald	1	1803	1687
Torma vald	1	2397	2514
KOKKU	20	34173	32867

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

6.1.2 Haiglaravi

Elanikkonda teenindab 3 haiglat. Sihtasutus Jõgeva Haigla klassifitseeritakse kohalikuks haiglaks, Sihtasutus Põltsamaa Tervis ja Sihtasutus Mustvee Tervis hooldushaiglaks.

Tabel 6.1.2 Haiglad seisuga 1. jaanuar 2011.

Haigla nimetus	Voodiprofiili nimetus	Voodite arv
Sihtasutus Jõgeva Haigla		
	sisehaigused	60
	hooldusravi	50
	kirurgia	10
Sihtasutus Põltsamaa Tervis		
	hooldusravi	20
Sihtasutus Mustvee Tervis		
	hooldusravi	10
	taastusravi	10

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Sihtasutus Jõgeva Haigla on riigi poolt asutatud sihtasutus. Asutajaõigusi teostas Jõgeva maavanem. Hoone on ehitatud 1983. aastal haiglaks. Haiglavõrgu arengukava järgi töötab Jõgeva Haigla kohaliku haigla staatuses. Kohaliku haigla staatuses töötav haigla peab osutama erakorralise meditsiini, sisehaiguste, anestesioloogia, laborimeditsiini ja radioloogia statsionaarset ja ambulatoorset teenust. Lisaks võib osutada veel üldkirurgia, pediatría ning sünnitus ja günekoloogia teenuseid.

Sihtasutus Jõgeva Haigla on tervishoiuasutus, kus osutatakse ambulatoorseid ja statsionaarseid tervishoiuteenuseid valdavalt Jõgeva maakonna elanikele. Haigla eesmärk on kvaliteetse kiirabi, eriarstiabi, hooldusravi, üldhoolduse ja rehabilitatsiooniteenuse osutamine.

Eesmärgist tulenevalt osutati 2012. aastal ambulatoorse (ambulatoorselt võtavad vastu üldkirurg, kardioloog, reumatoloog, pediatater, günekoloog, neuroloog, psühhiaater, endokrinoloog, gastroenteroloog, nefroloog, pulmonoloog, traumatoloog-ortopeed, taastusraviarst ja erakorralise meditsiini arst) ja statsionaarse eriarstiabi teenuseid vastavalt haigla liigist tulenevatele nõuetele.

Lisaks eriarstiabile osutab SA Jõgeva Haigla kiirabi teenust ning tasuta üldhooldusteenust. Haiglal on olemas eriarstiabi osutamiseks vajalik funktsionaal-diagnostiline aparatuur, mida kasutavad ka Jõgeva linna ja maakonna perearstid. Haigla osutab koduõendusteenust Põltsamaa ja Jõgeva piirkonna elanikele.

Lubatud erialadest osutab Jõgeva Haigla ambulatoorselt kirurgilist ja plaanilist statsionaarset kirurgilist teenust I-IV operatsioonigrupi piires, statsionaarset pediatrilist ning sünnitus ja günekoloogia teenuseid ei osutata.

Haigla on amortiseerunud ning vajab suuri investeeringuid kogu hoonetekompleksi aga ka aparatuuri uuendamiseks. Mitmete EL vahendite toel on viimastel aastatel haigla välisilmet ja sisekeskkonda oluliselt parendatud.

Sihtasutus Põltsamaa Tervis on hooldushaigla. Asub Põltsamaal algselt haiglaks ehitatud hoones (uus osa 1967. a ja vana osa 1928. a ehitatud). Maja on renoveeritud, remonti vajavad edaspidi veel hoone välisfassaad ja katus.

Hooldusravi tervishoiuteenus on teenus, mida osutatakse haigele, kellel on püsiv tervisekahjustus ja väljakujunenud funktsionaalne häire, kellel puudub perspektiiv tervenemiseks ning toimetulekuvõime oluliseks paranemiseks. Hooldusravihaiglas peavad töötama arstid, üldõed ja hooldajad. Hooldusravi teenus on öeline teenus s.t. ööpäevaringselt töötavad haiglas õed ja hooldajad. Alates 1. jaanuarist 2010 kehtib statsionaarsele hooldusravile omaosalus 15%. Patsiendi poolt tasutav osa on sellest u 95 krooni ühe voodipäeva kohta, seega 2850 krooni kuus. Haigekassa maksab ühe hooldusravi päeva eest raviasutusele ligikaudu 538 krooni, kuus seega ca 16 140 krooni. Ka hooldusravis kehtib sarnaselt eriarstiabile voodipäevatasu, mis on 25 krooni päevas ning mida tohib võtta esimese kümne ravil oldud päeva eest ehk maksimaalselt 250 krooni ühe haiglasoleku korra kohta.

Ambulatoorselt võtavad vastu üldkirurg, kardioloog, reumatoloog, günekoloog, neuroloog ja psühhiaater.

Sihtasutus Mustvee Tervis on hooldushaigla. Avatud on 10 hooldusravivoodit ja 10 taastusravivoodit. Taastusravi on suunatud häirunud funktsioonide taastamisele, säilitamisele või puudega kohanemisele. Tegu on töövoimet või toimetulekut taastava raviga.

Taastusravi tehakse nii ambulatoorselt kui statsionaarselt. Haigekassa tasub taastusravi eest, kui see on osutatud kindlustatule meditsiinilisel näidustusel. Tavaliselt otsustab taastusrarst, kas taastusravi on näidustatud ning millised protseduurid on patsiendile vajalikud

Ravi rahastamise leping on sõlmitud Eesti Haigekassa Tartu osakonnaga ja Ida-Viru osakonnaga. Ambulatoorselt osutatakse günekoloogiasteenuseid, taastusraviteenuseid, üldkirurgiasteenuseid, hambaraviteenuseid ja radiologiasteenuseid.

SA Mustvee Tervis asub 1956. aastal ehitatud hoones. Hoone on juba algselt haiglaks ehitatud. Jätkuvalt nõuetele vastavuses püsimiseks vajab haigla investeringuid palatite renoveerimiseks. 2005-2010 aastal vahetatud aknad ja katus, remonditud fassaad.

6.1.3 Eriarstiabi väljaspool haiglaid

Väljaspool haiglaid osutavad eriarstiabi 6 teenuseosutajat.

OÜ Visus Pluss silmaravikabinetis Põltsamaa linnas saab silmaravi, nõelravi, optikaalast konsultatsiooni, tegeletakse prillide ja kontaktläätsede proovimise ja tellimisega.

Piiri Eriarstiabi asub sihtasutuse Jõgeva Haigla ruumides ja osutab silmaarstiasteenuseid ja üldkirurgia teenuseid.

Anna Skalkina -naha- ja suguhaiguste arst võtab vastu sihtasutuse Jõgeva Haigla ruumides

Minni Tarum – günekoloog võtab vastu Jõgeval.

Osaühingult Jaanson&Lääne saab psühhiaatrilist abi Jõgeval ja Mustvees.

Veronika Hermet – psühhiaater võtab vastu Jõgeva Haigla ruumides.

Akvante OÜ - tervishoiuteenus

6.1.4 Apteegid

Jõgevamaal müüb ravimeid kokku 11 firmat. Müügikohad on jaotunud ühtlaselt üle maakonna. Paremini on apteegiteenus kättesaadav Jõgeval, kus on 3 müügikohta ja Põltsamaal kus on 2 müügikohta.

Tabel 6.1.4 Apteegid

Nimi	Vald
SA Jõgeva Haigla Apteek	Jõgeva linn
OÜ Põltsamaa Uus Apteek	Põltsamaa
Maire Apteek OÜ	Puurmani
Tabivere Apteek OÜ	Tabivere
Torma Apteek OÜ	Torma
Osaühing Jõgeva Apteegid	Jõgeva linn
OÜ Trifolium VA Palamuse apteek	Palamuse
	Tabivere
Ene Palgi Mustvee apteek	Mustvee
OÜ Põltsamaa Apteek	Põltsamaa
Koduapteek OÜ	Jõgeva linn
„Malle Hilpuse Kallaste Apteek“	Pala

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

6.1.5 Hambaraviteenus

Tabel 6.1.5 Hambaraviteenuse osutajad 2011 aastal

Nimi (ametlik)	Spetsialiseeritud kabinetid	Tegevuskoht	Haigekassa poolt ostetud ravijuhte
Endla Aas - Perearst ja Stomatoloog	hambaravi	Pala vald, Mustvee linn	1160
Ene Lindpere Hambaravikabinet "Edent"	Hambaravi, hambaproteesimine, kirurgia	Jõgeva linn	1793
Kaselo Hambaravi OÜ	Hambaravi, ortodontia	Põltsamaa linn	437
Tiina Kulp	hambaravi	Põltsamaa linn	539
Osaühing Judent	Hambaravi, ortodontia, hambaproteesimine, kirurgia	Jõgeva linn	2687
Osaühing MÄGI&ROSIN	hambaravi	Põltsamaa linn	746
Osaühing Purihammas	Hambaravi, hambaproteesimine	Tabivere vald	323
Osaühing Rebane&Valu	Hambaravi, hambaproteesimine	Põltsamaa linn	763
Piiri Hambaravi OÜ	Hambaravi, hambaproteesimine	Jõgeva linn, Torma vald, Puurmani vald	4773
Hambaarst Silja Schmidt	hambaravi	Jõgeva linn	315

Allikas: Jõgeva Maavalitsus

Hambaraviteenuse osutajad asutusi kui ka hambaarste on maakonnas piisavalt - 11 asutust ja 32 põhikohaga hambaarsti.

6.1.6 Kiirabi

Kiirabi on ambulatoorse erakorralise meditsiiniabi osutamine eluohtliku haigestumise, vigastuse või mürgituse esmaseks diagnoosimiseks ja raviks ning vajaduse korral abivajaja transpordiks haiglasse. Õigus saada kiirabiteenust on igal maakonna territooriumil viibival isikul sõltumata ravikindlustusega hõlmatusel. Tegelikult kasutatavad inimesed kiirabiteenust märksa laiemalt. Haigekassa uuringu "Patsientidehinnangud tervisele ja arstiabile 2008. a" järgi eelistab 37% elanikest öhtu- ja öötundidel või nädalavahetusel tekkiva ootamatu terviseprobleemi korral kutsuda koju kiirabi. Samal ajal töötab juba alates 2005. aastast spetsiaalne perearsti nõuandetelefon (1220), mis peaks suutma lahendada esmase konsultatsiooniga või järgmisel tööpäeval arstivisiidiga piirduvad probleemid.

Kiirabiteenuse operatiivjuhtimine toimub Häirekeskuse Lõuna-Eesti Keskuse kaudu, mis paikneb Elvas. Kiirabibrigaadide alalisi paiknemiskohti on Jõgevamaal kolm: SA Jõgeva Haigla kiirabibrigaad Jõgeval, SA Tartu Kiirabi brigaadid paiknevad Põltsamaal ja Mustvees. Lisaks on SA Tartu Kiirabi paigutanud ühe brigaadi Jõgevale päevaseks ajaks. Jõgevalt ja Mustveest sõidab välja õebrigaad, Põltsamaalt arstibrigaad. Terviseamet on käivitanud kiirabireformi.

6.1.7 Koolitervishoiu korraldus

Õpilaste terviseseisundi kirjeldamine olemasolevate statistiliste andmete põhjal on äärmiselt keeruline. Erinevate küsitluste tulemusena peetakse peamiseks terviseprobleemideks uimastite tarvitamist, hammaste viletsat seisukorda, vähese kehalise aktiivsusega seonduvaid probleeme ning ebatervislikku toitumist.

Vastavalt sotsiaalministri määrusele korraldab koolitervishoidu kooli pidaja koos kooli direktoriga. Teenuse eest tasub haigekassa. Ühtse süsteemi rakendamist teenuse korraldamisel takistab koolide erinev õpilaste arv ja paiknemise hajusus. Eesti Haigekassa Tartu osakonna ja teenuse osutajate initsiatiivil on sõlmitud teenuse osutamiseks lepingud enamuse koolide puhul. Kooli pidaja ja kooli direktori huvi on jäänud tagasihoidlikuks. Koolitervishoiuteenuse osutajaks maakoolides ja Mustvee linnas on teeninduspiirkonna perearst, Jõgeva linna koolidel ja Kiigemetsa Koolil SA Jõgeva Haigla ja Põltsamaa linna ja valla koolides SA Põltsamaa Tervis.

6.1.8 Koduõendus

Koduõendusteenusele suunab patsiendi perearst või eriarst saatekirjaga. Koduõde teostab patsiendi kodus vajalikke protseduure: seob haavu ja haavandeid, võtab analüüse, manustab ravimeid jne. Teenuse eest tasub haigekassa.

Alates 2008. aastast osutab koduõendusteenust SA Jõgeva Haigla Jõgeva linna ja valla, Pajusi valla ja Põltsamaa linna ja valla elanikele. 2008. aastal kokku 171 ravijuhtu summas 538 450 krooni. 2009., 2010. ja 2011. aastal jäi teeninduspiirkond samaks, haigekassa ostis vastavalt 164 , 220 ja 232 ravijuhtu. Haigekassa kulud teenusele 2009. aastal 577 337 krooni, 2010. aastal 628 474,6 krooni ning 2011. aastal 35 716,08 eurot. SA Põltsamaa Tervis osutab koduõeteeust Põltsamaa linnas ja vallas: 2008. aastal kokku 96 ravijuhtu summas 315 700 krooni, 2009. aastal osteti 126 ravijuhtu ja 291 146 krooni eest. Maapiirkonnas on teenuse osutamisel takistuseks suuremad kulutused transpordile. Probleemi saaks leevendada kui maapiirkonnas tegutsev perearst taotleks koduõendus-hooldusteenuse tegevusluba.

6.1.9 Tervishoiuteenuste kättesaadavus

Tabel 6.1.9 Haigestumus ja arstiabi kasutamine

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Arstid	84	77	71	67	59	60	59	58	56	59	59
Hambaarstid	29	33	27	31	33	36	33	34	28	28	28
Õed	165	146	128	114	126	128	123	126	120	117	110
Haiglad	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3
Ravivoodite arv	163	150	118	117	117	160	160	160	160	160	160
Hospitaliseeritute arv	4852	4402	3420	2726	2669	2271	2680	2655	2814	2733	2694
Arsti ambulatoorsed vastuvõetud 1000 elaniku kohta	4871	4835	4643	4748	4982	4804	5048	5225	5331	5256	4928
sh. perearsti vastuvõetud *	2859	3015	3027	3034	3164	3085	3251	3370	3383	3234	3106
Koduvisiidid 1000 elaniku kohta *	229	186	131	119	99	89	90	70	58	43	35,3
Perearstide koduvisiidid 1000 elaniku kohta *	216	182	130	116	98	88	89	72	57	42	34,7

Allikas: Statistikaamet AV13, PH02, THT10

Tabelis on näha Jõgevamaa tervishoius valitsevad trendid. Statsionaarne ravi on kallim kui ambulatoorne ravi. Statsionaarset ravi saavate patsientide arv on aasta-aastalt vähenenud. Suureneb ambulatoorsete külastuste arv nii pere- kui ka eriarstide juurde. Koduvisiitide arv on vaadeldaval perioodil vähenenud peaaegu 4 korda.

6.2 Nõustamisteenuste kättesaadavus

Jõgeva maakonnas pakuvad nõustamisteenuseid erinevad asutused.

6.2.1. Jõgevamaa Nõustajate Ühendus

Jõgevamaa Nõustajate Ühendus on mittetulundusühing asukohaga Jõgeva linnas, kes tegeleb Jõgeva maakonna elanikkonnale nõustamisteenuste pakkumisega.

Individuaalne psühholoogiline nõustamine- nõustamise käigus antakse inimesele mitmesuguses vormis abi tema eluprobleemide ja konfliktide lahendamiseks, kohanemisvõime parandamiseks ja isiksuse arenemisvõimaluste väljaselgitamiseks. Selleks kasutab psühholoog erinevaid psühholoogilisi meetodeid, mis on just kliendi ja tema probleemi jaoks sobivad. Põhiliseks töötegemise viisiks on vestlus, mille abil leiab aset probleemi selgitamine ja võimalike sobivate lahendusviiside leidmine. Vajadusel võidakse kasutada ka teste ja koduülesandeid.

Perenõustamine- annab teadmisi enda ja partneri kohta ning abielu ja perekonna arengu seaduspärasuste kohta. Võimaldab paremini toime tulla konfliktide lahendamisega, tõsta rahulolu iseene ja abieluga, ette näha võimalikke kitsaskohti laste kasvatamisel. Parandab mõistmist laste ja vanemate vahel. Nõustamine on soovitatav nii kooseluks valmistumisel, abielu mis tahes perioodidel kui ka lahutamise seoses. Pereteraapia aitab tuua muutusi peresuhtesse, juhul kui senised käitumismallid end enam ei õigusta. Eriti otstarbekas seoses suurte elumuutustega (laste eraldumine perekonnast, ühe abikaasa lahkumine või surm vms), mis eeldavad pereliikmetelt ümberkohanemist.

Õppenõustamine – on laste, lapsevanemate ja lastega töötavate isikute nõustamine lapse võimete ja arenguvõimaluste väljaselgitamisel ning õppimise või käitumisega seotud probleemide ennetamisel ja lahendamisel.

Õppenõustamisteenused ESF programmi toel on eripedagoogiline, logopeediline, psühholoogiline ja sotsiaalpedagoogiline nõustamine. Teenus kliendile tasuta.

Seksuaalnõustamine – seksuaaltervise alase teabe jagamine.

Kriisi- ja ohvriabi – ohvrite abistamine vahetu kriisisündmuse (õnnetus, isikuvastane kuritegu, traagiline kaotus) korral esmase psühho-sotsiaalse toe korraldamine (ka sündmuskohal) ja ohvritele elukvaliteedi taastamisele suunatud toe kavandamine

Karjääriteenused – on teenused, mida inimene saab oma karjääri kujundamisel, kavandamisel, plaanimisel, planeerimisel kasutada:

- karjäärinõustamine- on inimeste toetamine teadlike karjääriotsuste tegemisel ja elluviimisel
- karjääriinfo vahendamine- on haridust, tööturgu, elukutseid ja nende omavahelisi seoseid puudutavate korrastatud andmete edastamine

Karjääriinfo vahendamine on ESF programmi arvelt tasuta, karjäärinõustamine 25% -le 9. ja 12.klassi õpilastele tasuta. Teistele sihtrühmadele visiiditasuga 50.- krooni..

Noorteinfo- info, mis muudab ühiskonnaalase info noortele, kes seda otsivad, kättesaadavaks, võimaldades teha neil teatud otsuseid või toimida mingi teguviisi järgi. Noorteinfo eesmärgiks on suurendada valikuvõimalusi, mis oleksid noortele kättesaadavad, pakkudes avalikust elust otsest või kaudset teavet ja võimaldab noortel lihtsamini teha iseseisvaid valikuid oma elu korraldamisel.

Kui teenuseid osutatakse kohalike omavalitsuste poolt eraldatavatest vahenditest kokkuleppel/lepingu alusel või Jõgevamaa Nõustamiskeskuse omavahendite arvelt on teenus kliendile tasuta.

6.2.2. Mittetulundusühing Jõgeva Perekeskus

Mittetulundusühing Jõgeva Perekeskus asukohaga Jõgeva linnas pakub: perelepitusteenust, nõustamisteenust lapseootel emadele, lapsehoiuteenust ja perenõustamist

6.2.3 Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi osakond

Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi osakonna töötaja poolt osutatakse ohvriabiteenust Jõgeva linnas pensioniameti ruumides.

6.2.4 SA Jõgeva Haigla suitsetamisest loobumise kabinet

Jõgeva Haigla juures töötavasse kabinetti saab pöörduda suitsetamisest loobumise nõustamiseks. Aastani 2012 töötas kabinet Tervise Arengu Instituudiga sõlmitud lepingu alusel Kabinetti külastavad inimesed kogu Jõgevamaalt. Kabineti külastatavus oli ebaregulaarne olles suurem peale tegevuse reklaamimist.

6.2.5. Toitumisalane nõustamine

Toitumise nõustamine on toimunud kampaaniatena tervist edendavate programmide raames. Maakonnas on koostatud ja kirjastatud retseptikogumik „Tervislik toit lastele“. Koolidele ja lasteaedadele on jaotatud toiduinstituudi poolt koostatud retseptikogumikud. Haridusasutustes korraldavad nõustamisi kooliõed. Terviseameti töötajad jälgivad koolide-lasteaedades sööklate menüüsid. Töö on toimunud kampaaniatena, kuid pole suudetud luua tervikpilti. Uurimata teema on perekondade toitumisharjumused.

6.3 Kuni 2- aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega

Immuniseerimiskava kohaselt immuniseeritakse kuni 2-aastaseid lapsi B-viirushepatiidi, tuberkuloosi, difteeria, teetanuse, atsellulaarse läkaköha, poliomüeliidi, punetiste ja Hemofilu influenza tüüp b vastu.

WHO on seadnud hõlmatus alampiiriks 95 %. Eestis on kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega kõrgem kui 95 % ja Jõgeva maakonnas kõrgem vabariigi keskmisest. Perearstide ja -õdede tubli töö tulemusena on vaktsineeritud praktiliselt kõik lapsed. Hõlmatus protsent on kõikidel aastatel võrdne või suurem kui 98 % ulatudes 2006. aastal 99 %-ni, Laps on immuniseerimata juhul, kui immuniseerimine on vastunäidustatud või lapsevanem on immuniseerimisest keeldunud.

6.4 KOKKUVÕTE

Tervise teenused Jõgevamaal on suhteliselt hästi kättesaadavad. Jõgevamaa elanikud on esmatasandi arstiabi osas Eesti keskmisest paremas seisus. Perearstita nimistuid ei ole. Samas on mõnes paigas probleemiks arstiabi kättesaadavus, mille põhjuseks on enamasti kaugus arsti vastuvõtukohast või apteegist ja olemasolev ebasobiv bussiliiklus. Elanikkonda teenindab kolm haiglat. Apteeke on Jõgevamaal kokku 12 ning on ühtlaselt jaotunud. Paremini on apteegiteenus kättesaadav kahes tõmbekeskuses - Jõgeval, kus on 3 müügikohta ja Põltsamaal kus on 2 müügikohta. Hambaraviteenuse osutajaid nii asutusi kui ka hambaarste on maakonnas piisavalt.

Statsionaarset ravi saavate patsientide arv on aasta-aastalt vähenenud (hooldusravivoodite arv on vastav maakonna vajadustele). Suurenenud on ambulatoorsete külastuste arv nii pere- kui ka eriarstide juurde. Koduvisiitide arv on vaadeldava perioodi jooksul vähenenud kaks korda, perearstide koduvisiitide arv peaaegu 4 korda. Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega on kõrgem vabariigi keskmisest.

Peamisteks probleemideks tervishoius on haiglate hoonete ja aparatuuri vananemine ning vähene koostöö koolitervishoiuteenuse korraldajate ja teenuse osutajate vahel. Samuti on kujunenud probleemiks koduõendusteenuse mitte osutamine hajaasustatud paikkondades.

6.5 TEGEVUSKAVA

-	+
Kooli ja lasteaedade tervishoid ei ole tagatud Perearsti lahkumisel on probleem koha täitmisega Esmatasandi arstiabi kättesaadavus mõnes maakonna paigas probleemne (põhjuseks kaugus arsti vastuvõtukohast või apteegist ja olemasolev ebasobiv bussiliiklus) Haiglate hooned ja aparaatuur vajab renoveerimist (infrastruktuur- majandusliku piirkonna arenguks ja ühiskonna heaoluks vajalik süsteem –ÕS) Koduõendusteenust ei osutata hajaasustatud paikkondades Statsionaarse arstiabi erialade puhul saab abi väljaspool maakonda v.a. sisehaigused Elanikkonnal puudub info nõustamisteenuste osutajate ja sisu kohta	Perearsti nimistu on täidetud Hooldusravivoodite arv on vastav maakonna vajadusele Maakonnas on küllaldaselt hambaraviasutusi ja hambaarste Immuniseeritud laste arv kõrge

TEGEVUSED	TEOSTAJA	RAHALINE RESSURSS	AEG
Koostöös omavalitsustega leida lahendusi maakonna planeeringus nimetatud paikkondades perearstiteenuse ja ravimimüügi kättesaadavuse parandamiseks	Jõgeva Maavalitsus, Kohalikud omavalitsused		2014-2018 aasta
Tervishoiuteenuse väljaarendamiseks koolides ja lasteaedades tervisemeeskondade tegevuse soodustamine	Jõgeva Maavalitsus, haridusasutused, kohalikud omavalitsused		2014-2018 aasta
Koduõendusteenuse laiendamine	Jõgeva Maavalitsus, perearstid		2014-2018 aasta
Parandada vajaliku informatsiooni jõudmist nõustamisteenuse vajajani	Jõgeva Maavalitsus, Jõgevamaa Nõustamiskeskus		2014-2018 aasta

JÕGEVA MAAKONNA TERVISEPROFIILI KOOSTAMISE PROTSESS

Terviseprofiili koostamisele 2010. aastal ja andmete uuendamisele 2012. ja 2014. aastal aitasid kaasa:

Monika Aasa – Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja;
Kadi Eessaar – Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist;
Silli Eessaar – Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli üliõpilane;
Kaire Kampus – Lustivere Põhikooli direktor;
Aime Meltsas – Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja asetäitja;
Triin Pärsim – Jõgeva Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna planeeringute nõunik;
Mare Vaas – Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist;
Maiu Veltbach - Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist;
Lõuna – Eesti Päästkeskuse Jõgevamaa Päästeosakond
Lõuna Politseiprefektuuri Jõgeva Politseijaoskond

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD

Konsultatsiooni ja koolituskeskus Geomedia, JÕGEVAMAA ARENGUSTRATEEGIA 2020+, 2010

Eesti Statistikaamet

Eesti Haigekassa

Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas

Tervise Arengu Instituut

”Jõgevamaa mittetulundusühenduste tegutsemisvõimekuse ja võimalike arengusuundade uuring” SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus , september 2010

<http://www.eestigiid.ee/>

Jõgeva maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur“, 2010